

רשומות לתולדות אישים וקהלות, אגרות ומסמכים
בהוצאת מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה
בית 'חוג חתם סופר' שיכון ה'

רח' בית יוסף 11 בני ברק - דוא"ל: 3446@okmail.co.il

עלה 56

בס"ד. ר"ח אייר תשפ"א

בגליון :

- ד עלי דמע**
אחר מיטתו של העורך הדגול הרה"ג רבי משה אלכסנדר זושא קינסטליכער
זצ"ל - מהרב **דובעריש וועבער**, מהרב **יחיאל גולדהבר**, מהרב **ראובן ברים**
- טז צאצאי רבי ישכר בעריש ווייזער מסיסקאב (א)**
בנו רבי אלעזר מווערעצקי ובניו ר' עקיבא ור' צבי הירש וצאצאיהם - מהרב
מאיר יחזקאל הולצברג
- לב רבי דוד ליב ברד"ח חתן רבי קאפל חריף**
תולדות בית אבותיו וצאצאיו - מה"ה **מתן שגב-פרנק**
- מד משפחת שלעגעל מק"ק צעהלים**
ר' משה קליין מב. הוניאד, ר' יצחק אייזיק שלעגעל מצעהלים וצאצאיו - מהרב
יעקב גולדשטיין
- נ כתבי סמיכה לשו"ב רבי יעקב יואל באנדא ז"ל**
תולדותיו וצאצאיו, תעודות שקיבל מר"מ גינו מקערעסטור, הי"ד יצחק'
מטאלטשווא, רד"ד מייזליש מאוהעל, ר"ש עהרנפעלד ממיהאלאוויטץ, ר"ש
מרגליות יפה שלעזינגער מאראניאש-מאראט, ר"י רייך מבאטורקעז, רד"ל
זילברשטיין מווייטצען, הי"שט מישורי משוראני, ר"ע קליין מב. טשאבא, ר"מ
דושינסקיא מראקוש-פאלוטא, תעודה לבנו מרבני בודפסט - מהרב **ישראל**
מנחם מנדל וידר
- סב לפני תשעים שנה (28)**
לקט ידיעות מהעיתונות בשנת תרפ"ז - מהרב **שלמה יהודה הכהן שפיצר**
- סט עוללות**
משפחת שטיינער מיעמרינג, זו' השניה של ר' ליב גשטטנר מטשארא - הרב **נ.**
ווייס (סט) / משפחת ווייזער - הרב א. גפן (עב) / משפחת גרינוואלד מטעגלאש,
משפחות רוזנברג גרינצווייג וסאפיר צאצאי ר"ש מקאליב - הרב ש. ב. י. סיימון
(עג) / משפחת פיקסלער - הרב ש. צ. שפיטצער (עז) / רבי זעקיל כ"ץ מו"ץ
בקלדי - הרב א. ל. שטיינער (עח) / רבי צבי עהרנפעלד מטעגלאש - הרב י.
לעבאוויטש (עט) / קשרי משפחות קניגסברג - גשטטנר מטשארא, זהות חותן
ר' שלום גשטטנר - הרב י. גולדשטיין (פ) / מכתבים מר' יעקב דוד העליר ואחיו
ר' אלעזר - הב' ע. ב. וידר (פב) / זהות חותנו של ר' משה ליב העליר, רבי ישראל
אהרן סופר מהוסיאטין-טבריה - הרב מ. מ. ד. פלדמן, הב' ע. ב. וידר (פד)

בפתח הגליון

אוי לנו כי הושברנו, נסתתמו מעיינות החכמה בסילוקו של העורך הדגול, גדול הידענים בתולדות יהדות הונגריה, מלא מדע וחכמה, ספרא וסייפא, חובר חיבורים מחוכמים הרה"ג רבי **משה אלכסנדר זושא קינסטליכער** זצ"ל שנפטר לבית עולמו ביום י"ג שבט בהאי שתא, למגינת לב משפחתו, ידידיו ומעריציו הרבים.

במיוחד גדולה האבידה לחוקרי יהדות הונגריה, חוקרי שורשים, מבררי מנהגים וכל מי שמחפש קשר לדורות העבר, ובפרט כותבי וקוראי עלי זכרון אשר נהנו מאורו, כאשר כעת אין מי שיפענח צפונות, יברר את הספיקות, יגלה עניין בכל ידיעה חדשה בתחום יהדות הונגריה, יכוון וידריך איך ומה לכתוב – מה להשמיט ומה להדגיש, היכן להאריך והיכן לקצר. אכן גדולה האבידה ואין לה תמורה!

גליון "עלי זכרון" – הוא פרי חזונו ויצירתו של העורך הדגול ז"ל – אשר רצה לתת שם ושארית בארץ וזכרון לאישים וקהילות שהיו ואינם, ולאשר ישנו טורח רב בסידור חיבורים לדפוס וההוצאות הכרוכות בכך גדולות, מצא בדרך זו אפשרות טובה להפיץ לרבים את ידיעותיו הרבות ואת המסמכים הנדירים מאוצר גנזיו. כמו כן רצה לתת מקום ובמה לפרסום עבור חוקרים אחרים או אנשים פרטיים אשר חקרו וביררו קורות ותולדות משפחתם, שע"י פרסומם בגליון זה יפורסמו הדברים לתועלת הכלל.

עמל רב השקיע העורך ז"ל בחמישים וחמש הגליונות שיצאו לאור עד עתה. כל מאמר שנשלח אליו, הגיה ותיקן, השמיט את הלא נכון, והוסיף ידיעות חדשות ומסמכים שהיו ברשותו. חלק מהמאמרים נשלחו כשאננם גמורים או לא מסודרים וערוכים כראוי, והוצרך לגומרם ולעורכם כראוי. כמו"כ חלק מהמאמרים נכתבו ע"י אנשים שפנו אליו בבקשה לקבל מידע על זקני משפחתם וכדומה, באשר יש להם רק ידיעות מועטות, והוא בתגובה ביקש מהם שיכתבו את הידוע להם בתור מאמר לעלי זכרון והוא יוסיף ע"ז, וכך עשה שהוסיף והרחיב המאמר תחת שם הכותב, עד שקיבל פנים חדשות. יומם ולילה יגע וטרח שהגליון יצא מושלם ומדויק, ואף טרח לעמד ולסדר את הגליון בעצמו. ואכן ב"ה הצלחת הגליון היתה למעלה מן המשוער, הן במאמרים המשובחים שנתפרסמו מכותבים רבים ונכבדים מכל רחבי תבל, והן בתועלת הקוראים, המתעניינים והעוסקים בתחום זה.

ובאמת שבתחילה היה בדעתו לכתוב בגליון מאמרים רבים, וכמו שמצאנו בכתביו "רעיונות למאמרים לעלי זכרון", אמנם לרוב החומר שהגיע אליו מהכותבים, והצורך הרב בעריכה ותיקונים והוספות למאמרים שנשלחו, לא הספיק הזמן למלאות את רצונו, ובטוב ליבו שמח על שמלאכתו נעשית ע"י אחרים, והספיק לו בזה במה שמוסיף למאמרים ידיעות חדשות ומסמכים שונים.

הגליון שלפנינו הוכן ברובו להוצאה לאור ע"י העורך ז"ל לפני כשנתיים ימים טרם שנפל למשכב ל"ע, אך לדאבון לב לא הספיק לגמור את המלאכה שנשלמה כעת ע"י אחרים. בראש הגליון הצבנו "עלי דמע" – מאמרי זכרון על דמותו הבלתי נשכחת של הרב העורך ז"ל, שנכתבו בימי האבל ע"י ידידים נאמנים מוקירי שמו הטוב וזכרו הברוך.

עריכת הגליון הושלמה ע"י הרה"ג רבי שלמה ווייס שליט"א אשר גם סייע רבות בהוצאת הגליונות הקודמים, והרב שמחה סיימון שליט"א, תשו"ח להם.

מכון "זכרון" להנצחת יהדות הונגריה
בית חוג התם סופר שיכון ה' - רחוב בית יוסף 11 בני ברק

נסתמו מעיינות החכמה

נסתם כל חזון, אורים וגם תומים, בהסתלקותו לשמי רום של מורה דרכנו ומאיר נתיבתנו, הגאון המובהק בעל סברא ישרה, אציל הרוח ופאר המידה, שהקדיש חייו ומסר נפשו לגלות צפונות ולפענח נסתרות, וזכה להוציא לאור תעלומות חכמה, חיבורים יקרים ונפלאים, הן בחקרי הלכה והן בחקר הליכות גדולי הדורות, ובמיוחד לרבן של ישראל מרן רבינו החתם סופר ותלמידיו ותלמידי תלמידיו זי"ע, הודרך ביסורים

ראש ומייסד מכוננו

רבי משה אלכסנדר

זושא קינסטליכער

זצ"ל

בן הרבני רבי דוב ז"ל

בנו של הגאון הגדול בעל ה"באר צבי" אב"ד סעבען זי"ע

אהה! מי יורה לנו דעה מי יבין לנו שמועה!

הנהלת המכון

חכמי ורבני המכון

עלי דמע

אחר מיטתו של העורך הדגול הרה"ג משה אלכסנדר זושא קינסטליכער זצ"ל

ראש מכון זכרון להנצחת יהדות הונגריה

קורות חייו – כפי שהתפרסם בכתבי העת

קהל רב מתושבי בני ברק ובראשם אדמו"רים ורבנים ליוו בכאב רב את מיטתו של הרה"ג רבי משה אלכסנדר זושא קינסטליכער זצ"ל ראש ומייסד מכון "זכרון" להנצחת יהדות הונגריה, בשנת הע"ב לחייו לאחר שהתייסר בייסורים קשים.

בפטירתו נעקרה מעיר התורה והחסידות דמות איש אשכולות ורב תבונות, ספרא רבה, שעשה אוזניים לתורת מרנא החתם סופר זי"ע צאצאיו ותלמידיו הקדושים ובקי נפלא בתורתם, ידען עצום בדברי הימים וסדר הדורות של גדולי הונגריה. איש חי רב הפעלים לתורה ותעודה לצדקה ולחסד, שנפטר למגינת לב במיטב שנותיו.

נולד בחג השבועות תשי"ט לאביו מוה"ר דוב זצ"ל, בנו הצעיר של הגה"ק רבי צבי קינסטליכער זצוק"ל גאב"ד סעבען ובעל ה"באר צבי", ולאמו מרת דבורה ע"ה מצאצאי ה"מראה יחזקאל", והתוס' יו"ט.

בשנות ילדותו נתחנך במוסדות "בית יוסף

צבי - דושינסקיא" וכבר בגיל צעיר נודעו כישרונותיו והתמדתו המיוחדת, בתקופה זו גדל על ברכי סבו הגדול גאב"ד סעבען זצוק"ל, ממנו שאב מלוא חופניים של תורה ויראת שמים, אף הראה לו חיבה יתירה ומסר בידיו את כתבי ידו וליבן יחד עמו את חדושו להכינם לדפוס, תקופה זו נחרטה על לוח ליבו וכל חייו הזכיר את המורשת

בשמחת הבר מצווה עם זקינו גאב"ד סעבען זצ"ל

הגדולה שקיבל מסבו, ובמשך השנים זכה להוציא לאור עולם את כתבי זקנו שו"ת וספר 'באר צבי' על התורה שבהקדמתו האריך בתולדותיו.

לאחמ"כ עלה לישיבת "פרשבורג" בירושלים שם שקד על תלמודו ביגיעה והתמדה גדולה, ונחשב לאחד מבחירי הישיבה, כן נתחבב על ראשי

ורבני הישיבה
שהכירו בערכו הרם,
בתקופה זו התחיל
להתעסק במורשתו
הגדולה של מרן
החתם סופר
והתקרב ע"י כך
להג"ר יששכר דוב
גולדשטיין זצ"ל,
הג"ר יוסף נפתלי
שטרן זצ"ל והג"ר
ישראל וועלץ זצ"ל
שיחד עמם ליבן את

בשמחת הבר מצווה, מימין לשמאל, השני בתמונה דודו הג"ר בצלאל שטרן, גאב"ד סעבען, הג"ר יוסף אדלר אב"ד טורדא, הג"ר אפרים פישל קליין אב"ד מ. וואשארהעלי, עומד אביו ז"ל (תשו"ח להרי"ב ווייס על הזיהוי)

מנהגי החת"ס אותם הוציא לאור מאוחר יותר בספר "מנהגי החתם סופר השלם". זכה להסתופף בצל דודו הגדול הגאון רבי בצלאל שטרן זצ"ל בעל ה'בצל החכמה' שהראה לו חביבות מיוחדת, ולאחר פטירת דודו ערך את ספרו 'אהלך באמיתך' על ענייני יוצא לדרך וחז"ל, ספר יסוד בעניינים אלו.

בשנת תשל"א הקים את ביתו עם זוגתו החשובה תחי' בתו של מוה"ר משה יוחנן וויינברגר ז"ל מצאצאי המהריא"ץ ומהרש"ז ממארגערעטין זצ"ל ומחשובי חסידי סאטמאר בב"ב, כאן שקד על תלמודו בכולל "חלקת יעקב" (ברייש) בו למדו בתקופה זו ת"ח וגדולי תורה ויחד עמם שקד על תלמודו בדבוק חברים ומלחמתה של תורה, מתקופה זו נשתיירו חידושי תורה רבים הבנויים על אדני ההגיון והסברא הישרה שבהם היה מפורסם, כן חיבר בתקופה זו את ספרו המקיף 'תענית בכורים בערב פסח' שיזכה להסכמתם של גדולי הדור.

במשך כמה שנים למד בכולל שע"י מכון ירושלים בנתניה שם ערך את המנחת חינוך המפואר של המכון, את ספרי המהר"ם שיק וספרים נוספים.

במשך השנים ערך את קובצי 'מעייני התורה' לתלמידי ישיבת 'פרשבורג', רבעון 'צפונות' לפענח ולהוציא לאור כת"י וגנזי גדולי עולם. גליון 'עלי זכרון' העוסק בחקר תולדות ומשפחות ישראל ונתפרסם כמומחה עצום בכת"י ותולדות גדולי ישראל.

בשנת תשנ"ה הקים את מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה, במטרה להוציא לאור את תורתם ותולדותיהם של גאוני הונגריה, בעידודו של מרן בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל, במסגרת זו ערך והוציא עשרות ספרים בהלכה ואגדה ותולדות שנתפרסמו בכל רחבי תבל, ביניהם הספרים "אישים בתשובות חתם סופר", "החתם סופר ותלמידיו", "פנקס המוהל חתם סופר" ועוד.

לצד זאת חיבר והו"ל ספרים תורניים שזכו לעלות על שולחן מלכים, על ספרו בעניין תענית בכורים אף קיבל את הסכמת מרן פוסק הדור בעל 'שבט הלוי' זי"ע, וז"ל: "הנה כבוד הרב הגדול האברך השלם מאד בתורה וחכמה בנש"ק הרב ר' משה אלכסנדר זושא קינסטליכר שליט"א מפה

מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל בביקור במכון 'זכרון'

קהילתינו הק' הראה לפני חיבורו בענין תענית בכורים בערב פסח – ובתחלה חשבתו שהיא מעשה ליקוט בעלמא בדרך שאנחנו עדים היום על קלקול השורה בענין זה – אבל הצצתי קצת בדבריו היקרים וראיתי שהוא מעשה ידי אומן מופלא רב הכשרון – ונוגע עי"ז בדיני מנהגים בכלל – ובכל דבר ממקורו ושרשו בפרט והכל בהשכל ודעת טוב טעם – טעם זקנים –. והנה זכות זקניו אבותיו הגאונים הצדיקים עמדו לו שיזכה לברך על המוגמר ולהפיץ מעיינותיו חוצה לכבוד ה' ותורתו".

במסגרת המכון הו"ל מידי שנה לוח 'חודש בחדשו' מנהגי בית הכנסת לפי מנהגי הונגריה, וזכה על ידי כך להחדיר כמה וכמה מנהגים שנשתכחו במרוצת השנים. בטוב לבו היה לעזר ואחיסמך למאות מחברי ספרים שפנו אליו, במשך שעות היה יושב ומייעץ ופותח לפניהם את אוצרות המכון כשברוב הפעמים לא קיבל על כך תמורה, והיה לתלפיות לכל העוסקים בתורתם ומורשתם של חכמי הונגריה, בכל פעם שהיה נכנס למרן בעל 'שבט הלוי' זצ"ל היה מקרבו ומחבבו ומברר על חכמי ומנהגי הונגריה.

מיום שהקים את ביתו עם זוגתו שתחי' היה ביתו פתוח לכל דורש, שבורי לב אלמנות ויתומים מצאו מרגוע לנפשם בביתו, כשהוא נותן להם הרגשה כאילו זה ביתם, יחד עם זוגתו שתחי' הכניסו לחופה כמה נזקקים.

כן שימש כחבר הנהלת קופת רבי מאיר בעל הנס כולל 'אהבת ציון' זיבנברגן במשך עשרות שנים, במשך כמה שנים עזב את עיסוקיו הרבים והיה נוסע באופן קבוע לירושלים לנהל את עניני הכולל, ובשנים האחרונות נתמנה ליו"ר הכולל, והיה לרוח החיה בכל עניני הצדקה והחסד, כן שימש בהנהלת ישיבת 'פרשבורג' בירושלים, והיה

ראש וראשון להקמת בית המדרש "פרשבורג" לתלמידי הישיבה בבני ברק בו קבע את מקום תפילתו שנים רבות.

מסר נפשו לחינוך הילדים והחדיר בהם את שאיפתו שיגדלו לתלמידי חכמים ויראי שמים שתורתם אומנתם, כן טרח ויגע להשיא את בנותיו לת"ח ואכן זכה לבנין וחתנני רבני העוסקים בתורה, גם לנכדיו החדיר תמיד את שאיפתו לראות את צאצאיו עמלים בתורה ועודדם וחיזקם לכך.

בשנתיים האחרונות חלה במחלה הקשה ונתיישר ביסורים קשים אותם קיבל בשוב הדעת ובגבורה שהפליאה את כל סובביו, השתדל בכל כוחו להמשיך את סדר יומו ועיסוקיו החשובים, בשהותו בבית החולים קידש ש"ש בהליכותיו ואצילותו.

בתקופה האחרונה התגברה מחלתו ובליל שב"ק וארא התאשפז בבית החולים במצב קשה ובמוצאי שב"ק התדרדר מצבו, במשך שבוע זה העתירו עליו ידידיו ובני משפחתו אך למגינת לב ביום שני השיב את נשמתו המזוככת לבוראו.

בלויה שיצאה מביתו בב"ב הספידוהו תמרורים הג"ר שמואל אליעזר שטרן שליט"א גאב"ד מערב בני ברק ידידו הקרוב במשך כמעט שישים שנה, כן הספידו הג"ר יוסף מאיר אלטמן שליט"א גאב"ד חוג חת"ס, הג"ר יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר, הג"ר משה בנדיקט שליט"א גאב"ד חוג חת"ס זכרון מאיר, בנו בכורו הרה"ג רבי שמואל זלמן שליט"א ובנו הרה"ג רבי מנחם מנדל שליט"א.

ע"י ישיבת "חכמי לובלין" בה קבע את מקום תפילתו בשנים האחרונות הספידו רה"י הג"ר יוסף בנימין ואזנר שליט"א שבקול בוכים נפרד ממנו בשם כל בני הקהילה והזכיר את החביבות המיוחדת שהראה לו זקנו מרן השבט הלוי זצוק"ל.

בירושלים הספידוהו כ"ק מרן האדמו"ר מדושינסקיא שליט"א, ש"ב כ"ק מרן האדמו"ר מערלוי שליט"א, הג"ר שמעון יצחק שלזינגר שליט"א מרבני כולל 'אהבת ציון' זיבינברג, גיסו הג"ר יעקב גרשון בנדיקט שליט"א ובנו הרה"ג רבי יהושע אהרן שליט"א, משם המשיכה ההלויה לחלקת הרבנים בהר המנוחות סמוך ונראה לקברי אבותיו.

השאיר אחריו דור מפואר ההולך בדרכו, בניו הרה"ג: רבי שמואל זלמן ממודיעין עילית, רבי צבי מירושלים, רבי יעקב מירושלים, רבי מנחם מנדל מבני ברק, רבי יהושע אהרן מלונדון, ורבי אריה מירושלים, חתניו הרה"ג: רבי שרגא גומבו ממודיעין עילית, רבי יעקב יודא לעווין מבני ברק, רבי אליהו הלוי וויינברגר מבית שמש, רבי דוד אללעך מבני ברק, ורבי ברוך ראובן פרקש מבני ברק, ונכדים הממשיכים בדרכו הסלולה.

הרב דובעריש וועבער

ברוקלין

יום ה' חמשה עשר בשבט שנת תשפ"א לפ"ק

תסמר שער ראש בני ישראל בהלקח מאתנו איש האשכולות, האי גברא רבא, ידען נפלא ובקי הדורות, תלמיד חכם וצורבא מדרבנן, אציל רוח ויקר באנשים, איש אשר האיר אותנו בספריו הנפלאים והחשובים, אשר נעשו אבן פנה ויסוד לכל אלו המתמקדים לדעת תולדות אבותינו ורבותינו הקדושים.

הרב הגאון רבי משה אלכסנדר זושא**קינסטליכער ז"ל**

האיש אשר הקדיש חייו וימיו בבירור ותייעוד ימי רבינו החתם סופר ובני דורו, תלמידיו ותלמידי תלמידיו, חטט וחפר בכתבי ישינים ומקורות מפוזרים והעלה מרגליות טובות.

בדעתו הבהירה והצלולה סידר וערך באופן נפלא ספרי יסוד בתולדות חכמי הונגריה מבית מדרשו של רבינו החתם סופר, מלבד מאמריו הנפלאים והמאירים במקומות מפוזרים שזיכה לנו משך השנים, היה אבן שתיה לכל אלו המשתוקקים לדעת פרטים על אבותיהם ורבותיהם, גדולי התורה והיראה בארץ אבותינו.

ר' זושא איננו! למי נפנה עם השאלות והבעיות הקשות והמסובכות בתולדות רבני וגאוני ישראל, מי יברר וינפה לנו פרקים וסעיפים בתורת ותולדות חכמי הונגריה.

רמא"ז איננו! מי יאיר לנו בתולדות ומנהגים מאור הדורות רבן של ישראל הגה"ק בעל חתם סופר זצ"ל ותלמידיו, תלמידי תלמידיו, מי יגלה לנו את כל אלו המטמונים והנעלמים, מי יצרפם ויפענח אותם ויפתר התעלומות.

בכה תבכה קהלות הונגריה וחכמיה, דרכי הקהלות אבלות מבלי מועד שעריה שוממין, מי ימסור את מנהגיה ודרכיה, מי יודיעו לנו רבניהם ומנהיגיהם, מי ידפיס את פנקסיהם ומנהגיהם, מי יכיר ויזהה הקהילות העתיקות, שמות העיירות והכפרים והישובים ברחבי מדינת הגר.

חכמינו ז"ל אמרו: הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים, יוסף מחייב את הרשעים, על **ר' זושא** אנו אומרים הוא מחייב את כולנו להתדבק לתורת ומנהגי רבותינו זי"ע, הוא הכניס אותנו לפלטרין של מלך עיר פרעשבורג וחכמיה ובראשם רבן של ישראל, מנהיגה וקרביניטה מרן החתם סופר

ותלמידיו, תורתיהם ומנהגיהם, מעשיהם ותולדותיהם, מקור מחצבותיהם, וסדר משפחותיהם, ומסר אותם לנו ערוכים ומסודרים על ססי זהב וכסף.

עליו יאמרו שלימד וחינך החוקרים הצעירים שבזמנינו, איך להוקיר ולטפח פרטים וידיעות והשלמות לתולדות אבותינו ורבותינו, חיזקם ועודדם לחקור ולחפור, לכתוב ולתעד, הוא כינס ואסף אותם, הוא בדק אותם ועבר עליהם ברוב מומחיות ובקיאותו, וסדרם וערכם בקובץ המאלף שלו ה"עלי זכרון", ניתן להאמר שהכתיבה ועריכה והפצה בתולדות ויחסי רבותינו ואבותינו נצר מטעי מבית מדרשו של רבינו החתם סופר זצ"ל בימים ובשנים הבאות יהיה הרבה בזכותו וביסודות שהעמיד.

אבידה שאין לה תמורה! כמה אוצרות וידיעות לקח עמו, כמה פרטים ותגים שהיה חרוט במוחו נאבדו עמו, כמה חוקרים צעירים ומוציאים לאור ספרי רבותינו ז"ל לא יתאפשר להם יותר ליהנות מזיו בקיאותו וידיעותיו.

אין ספק ששם בשמי מרום בגן עדן העליון יקבלו אותו בשמחה אותן הצדיקים והגדולים ותלמידי חכמים ובראשם רבן של ישראל מרן החתם סופר זצ"ל, אשר עשה למענם לחקוק שמותם ופועלם ומעשיהם לדורות הבאים באותיות זהובים מאירים כספירים, למען להגדיל תורה ולהאדירו.

מלבד שאין ספק שנשאר חלל בתוך בני משפחתו, בני ביתו, ילדיו היקרים כשתילי זיתים סביב, הרי נשאר חלל ענק גם אצלינו ידידיו ומכיריו ברחבי תבל, ובעיקר לכל אלו העוסקים בדברים אלו, והשתעשו תמיד עמו.

ובחדא מחתא אשלח את נחמתי לבני משפחתו, שהמקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד.

ואקוה לה' שעבודתו ועמלו לא ילכו לאיבוד וימשיכו את דרכו להוציא לאור את כל המערכות שהתחיל לערוך בחיים חיותו ולא זכה לגמור, ואת ארכיונו אוצרו הטוב שלקט וצבר בעמל וזיעה לא יפול בתהום הנשיה, וישמרו אותם כבבת עינו.

הכותב בכאב וצער בתוך ימי אבלו, אחד מידידיו ומוקיריו מריחוק מקום שלא יכול לעכב את רגשותיו.

דובעריש וועבער

פה ברוקלין יע"א

הרב יחיאל גולדהבר

ירושלים

ערב שב"ק לסדר 'ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר' תשפ"א

צר לי עליך אחי רבי זישא מרא דשמעתתא של חכמי הונגריה

בלב נשבר ומורתח לווינו השבוע למנוחות את הגאון החסיד רבי משה אלכסנדר זושא קינסטליכר, המכונה בפי כל יודעיו ומכיריו – ר' זישא, בן בנו של הגאון הצדיק רבי צבי אב"ד סעבען, שהאיר את עינינו בתורת ובתולדות חכמי הונגריה וגלילותיה.

אותו ר' זישא שמשחר ימיו נתקשרה נפשו בתורה, היה הרוח החיה בישיבת פרשבורג המעטירה (שכונת 'גבעת שאול' ירושלים), להרים את קרן התורה ולערוך 'קובץ תורני' שהיה כ'מעייין' המתגבר מדי חודש בחודשו. ותיכף אחר נישואיו עם אשתו החשובה תליט"א, העלה על שולחן מלכים חיבור מונומנטלי על תענית בכורות.

ידי מרטטות בכתיבת שורות אלה!

הקשר שלי עמו החל בשנת תשמ"ח, עת החלי לחקור את מנהגי הקהילות העתיקות אוסטריה-הונגריה, וכעבור שנים אחדות כשהמשכתי בחקר תולדות חייהם של מאות רבנים וכלי-קודש, ור' זישא היה לעיניי.

משה התעסק בעצמות יוסף

כאשר הונפה החרב על יהדות מפוארת זו וגלילותיה, מלבד האבדה הגדולה והקשה לישראל כשריפת בית אלוקינו, נסתם הגולל גם על תולדותיהם של אלפי חכמי ישראל מרן ורבנן, רועים נאמנים ומסורים לצאן מרעיתם, מהם גם ענקים ממש שהאירו פני כל הגולה. ולו זו אף זו, נסתם הגולל על רבבות עובדות קודש הליכות והנהגות טהורות של אותם קדושי עליון שהיו צרורות באמתחתם של תלמידיהם שעלו על המוקד.

אחד היה ר' זישא שהקדיש את ימיו להחיות את העצמות היבשות, להזכיר את הנשכחות. וכך נקרא המכון שהקים – מכון זכרון הונגריה! הוא ניחן בכשרונות מיוחדים ונדירים: אהבת דעת שאין כמותה! הבנה עמוקה! בהירות וישרות השכל. היה שמח על כל ידיעה כמוצא שלל רב! מכלול סגולות אלה ניכר בחיבוריו הרבים והעצומים, אשר לא יסולאו בפז.

השהייה במחיצתו היוותה חוויה בלתי נשכחת. בזכרוננו הפנומנלי הכניס אותי לעולם זוהר, עולם מלפני מאות שנים, אותם דורות מופלאים שהיו ואינם עוד. וכל זאת מתוך צניעות יתירה ובענווה ובמאור פנים.

אופי מחקרו לא היה 'כחוקר' גרידא, אלא מתוך התרפקות וגעגועים עזים לאותן תקופות זוהרות, וכל פירור מידע חדש, גרם לו לשמחה והתרגשות.

בשנים תש"ן-תש"ס הקדשתי חלק ארי מימי לחקר תולדות חכמי 'שבע הקהלות'. לאורך כל שנות עבודתי, היה למצפן ולעיניי, לא רק בידיעות אלא גם בהכוונה

לאופן הכתיבה וההנגשה לקהל. מאז ועד עתה היה מזרזני להוציא את המחקר הזה לאור עולם, וטרם זכיתי לכך.

כמה פעמים הביע בפני את התרגשותו בעקבות הגילויים שחשפתי בתולדותיו של האי גברא רבא רבי עמרם חסידא, וגם את מערכת תולדותיו טרם זכיתי לסיים.

בדבר אחד אוכל 'להתגאות': בשנים האחרונות החל לפרסם כתב-עת 'עלי זכרון' לתולדות רבני וקהילות הונגריה, גליון שהפך מיד לקובץ שעלה על שולחן מלכים. דומני שאת הרעיון והדברון לכך קיבל ממני. שתיארתי לפניו את ריבוי התגובות שהנני מקבל על המאמרים היוצאים משולחני, ולמיטב הבנתי היה זה ה"מכה-בפטיש" שדחף אותו ולקחת על עצמו אתגר חדש, ועל אף שכל ימיו ברח מציבוריות וכבוד. הוא החל להוציא את פרי עטו ב'עלי זכרון' שלו. הקובץ משך אליו כותבים רבים שהתלהבו ונרגשו מן האפשרות לפרסם ידיעותיהם והבנתם במסגרת העלים של ר' זושא. ואף הוא, איזון וחיקר ותיקן את דבריהם ולא פעם תרם לכתובים ידיעות והבנה ששינו לחלוטין את פני המאמרים שהוצעו בפניו – וכבר אפשר לומר שקנה אותם בשינוי. אך הוא בצניעותו, הסתיר עצמו כדרכו.

ר' משה יקר הערכים! חכמינו מוסרים: 'בא וראה כמה מצוות חביבות על משה רבינו, שכל ישראל נתעסקו בביזה, והוא התעסק במצוות, שנאמר – חכם לב יקח מצות'. בה בשעה שיהדות הונגריה הייתה מוזנחת מחקירה ודרישה, היה הוא היחיד שהתעסק בעצמות קדושים וטהורים, והחיה את העצמות היבשות.

המנהג בקהילת מאטרסדורף המעטירה היה, שיום ה'חברא קדישא' ערכו בר"ח אדר, והמרא דאתרא היה דורש בכל שנה בעת הסעודה. בשנת תק"ס חל ר"ח אדר בפרשת תרומה. החת"ס עמד אז שמדיוק לשון הפסוקים מבחינים שמשה רבנו לא נדב לנדבת המשכן מאומה, ולכאורה הדבר תמוה, הלא בני ישראל הצטוו 'ויקחו לי תרומה'! ומעלה יישוב בהקדמה שנדבת המשכן הייתה מביזת הים, והרי משה לא לקח מביזת הים, ולכן לא היה לו כדי תרומה, וממשיך: "אך היא גופיה צריך טעם שלא התעסק בביזת הים בשעה שהייתה מצוה רבה, עד שאמר הקב"ה דבר נא לשון בקשה. וי"ל שעסק במת מצווה והוא עולה על כולם" (דרשות דף קיט סוף טו"ג)

אין ספק שעל ר' משה אלסנדר זושא אפשר להכריז: התעסק במת מצווה והוא עולה על כולם!!!

גדולה האבידה ואין לה תמורה.

ברור ופשוט שאותם מאות ואלפי חכמי ורבני וגאוני הקהילות, שבראשם מרן החתם סופר, יצאו לקראתו לשוש ולשמות, עם האי גברא רבה שהגיע אליהם לגן-עדן, האיש הגדול שבזכותו אור פניהם ואישיותם נגלה בעולמנו, ושפתותיהם דובבות ומרחשן בבית המדרש.

יתומים היינו, חבל על דאבדן ולא משתכחין,

יחיאל גולדהבר

הרב ראובן ברים בני ברק

הנמצא איש אשר כמוהו !?

שברון לב אחזנו, ועצבון רוח אפפנו, בבוא השמועה הקשה על סילוקו של אותו צדיק, גבר בגוברין, מי ימלל עוצם מעלותיו, הלא הוא **הרה"ג רבי משה אלכסנדר זושא קינסטליכער זצ"ל**, אשר שבק חיים לכל חי ביום המר והנמהר, יום ג' י"ג שבט.

גדול היה האיש, ורם בענקים, משכמו גבוה ומעלה, ומוחו ולבו אוצר בלום, אך בענוותנותו המופלגת, ובסבר פניו המאירות, העניק הרגשת נעימות נלבבת לכל אחד, עד שהיו הכל קוראים את שמו בחיבה ובפשטות **"רבי זושא"**, והיה השם **"רבי זושא"** מהלך מקצה העולם ועד קצהו, עד שהפך לשם דבר ממש.

לא באתי בזה לערוך דברי הספד על האי גברא רבא ויקירא, ואינני מנסה כלל לפרוט את היקף מעלותיו הכבירות של האיש הגדול הלזה, כרכא דכולא ביה, בקיא עצום ומופלג בחדרי תורה ומכמני הלכה וחקר מנהגי ישורון, בנוסף על שלל מעלות טובות שנתברך בהן באופן בלתי מצוי, כאשר ביניהם בולט שמו הטוב בתור מעמיד זכרון נצח למורשתה הקדושה של יהדות הונגריה המעטירה.

עוד משנות צעירותו השקיע בביור מקח תורתם של גדולי הדורות, בעמל וכשרון ערך והדפיס כתבי-ידות וחיבורי תורה של מאורי עולם. ובאחריות וכובד-ראש חקר מפי סופרים וספרים אודות מנהגי ישראל בכלל ומנהגי ארץ-הגר בפרט, עד שעלה בידו להפיח טל של תחיה בכל אותן מסורות נשכחות שכמעט אבדו לכלל ישראל אחר המלחמה הנוראה, ובא רבי זושא בטהרת לבו ומרצו הרב, והפכם לנחלת הכלל. וכבר נתפרסם בשער בת רבים לוח "חודש בחדשו" עם מנהגי ארץ-הגר, אשר עמל להוציא לאור בכל שנה ושנה, לוח שהפך לנכס צאן ברזל ומורה דרך עבור כל ההולכים לאור תורת מרנא החת"ס ומורשתו.

על האי גברא ניתן לומר: **משפחות מורשת ארץ-הגר, על רבי זושא בכינה!**, אם לא איש-מעלה זה, מי יודע אם כבר לא נאבד בתהום הנשיה זכרם המפואר של מאות קהילות ואלפי רבנים גדולי ארץ שהעניקו חמה בקומתם, ואם לא פעליו הענפים והמרובים, איך היינו זוכים לאור הגדול המקיף את זכרו הנערץ של מרנא החתם סופר ושושילתא דדהבא של בניו ותלמידיו הקדושים ממשיכי דרכו.

בעמל מופלג ובהיקף אדיר, ומתוך רגשי-קודש והערצה למורשת זו, פעל בכשרונו הברוך ובמרצו הרב להעמיד זכרון לכל אותם קדושים וטהורים, חיבר בתחום זה חיבורים מופלאים, והפך עד מהרה למקור המידע המרכזי בכל הנוגע לתולדות חייהם ומורשתם עד פרטים ופרטי פרטים, והכל מתוך דייקנות מופלגה וזהירות עצומה, באופן שלא נמצא כמותו.

בתחום נאדר בקודש זה היה רבי זושא זצ"ל, לא **"חד בדרא"**, כי אם **"חד בדורות"**! גדולה האבידה ואין לה תמורה.

אך כאמור לעיל, לא להספיד באתי. ראשית, כי איני ראוי לזה כלל, ושנית, כי לדבר על אחת או שתיים ממעלותיו יש בכך משום פחיתות כבוד חלילה להנפטר, אשר היה גברא רבה בתורה ועבודה ויראת שמים גמילות חסדים ובכל מידה נכונה, חונן דלים מרחם אביונים ומגדל יתומים, והרבה ענינים נעלים אשר פעל בהצנע לכת כדרכו בקודש. עם כל זאת 'אי אתה בן חורין להבטל ממנה', על כן אמרתי לנפשי להעלות על נס אחת ממידותיו התרומיות, אשר עשתה עלי רושם חזק, ובה נוכחתי - אבלחט"א - עוד מראשית תקופת היכרותי עמו זה עשרות שנים.

שנינו באבות: אמר להם [ריב"ז] צאו וראו, איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם, רבי אליעזר אומר עין טובה!

לא יאומן כי יסופר הפלגתו של הנפטר הדגול במידת "טוב עין", כפשוטו ממש, להעניק לשני משלו בחפץ לב, לתת בלא לדרוש שום תמורה, "פארגינען", למסור מדיליה ללא תנאי ושיור, ולהתענג עם שמחת זולתו.

ובמה דברים אמורים. כל עוסק במלאכת בירורי יוחסין וקורות משפחות רמות בישראל יודע, עד כמה הדבר כרוך בטרחה עצומה, בשקידה מרובה, וגם בהוצאות רבות, כולי האי ואולי, עד שעולה ביד החוקר לרכו באוצרו חדשים וגם ישנים, וגם למצוא גילויים מרתקים, ועל כן לא פלא שכאשר מבקשים מאת החוקר חומר מתוך אוצרו, קשה עד מאד לתת ממנו ביד רחבה, ולא מיבעיא כאשר עומד בפניו מטרה מוגדרת כגון עריכת מגילת יוחסין או הדפסת ספר, או עניני שכר וכדומה, אך גם בלא זאת קשה על האדם להוציא מרשותו דברים שכה טרח ועמל עליהם, ולהפכם לנחלת הכלל. וגם אם נתון יתן, הרי הוא מוסיף הזהרות והגבלות, שלא לפרסם ושלא להעביר וכו'. הדברים ידועים, ויש עמם הרבה מן הצדק.

אמנם אצל הנפטר הדגול, נתקיים בזה בבחינת 'עולם הפוך ראיתי', ורבים מספור הם אותם שיעידון ויגידון על החזיון המופלא הזה, איך בטובת עינו נעשה תל תלפיות של הענקה לכלל כולו בכל הנוגע למקצוע זה.

בכל רחבי תבל נתפשט כהיום ענין מחקרי הדורות, ובכל משפחה קם גואל הדורש וחוקר על מוצאיה ומבואיה, וכדרך מלאכה זו מגיע הדורש לשמות שונים אשר איננו יודע טיבם ומהותם או שאינו יודע השייכות המדויקת אליהם, והיה כאשר רק התחיל לברר היכן ימצא מרגוע לנפשו החוקרת, מיד נודע לו כי בבני ברק שוכן איש יהודי ושמו "רבי זושא", וכל הנכנס אליו רעב, יוצא שבע מלא וגדוש בידיעות מופלגות לאין שיעור.

זכורני כי הזדמן לי לראות קונטרס שהדפיס ידיד-נעורים, ובו מפרט שושלת יחוסו הרמה. התפלאתי לנפשי, הלא מכירו אני מאז ומקדם ואנכי לא ידעתי מכל העסק הזה. כאשר פגשתי שאלתי על פשר החזיון, ענה ואמר: "גם אנכי לא ידעתי, אלא שמצאתי מכתב מזקני בו מזכיר שם אחד אשר הוא מתייחס אליו, לא ידעתי ולא הבנתי במה דברים אמורים, ומיד פניתי אל המקור". מי הוא המקור? שאלתי. "מי

המקור?" הוא תמה בבת-שחוק, "נו... רבי זושא!". והוא מוסיף: "לאחר שיצאתי מביתו היו הדברים נהירים ומחווים כשאני עמוס בכל טוב מאוצרי גנוזיו העצומים".

וזהו סיפור אחד קטן, מתוך מאות מאות שאין לתאר ולשער, לא יכילם הגליון, אבל העולה על כולנה הוא, האופן בו היה מעניק מאוצרותיו בטובת עין וביד רחבה, בלא תנאים ובלא אזהרות, בלא בקשת פרסום שמו, ושכר טרחה? מאן דכר שמה! ועל כך גם אני הקטן אבלחט"א יכול להעיד, במשך השנים הארוכות שעמדתי עמו בקשר, כמה חומר ומידע מסר בעין טובה ונפש חפצה, כמה טרח ויגע לפשפש באוצרי גנוזיו העמוסים למצוא ידיעות מבוקשות, כמה השקיע מזמנו היקר לברר פרט זה או אחר, ומה שלא היה בידו לברר היה נשאר חקוק על לוח לבו הרחב, וכאשר היה עולה בידו להוודע מפרט מסויים לאחר זמן רב היה טורח להודיעני על הדבר, והכל במאור פנים בענוות חן ובנעימות מופלגת, וכאילו אין הפרש של עשרות שנים עומד בינינו, עד שהיה נראה כמי שברור ופשוט לו חובתו בעולמו לתת משלו הכל לזולתו בטובת עינו.

הנמצא איש אשר כמוהו?

הכי אזכור כמה פעמים מסר בידי מאמרים ערוכים שעדיין לא פרסמם, בכדי להוציא מהם את הנצרך לי, כמה פעמים השאיל בשמחה פריטים נדירים שהיו בידו עותק יחיד, כמה פעמים נתן את רשותו הלבבית לפרסם צילומים ותמונות מאוספיו ומגנוזי 'מכון זכרון' שעמד בראשו, מי יוכל לשערה?

ובמקום שלא עלתה בידו, לא אמר נואש, אלא הוסיף והעניק מעצותיו הנבונות וידיעותיו המופלגות, איך להגיע לבירור הענין, והיתה עצתו האמונה עושה פירות מבורכים, כנודע לרבים.

ואספר בזה, כי מיד כאשר הגיעה הבשורה הכואבת על סילוקו של האי גברא, ניגשתי לכתוב דברים לזכרו ובהם החיליתי לתאר מידה מופלאה זו. עד הכי והכי יצאתי לחלוק לנפטר את כבודו האחרון, שם פגשתי אחד מידידי, ובעמדינו על יד מיטתו של הנפטר, פתח אותו ידיד ואמר לי: "איזו טובת עין! איזה טוב לב! ביקרתי אצלו בכדי לברר אודות שושלת משפחתינו, ולא זו בלבד שמסר לי כל הידיעות בשמחת לב, עוד "דחף" לידי חומר חשוב לאין ערוך מבלי שאבקש, ממש שכנע אותי לקחת, אם זה דיסק עם חומר שנוגע אלי, אם זה ספר שהיה לו עותק יחיד ממנו, באמרו: זה קשור אליך, בודאי תזדקק לזה בהמשך". כה מספר אותו ידיד שיחיה, ואני מקשיב ונפעם, הן גם אני חשבתי לציין בענין זה ממש.

ידוע ידע רבי זושא כי הפך לכתובת המרכזית בכל הנוגע לבירורי ידיעות בקורות הדורות, ועל אף הטרחה והזמן הכביר שדרש ממנו ענין זה, ראה זכות לעצמו לסייע ולהעניק לזולת במאור פנים. זכורני שפעם ביקש ממני איזה חומר מסויים שאינו נוגע לתחום מחקריו, והוסיף ואמר: "הרי אנשים מבקשים ממני מידע כזה, אז טוב

שיהיה...". פעם אחת התאונן על כך אשר אי מי לקח מאמר ערוך שלו ופרסמו בלא ידיעתו בשער בת רבים, רבי זושא התבטא אז ואמר: "וכי אכפת לי מכך שפרסם? יערב לו!, אבל למה לא הזכיר שהמקור ממני?", לרגע התפלאתי לנפשי, וכי מאימת מענין את רבי זושא פרסום שמו?, אך תוך כדי דיבור המשיך ואמר: "וכי הפרסומת חסרה לי? אבל הלא מדרך העולם לאחר שקוראים כזה מאמר מבקשים לדעת עוד פרטים ולקבל עוד מידע, ואיך יידעו לפנות אליי?!!...".

שמא תאמר, סבור היה רבי זושא, כי כך הוא טבע הבריות כולם לומר 'שלי שלך', לתת את שלהם כמי שאינו שלהם. טעות היא! ידוע ידע היטב כי דרכם של חוקרים ובעלי ידיעות להקפיד על שלהם, ומפליא עד כמה היה נשמר ונוהר שלא להעביר ידיעות שאין לו בעלות עליהם, ולעיתים אפילו לא לגלות את שם הבעלים! ולא זו בלבד, אלא שכשהיה לו חשש שמא ייצר למישהו על שמקדימו לפרסם איזה ענין, היה נמנע מכך מכל וכל. פעם אחת ביקש לכתוב על אחד מצאצאי משפחת אולמן, הקדים וטרח לברר אצלי אם אני מתעתד לכתוב אודותיו בספרי העתיד לצאת לאור, אמרתי לו שאני מזכיר עליו דברים בקצרה, נענה ואמר, אם כך אינני כותב אודותיו כלל, וכל זה בכדי שלא להקדימני. ואף גם ביצירתו הענקית והמופלאה "פנקס-מוהל" אשר לא יאומן כמה השקיע בעריכת ספר זה, וכמה טרח על הוספת כל פרט ופרט שיש בידו לברר מקחו של צדיק מרנא החת"ס, עם כל זאת אמר לי בשעתו כי היות ויש בספרו כמה ידיעות מחודשות שנוגעות לחיבור שאני עתיד להוציא לאור, על כן אם ארצה הוא נאות להשמיטם מן הספר!, ורק כשאמרתי לו שאני עצמי רואה תועלת בהכנסתם לספרו, אז נחה דעתו.

הנמצא כזה איש אשר רוח בו? חבל על דאבדין ולא משתכחין!

מתוך מידה מופלאה כזו של עין-טובה, לא פלא איפוא כי סיעתא דשמיא מרובה לוותה את מפעליו הכבירים, ובמלאכת שמים שבידו זכה לגלות גנוזות ולפענח צפונות באופן בלתי מצוי, ואף הדורשים בעצותיו נוכחו לראות בפעולתם לטובה. הרבה מאד מן המתפרסם היום בתחום הנ"ל נזקף לזכותו, ומפעלים רבים הם פירות ופירי פירות ממפעליו המבורכים.

אם נזכה להתחזק מעט במידה נפלאה זו של 'עין טובה', ודאי יהא תועלת רבה לעילוי נשמתו, וכבר אמרו חז"ל [שבת קנ"ג. וברש"י שם]: **כשיאמרו זה הדרך שהלך בה זה, לכו בה, מובטח שהוא בן העוה"ב.**

יה"ר שיהא מליץ יושר לפני כסא הכבוד להחיש פדות עמו ברחמים, עד יקיצו יבואו וירננו שוכני עפר, ועמם כל אותם גדולי וצדיקי עולם שטרח ועמל ויגע להעמיד להם שם ושארית בקרב בית ישראל.

זעירא דמן חבריא, מוקירי שמו הטוב וזכרו הברוך

ראובן בריס

בני ברק

הרב מאיר יחזקאל הולצברג

אלעד

**צאצאי רבי ישכר בעריש ווייזער זצ"ל מסיסקאב (א)
בנו הגדול הרה"ח רבי אלעזר ווייזער מווערעצקי וצאצאיו**

בי'עלי זכרון' גליון 54 [עמ' יז ואילך] כתב הרב אלעזר גפן אודות זקני הרה"צ רבי ישכר בעריש ווייזער מסיסקאב וענף אחד מצאצאיו - משפחת בנו השלישי הרה"ח רבי משה יהודה ליב ווייזער ממונקאטש. בתור נין ונכד לרבי ישכר בעריש מסיסקאב [סבתי -אשת סבי הרה"ג רבי משה צבי הולצברג - מרת שרה אסתר, נולדה במונקאטש לאביה רבי שלמה אהרן העניג, בן הרב יעקב העניג דיין באיסקיס שהיה בנו של רבי מרדכי העניג (חתן רבי אלעזר ב"ר ישכר בעריש מסיסקאב) וחתנו של רבי אהרן מנחם מענדל ב"ר צבי הירש ב"ר אלעזר בן רבי ישכר בעריש מסיסקאב] ברצוני להוסיף ולכתוב על ענף נוסף מצאצאיו - משפחת זקני בנו הגדול הרה"ח רבי אלעזר ווייזער מווערעצקי. כן אוסיף פרטים אחדים בנוגע לרבי ישכר בעריש עצמו. לרגל ריבוי החומר אתמקד במאמר הנוכחי בצאצאי בנו הגדול של רבי אלעזר - רבי עקיבא, ובחלק מצאצאי בנו השני רבי צבי הירש, ובעזה"י במאמרים הבאים נמשיך לכתוב על הענפים הנוספים. אשמח מאוד אם בעקבות המאמר יתעוררו צאצאים נוספים ויוסיפו ידיעות נוספות.

רבי אלעזר ווייזער זצ"ל מווערעצקי

הרה"ח המפורסם רבי **אלעזר ווייזער** מווערעצקי [עיירה במרחק 10 מייל צפונית

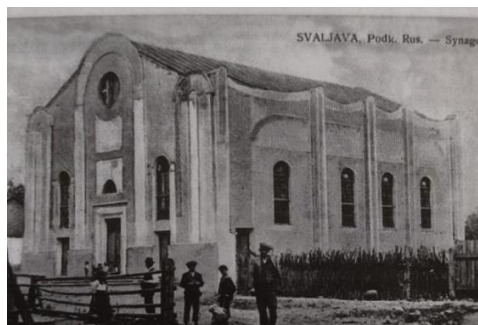

העיירה ווערעצקי

מזרחית לסוואליווא ו-25 מייל צפונית מזרחית להעיר מונקאטש] נולד בשנת תקס"ה [לפי רישומי העיירה] לאביו הרה"צ רבי **ישכר בעריש** מסיסקאב [סיסקאווא suskovo שוכנת במרחק 7 מייל צפונית מזרחית לעיר מונקאטש] ולאמו הצדקת מרת **האדיא** בת רבי אהרן אריה לייב מווערעצקי מצאצאי המהרש"א.

רבי אלעזר זכה להיות מחותנו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק'ל מזידיטשוב, שכן בתו הרבנית מרת הינדא נישאה להרה"ק רבי אלכסנדר סענדר ליפא אייכנשטיין מזידיטשוב בנו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב. הרבנית מרת הינדא, נקראה על שם אימו של הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב. בעודה נערה צעירה לקחה הרה"ק רבי יצחק אייזיק לכלה בעבור בנו הבכור, וכבר כמה שנים קודם ניבא זאת

מרן מהרי"א. היה זה כשנכנס אביה החסיד אל רבו וכדרכם של חסידים מסר לרבי 'קוויטעלי' ובו גם שמה של בתו הינדא, לפתע הרים הרבי את עיניו מהפיתקא והביט ברבי אלעזר וכך אמר לו 'דיין טאכטער הינדא וועט נאך זיין מיין שנור'... [תרגום: בתך הינדא עוד תהיה כלתי]. וכשהגיע הכלה לבית חמיה הקדוש, שאלה, מה תרצי מתנה שאתן לך? ומיד היא ענתה: 'בנים טובים וצדיקים'... רבינו המהרי"א התפעל מתשובתה, סגר את עיניו הקדושות ושקע במחשבה עילאית לפרק זמן ממושך. כשפתח את עיניו אמר לה בהתלהבות: 'האסט געפועליט'. [תרגום: אכן פעלת כך, דהיינו שבקשתך התקבלה בשמים]. שלוש פעמים חזר על דבריו. ואכן, היא זכתה להעמיד בית מפואר בישראל, כשבניה וחתניה כולם צדיקים וחסידים.

בית הכנסת בסוואליווא כפי שצולם בשנת תר"פ

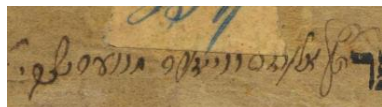
לפי הידוע לנו ראש משפחתנו הוא רבי **חיים ווייזער** (נולד בשנת תצ"ה בערך) המכונה רבי חיים סאוואליווער, על שם עיירת מגוריו סוואליווא [עיר במחוז בערג שבהונגריה ליד ערי הקארפאטים, במרחק 15 מייל צפונית מזרחית להעיר מונקאטש, בשפה ההונגרית: סזויווא, בסלובקית: סוואלאווא (svalyava)]. בנו הוא זקינינו הרה"צ רבי **ישכר בעריש**

מסיסקאב המכונה רבי בעריש סיסקאווער, שנמנה על אותם תלמידי החוזה מלובלין שהיה להם רה"ק, ועקב מעשה שהיה, העיד עליו 'החוזה': 'נו, **רבי בעריש איז דאך טאקע א רבי**', ולאחר הסתלקותו של מורו ורבו, הסתופף בצל קדשו של הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב בעל ה'עטרת צבי' המכונה בפי גדולי הדור 'שר בית הזוהר', שלימים הפך למחותנו.

זכה הרה"צ רבי בעריש סיסקאווער שילדיו ינשאו למשפחות מיוחסות בישראל, ומזרעו יצאו הרבה גדולי תורה וחסידות, אדמו"רים, רבנים וחסידים, שהשפעתם על העולם החסידי משמעותית עד היום הזה.

בי"ב שבט תק"פ נפטר הרה"צ רבי ישכר בעריש, כשהוא צעיר לימים ל"ע, בהותירו אחריו יתומים רכים בשנים, אזי לקח אותם הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב אליו לביתו, גידלם וחינכם והיו לבניו.

צאצאיו של רבי ישכר בעריש מסיסקאב הידועים לנו כיום, ע"פ רשימות שנמצאו בכתבי ובספרי צאצאיהם: (א) בנו הרה"ח רבי אלעזר מווערעצקי. (ב) בנו הרה"ח רבי יעקב מווערעצקי [נפטר ה' כסלו] זוגתו מרת אסתר מלכה בת הרה"ח המפורסם רבי

חתימת ידו של הרה"ח רבי אלעזר ווייצער

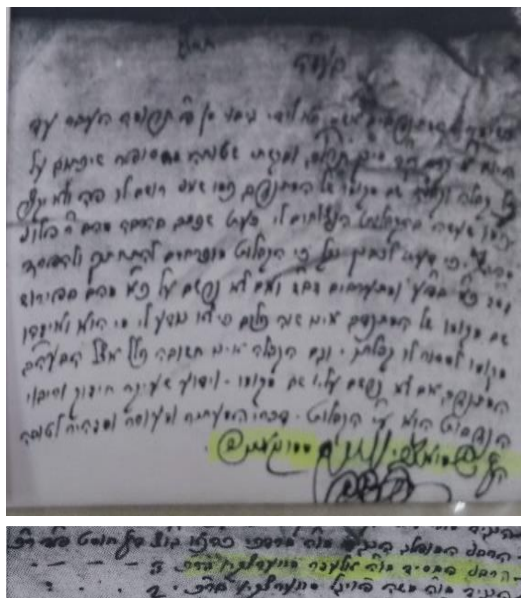
אברהם עביר ראזענבערג מזאוידקא. (ג) בנו הרה"ח רבי משה יהודה לייב ממונקאטש. (ד) בתו מרת דרעזיל אשת הנגיד הרה"ח רבי שלמה יהודה ליב מאיער מווערעצקי-מונקאטש [נולד בשנת תק"נ בערך ונפטר בתמוז תרט"ו, ומנו"כ בסוואליווא. ישנם הסוברים כי הוא נכדו של הרה"צ רבי מאיר ב"ר יצחק אב"ד בעלזא מתלמידי הבעש"ט, ושם המשפחה מאיער הוא על שמו]. (ה) בתו מרת חנה פעסל אשת הנגיד הרה"ח רבי מיכל ליכטנשטיין ממונקאטש [נכדו של הרה"ג רבי משה ליכטנשטיין אב"ד ווארנוב] חותנו בזיווי"ש של הרה"ק בעל ה'אמרי יוסף' מספינקא ומזיווג זה נולדו להרה"ק מספינקא שתי בנותיו.

הרה"ח רבי **אלעזר** בנו הגדול של רבי ישכר בעריש נשא לאשה את מרת **פייגא** בתו של

הרה"ח רבי אהרן מנחם מענדל מווערעצקי. מסופר שלפני שעשה רבי אלעזר את השידוך, הביא את ההצעה לפני הרה"ק רצ"ה כ'קוויטעל' ובו כתב את שמה של המיועדת 'פייגא בת אהרן מנחם מענדל', וכך אמר על זה הרבי הקדוש בלשונו הטהור: '**איך זעה אז די נאמען פון די כלה, און די נאמען פון איר פאטער, לייכטן זייער, און אז די כלה האט א אידישע פנים**'. [תרגום: אני רואה, כי שמה של הכלה ושם אביה מאירים מאד, ולכלה יש פנים יהודיות. משמעותו, שניכר עליה שהיא יהודיה טובה ויראת שמים]. למשמע מילים אלו החליט מיד רבי אלעזר להשתדך איתה, ובבוא העת, הרה"ק רצ"ה הוליכו לחופה. לאחר נישואיהם נשארו לגור בזידיטשוב כשרבי אלעזר מתמיד בתלמודו במשך כמה שנים, ובהמשך עבר לגור בווערעצקי.

מספרים על מרת פייגא שהיתה נמוכת קומה פיזית אך גדולה ברוח ופיקחית. פעם אחת הרה"ק רבי צבי הירש שלח את הגבאי, ללא סיבה הנראית לעין, שילך לחפש את מרת פייגא, ואכן הגיע הגבאי לביתה ולא מצאה, אולם הוא שם את ליבו לכך, כי הכדים המיועדים לשאיבת מים אינם נמצאים במקומם, מתוך כך הוא הסיק שכנראה היא הלכה לשאוב מים מבור המים של העיירה. כשהגיע לבור ראה סביבו כדים, והנה הוא שומע את צעקותיה של מרת פייגא מתוך הבור, וכמובן מיד הגבאי משה אותה מן הבור. מסתבר, כי תוך כדי שאיבת המים, מעדה ונפלה לתוך הבור, ובשארית כוחותיה אחזה בענף עץ וזעקה לעזרה.

ברשימת המשתתפים בהוצאת ספר 'תפלה למשה' של הרה"ק רבי משה מסאמבור במהדורה הראשונה שנדפסה בלבוב בשנת תרט"ז, בין המשתתפים מהעיירה 'וועריצקיע' רשום: 'ר' אלעזר במו"ה ישכר בער'. בפרינמיראנטין שבספר 'עטרת צבי' שנדפס בשנת תרל"א הוא רשום בין המנוים מ'ווערעטסקיא': 'הרב ר' אלעזר'.

ישנה רשימה בכתב ידו וחתומתו של רבי שמואל צבי ווייס דומ"ץ מונקאטש [אביו של ה'אמרי יוסף' מספינקא] משנת תרל"ג, אודות הנדבנים שנדבו לצדקה. ברשימה מופיע גם החסיד רבי אלעזר ווייזער מווערצקיא, וכותב עליו את התואר 'הרבני החסיד מו"ה'. יש לציין כי מתוך רשימה גדולה הכוללת 188 נדבנים, רבי שמואל צבי מציין שני נדבנים בלבד שאותם הוא מכנה בשם 'החסיד', האחד הוא רבי מאיר אב"ד ווערעצקיא והשני הוא זקנו רבי אלעזר ווייזער. (עותק מהרשימה כולה נמצאת אצל ש"ב רבי יעקב סג"ל מבי"ב, תודה לו על הרשות להעתיק).

סיפורים רבים נקשרו להחסיד רבי אלעזר ונביא אחדים מהם. נכדו רבי אברהם וויינטרויב סיפר ששמע מהאדמו"ר רבי יעקב יוסף וייס מספינקא [אף הוא נכדו], כי רבי אייזיק'ל (כך היה מכונה הרה"ק מזידיטשוב) לקח את רבי אלעזר ווייזער למחותן, כדי שיהיה לו על מה להישען, ולאחר שרבי אלעזר ירד מנכסיו, כאב לו הגב מההישענות עליו... בנוסף להיותו חסיד וירא שמים מרבים, הרה"ח רבי אלעזר היה עשיר ונגיד גדול, 'צדקת פזרונו בישראל' היתה מן המפורסמות בכל האיזור כולו, בין יתר עסקיו היה גם בעל זכיון לגביית דמי מעבר, אולם כאמור לאחר איזה זמן הוא ירד מנכסיו.

נכדו הרה"ח רבי חיים רויזמן ממאנסי סיפר ששמע מהרה"ח רבי בעריש לויפער מוויליאמסבורג, שפעם אחת כשנכנס להאדמו"ר רבי יואל מסאטמר אמר לו לפתע האדמו"ר: בזה הרגע אני נזכר בסבך הגדול רבי אלעזר ווייזער, איך שהיה חכם ופיקח גדול ובטובו יעץ לאנשים רבים, אמנם לעצמו הוא לא עזר... כן אני, אמר

דף השער של הספר 'ראשית חכמה' שהיה שייך לרבי אלעזר ווייזער. ובו כתב בנו רבי צבי הירש: 'שייך לאדוני אבי מורי עטרת ראשי ה"ה הרב החסיד המופלג ומפורסים לשבח ולתהילה כש"ת מוהר"ר אלעזר ווייזער ז"ל לעדי עד אמן כו"ר צבי הירש ווייזער' (ת"ח לשי"ב הר"ר ישכר בעריש מאנדל מלונדון)

את מקומו למעלה בשולחנם של הגומלי חסידים!

הרה"ח רבי אלעזר נפטר בן 76 שנים באור ליום ב' כ' מנחם אב תרמ"א ומנו"כ בבית החיים בווערעצקי. וזה נוסח מצבתו: פ"נ / הרבני המופלג החסיד / מפורסים ומוחזק בחסידות / מעודו אצל הצדיקים / וחסידים וזקני שארית בית / ישראל מו"ה **אלעזר** ז"ל / בן החסיד מ' **ישכר בער** / ז"ל ונשמתו יצאה בטהרה / אור ליום ב' כ' לחודש מנחם / אב תרמ"א תנצב"ה.

האדמו"ר, לרבים אני מייעץ ואכן הם נעזרים בעצותיי, אולם לעצמי אינני יודע לעזור...

עוד סיפר רבי חיים רויזמן, כשאביו הרה"ח רבי ישכר בעריש נכנס בפעם הראשונה עם חתנו הרה"ח רבי ישכר בעריש ווייזער להרה"ק רבי יואל מסאטמר, פנה אליו הרבי ואמר לו, יודע אתה שאנו מחותנים [שכן מרת טויבע יענטא (בת רבי יהושע ב"ר אלעזר ווייזער) נישאה לרבי משה הכהן רובינשטיין אחיו מאם של הרה"ק רבי יואל מסאטמר].

כן סיפר הנ"ל בשם סבו הרה"ח רבי שלום נתן נטע ווייזער [ב"ר צבי הירש ב"ר אלעזר] שהיה הגבאי ומשב"ק של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב: כשעמד ליד מיטתו של סבו הגדול רבי אלעזר שהיה על ערש דווי, אמר לו שהוא מוכן להעביר לו 10 שנים מחייו. רבי אלעזר השיב לנכדו: רק הקב"ה קוצב את שנותיו של אדם, וסירב, רק זאת ביקש כי לאחר פטירתו יסעו לרבי אייזיק'ל ויאמרו לו בשמו: כי כאן בעולם הזה הוא התקשה לעזור לו, אבל מעולם העליון הוא בטח יעזרהו. ואכן מיד לאחר ה'שבעה' לפטירתו, נסעו בניו לרבי אייזיק'ל מזידיטשוב, לומר לו את דברי אביהם. בהגיעם, פנה הרה"ק רבי אייזיק'ל אליהם ואמר: דעו לכם כי אביכם כבר מצא

להרה"ח רבי **אלעזר ווייזער** זוגתו מרת **פייגא** נולדו שמונה ילדים, ואלו שמותם : **(א)** הרה"ח רבי עקיבא ווייזער, זוגתו מרת שרה לאה. **(ב)** הרה"ח רבי צבי הירש ווייזער [נולד תקצ"ב לערך], זוגתו מרת סאשע בת רבי משה לייב זאלדאן. **(ג)** הרבנית מרת הינדא אשת הרה"ק רבי אלכסנדר סענדר יו"ט ליפא אייכנשטיין מזידיטשוב [נפטר י"א תשרי תרמ"ד] בן הרה"ק רבי יצחק אייזיקל מזידיטשוב. **(ד)** מרת פרימד [נולדה תקצ"ג נפטרה ד' כסלו תרנ"ג ומנו"כ בווערעצקין] אשת הרה"ח רבי אברהם עביר ראזנבערג [ב"ר ישראל בהרה"ח המפורסם רבי אברהם עביר מזאווידקא]. **(ה)** הרה"ח רבי חיים לייב המכונה רבי חיים סטרעליסקער. **(ו)** מרת רבקה אשת הרה"ח רבי משה צבי אדלער. **(ז)** הרה"ח רבי יהושע ווייזער [נפטר תרע"א], זוגתו מרת הינדא [נפטרה תרע"ו] בת הרה"ח רבי שמעון ממונקאטש. **(ח)** מרת חיה שרה [נולדה תר"א-ה, נפטרה ג' סיון תר"צ ומנו"כ במונקאטש] אשת רבי מרדכי העניג ממונקאטש.

כאמור למעלה במאמר הזה נכתוב על בנו רבי עקיבא וצאצאיו, ועל בנו רבי צבי הירש וחלק מצאצאיו. על שאר ילדי רבי אלעזר וצאצאיהם נכתוב במאמרים הבאים בעזה"י.

הרה"ח רבי עקיבא ווייזער וצאצאיו

בנו הגדול של רבי אלעזר היה כאמור רבי **עקיבא ווייזער**. נשא לאשה את מרת **שרה רבקה**. נולדו להם חמשה ילדים : **(א)** הרה"ח רבי **ישעיה ווייזער**. **(ב)** מרת **פייגא**. בזוו"ר אשת הרה"ח רבי **משה ווייזער** (לוסט'ג) ובזוו"ש אשת ש"ב הרה"ח רבי **חיים משולם זאב מאיער**. **(ג)** מרת **הינדא** אשת הרה"ח רבי **ישראל חיימא ווייטש** מסוואליווא. **(ד)** הרה"ח רבי **מענדל ווייזער**. **(ה)** הרה"ח רבי **משה יהודה ווייזער** מאוהעל. עליהם ועל צאצאיהם לפנינו :

(א) הרה"ח רבי **ישעיה ב"ר עקיבא ווייזער** נולד בשנת תר"ל. נשא לאשה את מרת **לאה**. עלו לארה"ק בברכתו ועצתו של הרה"ק רבי ישכר בעריש מזידיטשוב בעל ה'מלבוש' לאחר ששיכלו את ילדיהם ר"ל במגיפה הספרדית בשנת תרע"ד. לאחר עלייתו ארצה, פקד אותו אסון נוסף, במות עליו רעייתו מרת לאה. נשא בא"י בזוו"ש את מרת **פייגא חיה** בת רבי יעקב גדליה ומרת ברכה שכטר. רבי ישעיה נפטר בן פ"ו שנים ביום ג' אדר תשט"ז. ילדיו [מזיוו"ש] : 1. מרת טובע יענטא אשת הרה"ח רבי יחיאל גרשון וויינטרויב מירושלים [ילדיהם : א. רבי אברהם וויינטרויב. ב. רבי יעקב גדליה וויינטרויב. ג. רבי מרדכי וויינטרויב. ד. מרת בתיה טורנהיים. ה. מרת צפורה לוי. ו. רבי ישעיה וויינטרויב]. 2. רבי עקיבא ווייזער [ילדיו : א. מרת פייגא אשת רבי מנחם דוד פאש. ב. רבי ישעיה דוד ווייזער].

(ב) מרת פייגא בת רבי עקיבא ווייזער נישאה בזוו"ר לרבי משה ווייזער (לוסטיג). נולדו להם שלשה ילדים (ממוספרים בסוגריים):

(1) מרת יוטא אשת רבי שמואל אברהם [ב"ר שלמה] סימקאוויטש. נולדו להם שבע בנות שנספו בשואה הי"ד. בנם הרה"ח רבי משה אלימלך סימקאוויטש שרד את השואה והיגר לאמריקא. נשא לאשה את מרת רייזל בת דודו רבי חיים גאלדשטיין. נפטר י"ד אלול תשנ"א. ראה עליו להלן.

רבי משה ב"ר אלעזר ווייזער

(2) הרה"ח רבי אלעזר ווייזער. זוגתו מרת חיה [בת רבי משולם זישא גרינפעלד ומרת שרה ב"ר פינחס ראטשטיין] התגוררו בסאטמאר. נספו בשואה תש"ד הי"ד. ילדיהם (ממוספרים בקו): 1. רבי משה ווייזער. נולד בשנת תרס"ה ונפטר בן צ"ג שנה ביום כ"א אב תשנ"ח. זוגתו מרת שרה [בת רבי יוסף הכהן רובינשטיין ומרת בלומא ב"ר ירמיה הלוי ב"ר אברהם יקותיאל הלוי יארמיש]. נספתה בשואה. רבי משה היגר לארה"ב. ילדיהם: 1. מרת

פיגא פערל הי"ד. 2. הילד שמואל ווייזער הי"ד, נרצח ביום הבר-מצווה שלו. 3. רבי

משולם זישא ווייזער. עלה לארה"ק. בנותיו: א. מרת אסתר קרייזמן. ב. מרת שרה הרשקו. ג. מרת בלימא הענטשא שווארד. ד. מרת חיה מרים אדלר. 2. הרה"ח רבי ישכר בעריש ווייזער. נפטר כ"ו ניסן תשל"ד. 3. מרת בילא אשת רבי נחמן שינפעלד בן דודתה מרת פרימט נעכא. בנם: משולם זישא. הי"ד. 4. הילדה פיגא

הי"ד. 5. הילדה יענטא הי"ד. פיגא ויענטא היו מתאומי מגלה ימ"ש. הי"ד.

(3) מרת מלכה אשת הרה"ח רבי יעקב צבי ראזנבערג, כיהן כמגיד שיעור במונקאטש, בנו של רבי משה ב"ר ישראל בנו של החסיד רבי אברהם עביר ראזנבערג מזאווידקא. ילדיהם: 1. מרת לאה הי"ד, נספתה עם משפחתה בשואה. 2. רבי אלעזר ראזנבערג הי"ד, נספה עם משפחתו בשואה. 3. מרת סימא רחל בערקאוויטש הי"ד, נספתה בשואה עם בעלה וחמשת ילדיה. 4. רבי שמואל ראזנבערג. 5. מרת שרה רבקה

אשת הרה"ח רבי יהודה אריה לעפקאוויטש. ילדיהם: א. מרת מלכה אשת רבי חיים זוסמאן מטורונטו קנדה. ב. מרת פייגא אשת רבי שלום עליאש. ג. מרת אסתר אשת רבי פישל ביגעל מבורו פארק.

מרת פייגא בת רבי עקיבא ווייזער נישאה בזיוו"ש לש"ב הרה"ח רבי חיים משולם זאב מאייער בן הרה"ח רבי חיים הערש בן הרה"ח רבי שלמה יהודה ליב מאייער חתן הרה"ח רבי ישכר בעריש מסיסקאב. ילדיהם (ממוספרים בסוגריים):

(1) מרת דבורה. נישאה לדודה הרה"ח רבי שלמה מאייער ב"ר חיים הערש מאייער מדעברעצין. בנם: רבי וואלף משולם זלמן מייער. זוגתו מרת חיה לבית הארינשטיין. רבי חיים ב"ר ישכר בעריש רויזמן מספר: בתחילת מלחמת העולם השנייה, רבי וואלף משולם זאב מאייער היה מאורס לחיה, והגיעה השמועה כי הנאצים ימ"ש מתקרבים לאיזורם, הזוג המאורס לא ידע מה לעשות, הוריהם נכנסו להתייעץ אצל הרבי ר' משה מזידיטשוב-מונקאטש מח"ס 'זכרון משה'. הרבי יעץ להם שיתחתנו מיד, וכי הוא מבטיח לזוג הצעיר שישרוד את המלחמה, ואכן כך עשו, ומיד לאחר חתונתם הוגלו לאושוויץ, ובנם הם שרדו את התופת באושוויץ, וכשבוע לאחר תום המלחמה התאחדו הזוג הצעיר שוב, לאחר מכן הם היגרו לאמריקה ובנו בית לתפארת. ילדיהם: א. רבי משה חיים מאייער. ב. רבי יוסף שלמה מאייער מבורו-פארק. ב. מרת דבורה גוטמאן, נפטרה בטבת תשע"ו. ג. מרת רויזא פישר. ד. מרת מינדי הרטשטיין מבורו-פארק.

(2) מרת לאה פערל. נישאה להרה"ח רבי חיים גאלדשטיין. בנותיהם: 1. מרת רייזל. נישאה לבן דודה הרה"ח רבי משה אלימלך סימקאוויטש הני"ל. רבי משה אלימלך

נפטר י"ד אלול תשנ"א. אשתו מרת רייזל נפטרה י"ג טבת תשמ"א. ילדיהם: א. הרה"ח רבי חיים סימקאוויטש ז"ל ממאנסי. נפטר בן ס"ד שנים ט"ו בשבט תשע"ב. זוגתו מרת שרה לבית ברונשטיין. ב. רבי שמואל אברהם סימקאוויטש מוויליאמסבורג. רבי שלמה אהרן סימקאוויטש ממאנטריאל-קאנאדא. ד. מרת יטי וואטנשטיין. ה. מרת לאה פערל אדלער מבור-פארק. ו. מרת אסתר גיטל זידענפעלד מבור-פארק.

2. מרת פיגא. נולדה בסאטמר תרצ"א ונפטרה בברוקלין בט' אדר תשס"ו. אשת רבי אברהם [ב"ר מענדל ומרת טויבא פרידא] פאלאטשעק, נולד בטראפא-הונגריה תרפ"ז ונפטר בברוקלין בשנת תשנ"ט. בנם: רבי משה פאלאטשעק.

(3) מרת פרימט נעכא שינפעלד הי"ד. נספתה בשואה עם כל משפחתה. בנה רבי נחמן נשא לאשה את מרת בילא בת דודו רבי אלעזר ווייזער הנ"ל. בנם: משולם זישא. הי"ד. בתה שרה הי"ד היתה מאורסת לבן דודה רבי משה אלימלך סימקאוויטש הנ"ל. שרה נספתה בשואה, ורבי משה אלימלך נשא לאשה את מרת רייזל בת דודתו מרת לאה פערל גאלדשטיין הנ"ל.

ג) מרת הינדא בת רבי עקיבא ווייזער נישאה להרה"ח רבי ישראל חיימאוויטש מסוואליווא. ילדיהם: 1. רבי חיים לייב חיימאוויטש הי"ד. 2. מרת פרימעט הי"ד. 3. מרת חיה אשת רבי ברוך גוטמן. בנותיהם: א. מרת שרה ליבר מנתניה. ב. מרת יהודית גראס מבאלטימור. ג. מרת איילה סימון מירושלים. 4. הב' עזריאל חיימאוויטש ז"ל, נפטר כ"ח תמוז תשי"ח ומנו"כ במונקאטש.

ד) הרה"ח רבי מענדל ווייזער בן רבי עקיבא ווייזער. ילדיו: א. רבי אייזיק ווייזער הי"ד. ב. רבי חיים ווייזער

הי"ד. ג. מרת שרה הי"ד. ד. מרת יהודית. ה. מרת יוכבד (יטי) אשת רבי משה בער גאלדשטיין. ו. רבי עקיבא ווייזער.

ה) בנו החמישי של רבי עקיבא ווייזער הוא הרה"ח רבי משה יהודא ווייזער ז"ל מאוהעל.

מצבת הב' עזריאל חיימאוויטש בביה"ח במונקאטש.

הרה"ח רבי צבי הירש ווייזער מאויבר-ביסטרא

הרה"ח רבי **צבי הירש** נולד לאביו רבי **אלעזר ווייזער** ולאמו מרת פייגא בשנת תקצ"ב, ונקרא כנראה על שמו של הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב שהסתלק ב"א תמוז תקצ"א. נשא לאשה את מרת **סאסיא** בת החסיד רבי משה לייב זאלדאן מהעיירה ריטשקא, הנמצאת כ-25 ק"מ מסוואליווא. [מרישומי האוכלוסין עולה כי היהודים הראשונים התיישבו בריטשקא כבר בשנת תק"צ וגרו שם 6 משפחות יהודיות, ביניהם משפחת הרשקו (צבי) זאלדאן ולהם 5 נפשות ומשפחת מורגו (מרדכי) זאלדאן ולהם 5 נפשות. במפקדי האוכלוסין של העיירה ריטשקא בין השנים תר"מ לתרצ"ז רשומים: משה זאלדאן, אהרן אריה זאלדאן, משה שמואל זאלדאן, חיים דוד יונה זאלדאן, יהודה זאלדאן, יעקב שמואל זאלדאן, בעריש ווייזער, מנחם מנלי בן טוביבא].

חמיו רבי **משה לייב זאלדאן** היה בעל חסד גדול ומנהגו היה לתת הרבה כסף לעניים לצרכי הוצאות שבת ויו"ט, ולא רק לבני עיירתו אלא אף עניים ממקומות רחוקים היו מגיעים אליו והוא נתן להם ביד רחבה. הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא והרה"ק רבי אייזיק'ל מזידיטשוב כשהיו מגיעים לריטשקא היו מתארחים אצלו. פעם אחת ביקש רבי משה לייב מרבי אייזיק'ל עצה מה לעשות עם השכן הגוי שממנו הוא סובל. יעץ לו הרבי: תקנה את ביתו וכך תיפטר ממנו. ואכן לאחר שעות ספורות הגיע אותו גוי לביתו של רבי משה לייב ואומר לו כי הוא חפץ למכור את ביתו והחצר שלו בתואנה כי נמאס לו לגור כאן, מיד הציע רבי משה לייב מחיר נמוך והגוי נענה והסכים, ותוך זמן קצר התפטר מאותו גוי...

מצבת רבי צבי הירש
ווייזער בווערעצקי

הרה"ח רבי צבי הירש ווייזער התגורר באויבר-ביסטרא [Vysny Bistre]. בפרינימיראנטין שבספר 'עטרת צבי' שנדפס בשנת תרל"א הוא רשום בין המנוים מביסטרא: 'ר' צבי ב"ר אלעזר, בנו ארון מענדיל'. כמו אבותיו אף הוא היה דבוק ומקושר לצדיקי בית זידיטשוב, ולעת זקנותו היה קשור ביותר אל אחיינו בעל ה'מלבוש' מווערעצקי והיה מתבטל אליו, על אף פער הגילים הגדול ביניהם. וכמים אל הפנים, גם רבו בעל ה'מלבוש' היה מכבדו ביותר ומראה לו חיבה יתירה, בין היתר זה התבטא בכך שהיה מזמינו לעיתים תכופות לביתו לסעוד עמו.

רבי צבי הירש ווייזער נפטר בגיל 67 בשמחת תורה תר"ס ומנו"כ בווערעצקי. לאחר פטירתו של רבי צבי, היה זה באחד הימים טובים, נכדו של רבי צבי עבר לפני הרבי בעל ה'מלבוש' לומר לו 'א גוט

יו"ט, אמר לו הרבי, דע לך, כי לתפילה שהסתיימה זה עתה, ניתנה רשות לסבך רבי צבי להשתתף...

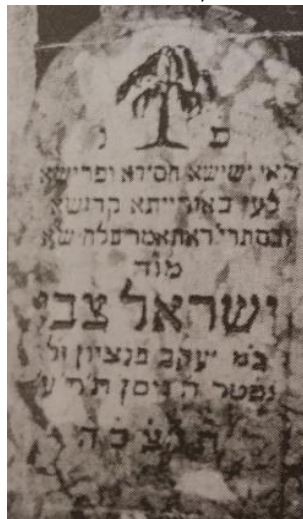
להרה"ח רבי **צבי הירש ווייזער** וזוגתו מרת **סאשע** נולדו שבעה ילדים, ואלו שמותם: (א) הרה"ח רבי אהרן מנחם (ארון מענדל) מאויבר-ביסטרא. (ב) הרה"ח רבי שלום נתן נטע מביסטרא-מונקאטש. (ג) הרה"ח רבי משה יהודה מווערעצקי-אנטוורפן. (ד) הרה"ח רבי ישכר בעריש מריטשקא. (ה) הרה"ח רבי יצחק אייזיק מביסטרא. (ו) מרת סימא אשת הרה"ח רבי שלום האלפערט ממונקאטש. (ז) מרת עטיא אשת הרה"ח רבי זאב קאלפאד. במאמר הנוכחי נכתוב על חלק מצאצאי שני הבנים הראשונים.

רבי אהרן מנחם מענדל ברצ"ה ווייזער וצאצאיו

בנו הגדול של רבי צבי הירש הרה"ח רבי **אהרן מנחם מענדל ווייזער** המכונה רבי ארון מענדל מאויבר-ביסטרא שע"י חוסט נולד בשנת תרי"ד ונקרא ע"ש סבו זקינו הרה"ח רבי אהרן מנחם מענדל מווערעצקי. נשא לאשה את מרת **מרים** בתם של הרב החסיד המופלג רבי ישראל צבי ווייס מזידיטשוב-סיגעט ומרת חיה בת הרה"צ רבי יחיאל מיכל מסאמבור בעל ה'עטרת זקנים' בן הרה"ק רבי משה מסאמבור בעל ה'תפילה למשה' אחי ישר בית הזוהר' המוהרצ"ה מזידיטשוב מצאצאי בעל התוס' יו"ט.

חמיו הרב החסיד רבי **ישראל צבי** היה בנם של החסיד המפורסם **רבי יעקב בנציון ווייס** מסיגעט-טעטש [נפטר י' חשוון תרמ"ח] ומרת פייגא בת הרה"ח רבי אברהם עביר ראזענבערג מזאווידקא (מצאצאי הגאון המקובל רבי יצחק חיות בעל ה'זרע יצחק' מסקאליע) [בספר 'בית יוסף להבה' עמ' 354 כתוב, כי זמן קצר אחרי

נישואיהם הבחינה מרת פייגא כי לבעלה יש גיבנת, הם נסעו להרה"ק רבי צבי הירש מרימינוב לבקש ברכה לרפואה, הרבי ציווה שיתנו לרבי יעקב בנציון ללבוש בגד שלבש הרבי, ואכן תוך כמה חדשים נעלמה הגיבנת. רבי ישראל צבי היה סמוך לאחר נישואיו על שולחן חותנו-זקינו הרה"ק רבי משה מסאמבור יחד עם הרה"ק רבי יצחק אייזיק

מזידיטשוב שהיה בן אחיו של הרה"ק מסאמבור וכך התגדל להיות ת"ח גדול בקי בנגלה ובנסתר. בפרינימיראנטין שבספר 'עטרת צבי' שנדפס בשנת תרל"א רשומים בין המנוים מ'סוגיד' [-סיגעט]: 'ר' בן ציון בנו ר' ישראל צבי'. על החסיד רבי ישראל צבי העיד הרה"ק בעל 'קדושת יו"ט' שראוי הוא שיתנו לו קוויטלעך, כמו"כ הוא היה בעל-תפילה בקלויז הזידיטשויבי בסיגעט. נלב"ע ה' ניסן תר"ע. זוגתו מרת חיה נפטרה בצעירותה והשאירה אחריה שתי בנות, מרת שרה שנישאה להרה"ח רבי שלמה האפמאן מביסטרא, ומרת מרים אשת הרה"ח רבי ארון מענדל ווייזער הנ"ל.

לרבי ארון מענדל ווייזער ולזוגתו מרת מרים נולדו שני ילדים, בן ובת, ואלו שמותם: (א) הרה"ח רבי **משה לייב ווייזער**. זוגתו מרת **רעכל** לבית הירש. (ב) מרת **חיה** אשת ש"ב הרה"ג רבי **יעקב העניג** דומ"צ באיסקיס והגליל שע"י מונקאטש ולאחר מכן בגרוסווארדיין. רבי יעקב העניג היה בנו של הרה"ח רבי מרדכי העניג ממונקאטש חתן הרה"ח רבי אלעזר ב"ר ישכר בעריש ווייזער. על רבי יעקב וצאצאיו נרחיב לקמן בפרק על אביו רבי מרדכי העניג.

רבי שלום נתן נטע ברצ"ה ווייזער וצאצאיו

רבי שלום נתן נטע ווייזער

בנו השני של רבי צבי הירש היה הרה"ח רבי **שלום נתן נטע ווייזער** מביסטרא-מונקאטש. נולד בשנת תרט"ז. נשא לאשה את מרת **חיה שרה** בת הרה"ח רבי שמעון ויינברגר מפודהוריאני-מונקאטש. רבי שלום נתן נטע היה גבאי ומשב"ק אצל הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב. נפטר בן פ"ו שנים ביום ט' כסלו תשי"ב ומנו"כ במונקאטש. וזה נוסח מצבתו: פ"ו / איש זקן ושבע ימים / עסק בתורה ובגמילות / חסדים התאבק בעפר / רגלי צדיקים / מוה"ר **שלום נתן נטע** ע"ה / ווייזער מביסטרי / בן מוה"ר **צבי ז"ל** / נפטר בן פ"ו שנים / ט' כסלו תשי"ב לפ"ק / תנצב"ה.

לרבי שלום נתן נטע וזוגתו מרת חיה שרה נולדו ששה ילדים, שלש בנות ושלשה בנים [מצוינים באותיות מודגשות]:

(א) מרת **פרימעט הי"ד אשת הרה"ח רבי מאיר הלוי אפפלדורפער** [נולד בסוואליווא תרל"ב ונספה בשנת תשי"ד הי"ד] בן רבי דב בעריש ב"ר יוסף זאב

מדראהוביטש שבגאליציה [נפטר בתרנ"ה] ומרת שרה ב"ר קלונימוס קלמן וסימא רחל אייזדורפער מפאסיקא שעל יד מונקאטש. [אחיו של רבי מאיר הוא הרה"ח רבי שאול אפלדורפער שזוגתו מרת פרימעט היא בתו של הרה"ח רבי יעקב ווייזער מווערעצקי בן הרה"צ רבי ישכר בעריש מסיסקאב]. נולדו להם ששה ילדים, ארבע בנות ושני בנים [מסומנים בספרות מודגשות]:

1) **מרת חיה שיינדל** [נולדה במונקאטש תרנ"ד נספתה באושוויץ תש"ד הי"ד] אשת **רבי משה עפשטיין** הי"ד ב"ר אפרים פישל אברהם (בנו של הרב מרדכי מק"ק זידיטשוב מגזע הרמ"א, המהרש"ל, הט"ז והלבוש) ומרת צפרה בהרה"ג רבי יצחק אייזיק ווייס אב"ד סאוואליווא-מונקאטש [זוגתו מרת חיה בת רבי קלונימוס קלמן ומרת סימא רחל אייזדארפער ממונקאטש] ב"ר אברהם ווייס ב"ר שמואל צבי שו"ב בקאלוב. ילדיהם: א. רבי מרדכי אפשטיין. ב. רבי יצחק אפשטיין. ג. הרה"ח רבי ישכר בעריש אפשטיין. ד. רבי אלעזר אפשטיין [נולד בטשכסלובאקיה תר"צ נפטר באה"ק תשנ"ב]. ה. רבי צבי אפשטיין. זוגתו מרת קלרה שיינדל לבית בערקאוויטש. ילדיהם: 1. רבי משה אפשטיין, נולד בשנת תש"ו נפטר י"ח תמוז תשס"ז. זוגתו בת רבי גרשון קוטנער ומרת אסתר חיה בת ר' עקיבא פרידלאנדער וזוגתו מרת רחל רבקה ב"ר יחיאל ומרת חיה לייבלער. 2. רבי ברוך אפשטיין נפטר ט' כסלו תשע"ג. 3. מרת אריקה אשת רבי משה יהודה אבארהאם. ילדיהם: רבי מאיר ישראל ומרת רחל קוסובער.

רבי חיים יחזקאל שליסל

2) **מרת אלטע פיגא** [נפטרה כ"ג אייר תרצ"ז] אשת **רבי חיים יחזקאל שליסל** [נולד תרס"א נפטר במונקאטש תשכ"ב] בן הרה"ג רבי דוד שליסל ראב"ד דמונקאטש ומרת מרים רבקה בת רבי דוד יהודה ומרת

איידל טראטנער. ילדיהם: א. רבי משה יהודה לייב הי"ד. ב. רבי צבי דב [נולד במונקאטש תרפ"ו נפטר בפתח תקווה תשס"ד]. ג. הרב יחיאל יוסף אלעזר [נולד במונקאטש ט"ז ניסן תרצ"ה נפטר בניו יורק ח' שבט תשס"ט]. ד. רבי עקיבא [נולד במונקאטש תרפ"ז נפטר בלוס אנג'לס תשע"א].

רבי צבי דב בער קליין

(3) מרת **טויבע** הי"ד אשת **רבי צבי דב בער** קליין הי"ד בן רבי ירוחם [בהרה"ג רבי ראובן חיים מח"ס 'שנות חיים' בהרה"ג רבי בנימין אליעזר] ומרת לאה בת רבי יצחק צבי ויינברגר ומרת פרידה [בת הרב שלמה הכהן גראס ומרת חיה שרה ב"ר שלום יוסף הכהן ב"ר חיים משה ביינהורן ממנוקאטש]. ילדיהם: א. מרת פריידא הי"ד. ב. מרת מרים [נפטרה תשע"א] אשת רבי אלימלך רוזנבאום [נפטר תשמ"ו]. הורי הרב יקותיאל זלמן רוזנבאום, זוגתו מרת אסתר חיה לבית יודקוביץ. ג. רבי צבי דב בער רוזנבאום, זוגתו מרת נאווה לבית דוידוביץ. הורי הדיין רבי שמואל רוזנבאום, זוגתו מרת יסכה לבית קולין, ילדיהם: אלימלך-

אליעזר ופנינה. ד. מרת חיה שרה אשת רבי נפתלי ביינהורן ב"ר מאיר ומרת רבקה חנה לבית שענק. הורי מרת יונה אשת רבי משה מרדכי כהנא. ילדיהם: צבי דב, מרת תמר סימא אשת רבי אורי מאיר גרילוס, יהודה אריה, אלישבע, נפתלי, חיים יחיאל מיכל, חנה רות. ה. חנה הי"ד. ו. הבחור חיים ירוחם הי"ד. ז. הילד משה אריה לייב הי"ד. ח. מרת מרגלית אשת רבי אהרן פלד. ילדיהם: רבי צבי דב, רבי יצחק, מרת יונה פרנקל.

(4) מרת **סאשע** אשת רבי **יוסף זאב קאלוש**. ילדיהם: יונה יצחק, שמואל, הי"ד.

(5) הרה"ח רבי **אלעזר הלוי אפפלדורפער** [נולד תרס"ו נפטר בניו יורק תשס"א]. זוגתו בזוו"ר מרת **חנה זעלדא** הי"ד [נולדה בנאדי-זאלאס הונגריה תרס"ו נספתה באושוויץ תש"ד] בת הרה"ג רבי יהונתן בנימין כהן ומרת רייזל לבית רוטנשטיין. ילדיהם: הבחור צבי הי"ד, הילדה רבקה הי"ד, הילדה פייגא שרה הי"ד. זוגתו בזוו"ש מרת **פערל** בת רבי יחיאל מיכל ביינהורן ומרת שיינדל [בת רבי יוסף ווייס בן הרה"ג רבי יצחק אייזיק ווייס אב"ד סאוואליווא]. בנם: רבי מאיר צבי הלוי זוגתו לבית קליינמן, בתם מרת מיכל רבקה אשת רבי אלכסנדר אהרן זיסבלאט.

(6) הרה"ח רבי **יוסף זאב הלוי אפפלדורפער** [נפטר תשמ"ח]. זוגתו בזוו"ר מרת **מרים** הי"ד לבית פרידמן. ילדיהם: א. אליהו משה. ב. אליעזר. ג. דב בעריש. ד. שמואל. ה. פייגא. הי"ד. זוגתו בזוו"ש מרת **פרידה רבקה** לבית ביינהורן. ילדיהם: א. אשת רבי מענדל וייס. ב. מרת אפעל.

(ב) בתם השניה של רבי שלום נתן נטע ומרת חיה שרה ווייזער היתה מרת **סימא פייגא** אשת הרה"ח רבי **חיים רויזמאן**. ילדיהם [מסומנים בספרות מודגשות]:

1) הרה"ח רבי ישכר בעריש רויזמאן. זוגתו [בת-דודתו] מרת סאשע ב"ר ישכר בעריש ב"ר שלום נתן נטע ווייזער. ילדיהם: א. הרה"ח רבי חיים. ב. הרה"ח רבי משה זאב. ג. הרה"ח רבי שלום נתן נטע. ד. מרת סימא פייגא אשכנזי. ארבעתם ממאנסי נ"י.

2) הרה"ח רבי ישראל רויזמאן. נפטר ו' כסלו תשס"א. זוגתו [אחות גיטתו] מרת סאשע לבית ווייזער] מרת טשאראנה. נפטרה ו' תשרי תש"מ. ילדיהם: א. הרה"ח רבי שלום נתן נטע. ב. הרה"ח רבי חיים משה זאב. ג. הרה"ח רבי ישכר בעריש. ד. מרת סימא פייגא אביגור. ה.

מרת חיה שרה חסן. חמשתם ממאנסי נ"י.

רבי חיים רויזמן מספר משמו של סבו רבי שלום נתן נטע וייזר על חלום מדהים: רבי שלום נתן נטע שמר את המגבות שבהן ניקו את גופו הטהור של רבי אייזיקל זצ"ל. הוא שמר על המגבות מכל משמר. לילה אחד הופיע לו בחלום חברו שנקלע לצרה נוראה והוא מתחנן אליו שיעזור לו. רבי שלום נתן נטע התעורר משנתו וכולו הזיע. הוא שוב נרדם ושוב אותו חבר מופיע בחלום. כך כמה פעמים עד שרבי שלום נתן נטע אומר לו בחלום: 'קח את המגבות שאני שומר מהטהרה של רבי אייזיקל ותבוא לך הישועה'. רבי שלום נתן נטע התעורר שוב מהחלום והנה הוא רואה שהמגבות נעלמו!!!

ג) בתם השלישית של רבי שלום נתן נטע ומרת חיה שרה היתה מרת חנה אשת הרה"ח רבי אליהו שטערן ממנוקאטש. בנם: הרה"ח רבי שמואל שטרן-ווייזער. נכדם: הרה"ח רבי צבי שווארץ [ראה עליו להלן].

ד) בנם הראשון [וילדס הרביעי] של רבי שלום נתן נטע ומרת חיה שרה ווייזער היה הרה"ח רבי יצחק אייזיק ווייזער. זוגתו מרת בריינדל בת הרה"ח רבי יעקב קאסירער מגרויסווארדיין.

ה) בנם השני [וילדס החמישי] של רבי שלום נתן נטע ומרת חיה שרה ווייזער היה הרה"ח רבי אלעזר ווייזער. זוגתו מרת יוטא בת הרה"ח רבי יחיאל מיכל שטערנבוך.

בנם : רבי ישכר בעריש ווייזער. זוגתו מרת בת שבע ביילא בת רבי דוד ויזל ומרת חיה [בת רבי שמואל ראזנבערג ומרת בת שבע ביילא בת רבי ישעיה זילבער ומרת שרה מלכה לבית עהרנפעלד].

רבי ישכר בעריש ווייזער

ו) בנם השלישי [וילדם הששי] של רבי שלום נתן נטע ומרת חיה שרה ווייזער היה הרה"ח רבי **ישכר בעריש ווייזער**. זוגתו מרת **פערל** ב"ר משה זאב רוזנברג ממונקאטש ברוקלין [ב"ר נחמן מבערגסאז ב"ר יעקב רוזנברג אחיה של מרת אסתר מלכה אשת הרה"ח רבי יעקב ווייזער מווערעצקי בהרה"צ רבי ישכר בעריש מסיסקאב] ומרת בראנא רחל ב"ר מאיר ב"ר שלמה [שו"ב דמונקאטש ומחברי החבריא קדישא של הגה"ק בעל ה'בני יששכר' מדינוב] ב"ר שמואל הכהן גראס. ילדיהם: 1. מרת לאה מלכה אשת הרה"ח רבי צבי שווארץ הני"ל [נכד רבי אליהו שטערן]. ילדיהם: רבי

חיים, רבי שלום נתן נטע, רבי משה, שלושתם מפלאטבוש נ"י. ורבי יוסף מלורנץ. 2. מרת שאשא אשת רבי ישכר בעריש רויזמן הני"ל. 3. מרת טשארנא אשת רבי ישראל דב רויזמן, הני"ל. 4. מרת חיה שרה אשת רבי ברוך ווערצבערגער. 5. רבי נחמן. זוגתו מרת מרים.

על שאר צאצאי רבי צבי הירש ווייזער וצאצאי אביו רבי אלעזר ווייזער נכתוב בעז"ה במאמרים הבאים.

תודות וברכות להרב ישעי' ויינטרויב שיחי' מבני-ברק, הרה"ח רבי אלעזר זאב ווייזער שיחי' מוויליאמסבורג, הרה"ח רבי ישכר בעריש מאנדל שיחי' מלאנדאן והרה"ח רבי שמואל חיים יעקב גרובער שיחי' משיכון סקווירא-ניו-יורק, על שהואילו בטובם לסייע בידי בהכנת המחקר. יה"ר שיתברכו מן השמים בכל מילי דמיטב, מתוך בריאות טובה ונחת מצאצאיהם.

הערה ובקשה. בוודאי ישנם אי אלו טעויות או אי דיוקים למרות העמל שהשקענו, כמו"כ ישנם רבים וטובים שטרם הגענו אליהם מחמת חוסר ידיעתנו. נשמח על כל ידיעה נוספת ותיקון הטעויות.

מתן שגב-פרנק

תל אביב

ר' דוד ליב ברד"ח, אשתו מ' מאטל לבית רייך בת רבי קאפל חריף אלטענקונשטאט- וצאצאיהם

בספרו של הרב יעקב קופל דושינסקי "תולדות יעקב - קורות חיי הגאון רבי קאפל חריף זצ"ל (ר' יעקב קאפל אלטענקונשטאדט)", נכתב בעמ' 6: "ידיעות הנוגעות למאמרי באו אלי גם על ידי דודי אחי אמי מורתי תי' והם המה הרבנים המובהקים הגאון ר' קאפל רייך אב"ד דקהל יראים בבודאפעסט ואחיו הרה"ג ר' וואלף האב"דקק באדען הסמוכה לווען והה"ג ר' משה אב"דקק באאן. הם קבלו הידיעות מאביהם ז"ל וגם מדודם ר' דוד ליב ברד"ח ז"ל חתן הגי' רק"ח אשר מקום מושבו היה בק"ק יאץ (יאצעוויץ) הסמוכה לטאפאלטשאן. ר' ליב הנ"ל היה קצין מפורסם ומימים ימימה הלך לבקר את חותנו בווערבוי, ובהתארחו שם השתעשעו חתן וחותן קצת בדברי תורה וקצת בדברים חיצונים, ולפי הנראה לעתים כאלה סיפר הגאון ז"ל מפעם לפעם איזה עניינים אשר קרהו בימי קדם".

בעמוד 36 בספר מופיעה רשימת ילדיו של רק"ח, וביניהם נזכרת "האשה מ' מאטל אשת הרבני מו"ה דוד ליב ברד"ח הנזכר לעיל". מאמר זה יפרט את הידוע לי על זוג זה וצאצאיהם.

מאטל (Mathilde) רייך היתה הצעירה מבין ילדיו של רק"ח הידועים לנו ולפי רישום הפטירה שלה נולדה בשנת 1822 בווערבוי. היא נישאה, כאמור, לר' דוד יהודא (נקרא גם דוד ליב) ברד"ח Berdach [אשר נזכר בעלי זכרון מס' 53], שהיה תלמידו של ר' אלעזר לעוו בעמ"ח "שמן רוקח". משמעות שם המשפחה ברד"ח היא "בן רבי דוד חריף", שם שלקחו על עצמם חלק מצאצאי ר' דוד הלוי סג"ל בעל ה"טורי זהב", שהיה רבה של לעמבערג י"ג שנים עד פטירתו בה כ"ו שבט תכ"ז.

רישומי המטריקל של הקהילות היהודיות, הן בווערבוי והן בטאפאלטשאן, החלו רק בסביבות שנת 1850, ולכן לא קיים תיעוד מדויק לחתונתם של דוד ליב ברד"ח ומאטל רייך וללידת בתם הבכורה רוזליה בווערבוי ובניהם יעקב קאפל, אברהם ומשולם בנאדי-יאץ. לאחר לידתה של רוזליה ב-1838 עברו להתגורר בנאדי-יאץ, שם כיהן דוד ליב ברד"ח כראש הקהילה היהודית ושם נולד בנם יעקב קאפל כבר ב-1839. רישומי המטריקל של נאדי-יאץ מתחילים כבר ב-1850, לא מכילים את לידתו של בנם החמישי שמואל, אך לפי רישום הפטירה שלו הוא נולד בחודש יוני 1851.

ילדיהם של דוד ליב ומאטל ברד"ח היו:

~ Rosalie, נולדה סביב שנת 1838 בווערבוי

~ יעקב קאפל / Karl, נולד סביב שנת 1839 בנאדי-יאץ

~ אברהם / Adolf, נולד ג' אדר ב' תרי"ג, 5 במרץ 1843 בנאדי-יאץ

~ משולם / Moritz, נולד סביב 1846 בנאדי-יאץ

~ שמואל, נולד בחודש יוני 1851 בנאדי-יאץ ונפטר שם ז' אייר תרי"ב

~ Katharina, נולדה ל' שבט תרי"ט, 4 בפברואר 1859 בנאדי-יאץ

~ Charlotte, נולדה י"א אדר תרי"כ, 5 במרץ 1860 בנאדי-יאץ

מתישהו אחרי לידתה של שרלוטה בשנת 1860 ולפני נישואיה של קטרינה ב-1881 עברו הזוג ברד"ח ללויצה, (Levice). ברישומי הנישואין של שתי הבנות הצעירות

כתוב שהן גרו בלויצה עם הוריהן, ושם נפטרה מאטל ברד"ח כ"ה אייר תרמ"ב ונטמנה למחרת. נוסח מצבתה (צולם ע"י לודמילה פרטושובה מברטיסלב):

פ"ט / האשה היקרה והצנועה בת מהוללה / מגזע / רם ונשא / בת הגאון המפורסים מו"ה / **קאפל חריף צוק"ל** / מרת **מאטל** ע"ה / אשת הרבני מו"ה דוד ליב ברדח נ"י / נפטרה בשם טוב יום א' כ"ה אייר / שנת **תרמ"ב** לפ"ק / מעטה אשה טובה למשפחתה עדי עדיים / אך טוב לישראל עשתה בנקיון כפיים / טובתה להלל ילאה עט סופר ותאלמנה שפתים / לה היו יחדיו תואמים צדק ויראת שמים / ברת לב ואמרותיה טהורות שקולות במאזנים / דלים יצעקו איה משענתנו משיבת נפשנו בחיים / חיש מהר הלכה מזה ועפעפינו תרדנה מים / עתה ליני פה הלילה עד הבוקר אור משמים / הלא רב טוב צפון לך ושכרך תקח כפלים / תינצי'בה

ככל הנראה, לאחר פטירתה של מאטל חזר דוד ליב לנאדי-יאץ, בה עדיין חי בנו אברהם, ושם נפטר ב' אדר תרס"א ונטמן למחרת [נוסח מצבתו מפורט בעלי זכרון מס' 53].

הוריו ואחיו של ר' דוד ליב ברד"ח

דוד ליב ברד"ח היה בנם של יואכים היינריך ורוזליה ברד"ח, היחידים בדורם הנזכרים בשם

ברד"ח במפקד האוכלוסין היהודי בהונגריה לשנת 1848. לפי מפקד זה, יואכים

היינריך ברד"ח נולד בלעמבערג סביב שנת 1774 והדריס משם לנעסטיך הסמוכה לנאדאש, כיום סמולניצקה נובה וס (Smolenická Nová Ves) שבסלובקיה, שם חי עם אשתו רוזליה (נולדה ביבלוניץ 1783). יואכים נפטר בנאדי-יאץ כ"ו טבת תרט"ז אצל בנו דוד ליב ונקבר שם, רוזליה נפטרה בנאדאש ג' טבת תרל"ג ונקברה שם, אך מצבותיהם של שניהם לא שרדו.

מלבד דוד ליב, ידועים לנו שלושה ילדים נוספים של יואכים היינריך ורוזליה ברד"ח: ~ מרדכי / Markus, נולד בנעסטיך סביב 1803, נשא את פעסל ארז'בט כהן ונולדו להם אחד עשר ילדים. לא ידוע מתי והיכן נפטר.

~ אברהם, נולד בנעסטיך ב-1812, נשא את יוהנה דיאמנט ונולדו להם שלושה ילדים שידועים לנו, נפטר בסדר י"א כסלו תרט"ז.

~ קיילא Katherine, נולדה בנעסטיך סביב 1814, נישאה לשלמה זוננפלד (אביו של ר' יוסף חיים זוננפלד) והיא אמו של דוד זוננפלד, אחיו למחצה של ר' יוסף חיים זוננפלד. [נזכרת בעלי זכרון מס' 43 עמ' כ"ט]. לאחר שנישואין אלו לא עלו יפה נישאה קיילא שנית, שכן ברישום פטירתה י"ג שבט תר"ל ביישוב לייסקובה (Lieskové, Cerová) הסמוכה לסעמניץ, נרשמה בשם המשפחה וייס.

בענפי המשפחה שנתרו בלעמבערג וכן אלה שהיגרו ממנה לוינה, מאויית השם Bardach, אך אצל היינריך יואכים ברד"ח שהיגר מלעמבערג לנעסטיך השתנה האיות ל-Berdach, וכך נרשמו צאצאיו מלבד ילדיהם של דוד ליב ברד"ח ומאטל רייך, אשר חזרו לאיות המקורי Bardach.

בקרב צאצאי המשפחה השתמרו שני סיפורים שונים - לפי מקור אחד התגלע סכסוך כלכלי בין ילדיהם של דוד ליב ומאטל לבין בני דודיהם ממשפחת ברד"ח, אשר בעקבותיו החליטו ילדיו של דוד ליב ברד"ח להיבדל מיתר הברד"חים ההונגריים ולהישמע כמו אלה מלעמבערג ווינה. מקור אחר ייחס את השינוי ללא יותר מאשר טעות פקידותית באיות. בהתחשב בריבוי קשרי הנישואין עם קרובים מענפי משפחת ברד"ח האחרים על פני כמה דורות - נראה שהאפשרות השנייה אמינה יותר.

רוזליה ברד"ח וצאצאיה

רוזליה ברד"ח נישאה י"ב אלול תרי"ט עם בן דודה יהושע ברד"ח בנם של מרדכי (Markus) ברד"ח ופעסל (Erzsebet) כהן. יהושע נולד כ' תשרי תקצ"ב בסמולניצקה נובה וס הסמוכה לנאדאש ונפטר כ' אדר ב' תרס"ה בווינה. רוזליה נפטרה בווינה י"ח אלול תר"פ. שניהם נטמנו בקבר משותף, ביחד עם אמו של יהושע, בבית הקברות המרכזי של וינה צנטראלפרידהאף (שער 1, קבוצה 8, שורה 37, קבר 66A).

בחלק העברי של המצבה נחרט: פ"נ / איש יקר רוח מאד
נעלה / כ"ה יהושע ברד"ח ב' כ"ה מרדכי ע"ה / נפטר בן
עג שנים ביום ב' כ' אדר שני / ונקבר ביום ד' כ"ב בו
תרס"ה / לדאבון אשתו ובניו שהיתה נפשו קשורה
בנפשם / וזכרו הטוב לא יסוף מזרעו ויהי לברכה /
תניצ'בה'.

ילדיהם של יהושע ורוזליה:

~ היינריך, נולד בוינה ט' אב תר"כ ונפטר שם כ"ח אב
תר"כ.

~ קרולינה, נולדה בוינה י"ח ניסן תרכ"ב ונפטרה שם ג'
אב תרכ"ב.

~ יעקב קאפל / קארל, נולד בוינה ו' חשוון תרכ"ד.
התחתן בוינה ל' ניסן תרנ"ג עם יולי לבית רייק Reik
(נולדה י"ב אב תרכ"ח בראב-Györ). קארל נספה בגטו
טרזינשטאדט כ"ד טבת תש"ג.

בנם היחיד אוטו ברד"ח, נולד בוינה ט' תמוז תר"ס. יולי
נפטרה במהלך לידתו ונקברה בקבר משפחתי גדול עם משפחת רייק (צ"פ שער 1,
קבוצה 7, שורה 1, קבר 8). אוטו היגר לארה"ב ונפטר באורורה במדינת אילינוי
בחודש אוקטובר 1970.

~ סופיה, נולדה בוינה ו' אייר תרכ"ה. נישאה בוינה ג' חשוון תרמ"ז לדוד טאנצר (נולד
ט"ז ניסן תרכ"א ב-Palúdzka שבסלובקיה לאהרן טאנצר ורוזה Hoselitz). דוד
נפטר בערב יום כיפור תרצ"ג בוינה ונקבר בצ"פ שער 4, קבוצה 14A, שורה 9, קבר
10. בתאריך 25 באוגוסט 1942 גורשה סופיה ל-Trostinec Maly בבלארוס, ושם
נרצחה. - ילדיהם:

ד"ר פליקס טאנצר, נולד בוינה כ"ט תשרי תרמ"ט, נפטר בוינה כ"ט חשוון תרצ"ה.
התחתן בשנת 1929 בוינה עם קלרה ציגלר.

אוגוסטה טאנצר, נולדה בוינה י' אדר ב' תרנ"א, נישאה בוינה ח' חשוון תרע"א עם
המהנדס ארתור אלפרד פלאח (Flach). בנם גאורג נולד בוינה י"א שבט תרע"ב.

פאול טאנצר, נולד בוינה ז' אלול תרנ"ה, נפטר באפריל 1984. נישא בשנת 1920 בבאדן
ליד וינה עם סוזנה האוזר (נולדה בוינה כ"ט חשוון תרנ"ד, נפטרה בספטמבר 1982).

~ ישראל היינריך, נולד י"ט אב תרכ"ו בנאדי-יאץ, נפטר בוינה ז' סיון תש"ב בנסיבות
שאינן ידועות לי. אשתו שרה (Elisabeth) נולדה בסביבות 1849 ונפטרה ל' אב תש"ב

בוינה בנסיבות שאינן ידועות לי. ברישום הלידה שלו, ורק שם, מופיע אביו יהושע ברד"ח בשם הלועזי סימון.

~ יוהנה, נולדה א' טבת תרכ"ח ב- Červeník סלובקיה, נספתה י"ז שבת תשי"ג בגטו טרזינשטאדט. נישאה ו' ניסן תרנ"ה לאברהם יעקב ריימן (Reimann), נולד ט"ו טבת תרכ"ו בבראדי שבאוקראינה, נפטר ז' אב תשי"א בוינה ונקבר בצ"פ. - ילדיהם:

סטלה, נולדה בוינה ט"ו ניסן תרנ"ו, נישאה ב-1928 עם אגון שפיטצער.

מטילדה ריימן, נולדה בוינה כ"א חשון תרנ"ח, נספתה בגטו טרזינשטאדט כ"ב תשרי תשי"ג.

וולטר ריימן, נולד בוינה כ"ו שבט תרנ"ט ונפטר בה י"ד אב תרנ"ט.

~ ד"ר מקס ברד"ח, נולד כ' אדר תרכ"ט, נרצח במחנה ההשמדה טרבלינקה בחודש ספטמבר 1942.

~ קיילא / Camilla, נולדה בוינה כ"ו תמוז תר"ל ונפטרה בה כ"ז טבת תרס"ח. נישאה בוינה ד' ניסן תרס"א עם אדולף מארק (Marek), נולד בליפניק כ"א אדר ב' תרכ"ב לוילהלם וליזה מארק). קמילה נטמנה בצ"פ שער 1, קבוצה 8, שורה 37, קבר 66A.

בתם היחידה מאטל / Margarethe מארק נולדה בוינה ב' אדר תרס"ג, נישאה בוינה י"ד אב תרפ"ו לד"ר אלפרד פוגל (נולד כ"ט אייר תרנ"ה ב- Bielsko-Biala שבפולין לתאודור פוגל ומלניה דנקר), והתגרשה ממנו ט"ו תמוז תרצ"ב. אלפרד נפטר בניו יורק בתמוז תשל"ג.

~ שמואל / Siegfried ברד"ח, נולד בוינה י"א אדר ב' תרל"ב והקורות אותו אינן ידועות לי.

יעקב קאפל / קארל ברד"ח וצאצאיו

יעקב קאפל ברד"ח נישא בנובה מסטו נאד ואהום י"ח אייר תרכ"ד עם רוזה וכטל (Wachtel), נולדה סביב 1839 בנובה מסטו נאד ואהום למרדכי (Markus) וקטלין וכטל. רוזה נפטרה כ"ה אדר א' תרס"ב, לא ידוע לי היכן.

ילדיהם של יעקב קאפל ברד"ח ורוזה וכטל:

~ פראדל / Friedrika נולדה בנובה מסטו י"ט אדר תרכ"ה ונפטרה שם כ"ח תמוז תרכ"ו.

~ חיים / Joachim Heinrich נולד בנובה מסטו ח' אייר תרכ"ו, נפטר בבודפשט כ' ניסן תרנ"ו.

~ חוה / Emma נולדה בנובה מסטו כ' אייר תרכ"ז, נישאה בנובה מסטו י"ח אייר תרמ"ה עם מאיר (Miksa) ענגעל, נולד סביב 1850 בטרענצין לאברהם (Adolf) ענגעל

וקטלין לעווינגער. חוה ומאיר קבורים יחד בבית הקברות היהודי ברחוב קוזמה
בבודפשט, קבוצה 38, שורה 17, קבר 4. - לזוג נולדו חמישה ילדים :

אהרון / Erno נולד בנובה מסטו י"ב אייר תרמ"ו, נפל במלחמת העולם הראשונה.

מאטל / Mathilde Monika, נולדה בנובה מסטו ב' תשרי תרמ"ח. נישאה בבודפשט
ח' ניסן תרס"ח לאלפרד ג'ורג' (György), במקור גלאטר, נולד בבודפשט י"ז שבט
תרל"ח ונפטר בה ב-1938). לזוג נולדה בת אחת בשם ז'וז'ינה רנה, נולדה כ"ג כסלו
תרס"ט בבודפשט, בטרם התפרקה החבילה והם התגרשו ב-1920. בכ"ז שבט תרפ"א
מאטל נישאה בשנית ליוסף נמט. מאטל נפטרה בבודפשט ט"ז אלול תרצ"ד. - בתה
ז'וז'ינה רנה נישאה בבודפשט כ"ב אדר א' תרצ"ב לאנטל קארולי שיקאבוני (במקור
שטיינר), נולד כ"ו חשוון תרמ"ז ב- Szomód למיקלוש שטיינר וקרולינה לבית
Angyal.

גבריאל / Georg נולד בניטרה י"ב תשרי תר"נ, נפל במלחמת העולם הראשונה

מרדכי אהרן / Anold נולד בניטרה י"ב אלול תרנ"א, נפל במלחמת העולם הראשונה.

בן נוסף שפרטיו לא ידועים לי - נפל במלחמת העולם הראשונה גם הוא.

~ חייקה / Katalin Katarina נולדה בנובה מסטו ג' אייר תרכ"ט, נישאה בנייהויזל
כ"ג אדר ב' תרמ"ט עם וילמוש ליפע Lippe (נולד ביאסברני בסביבות 1859 למשה
Moritz ליפע בנו של ר' וואלף ליפע, ולחיילה Johanna טעבען בתו של שמואל טעבען).
- ילדיהם :

אמיליה יוזפה מטילדה מריה נולדה כ' אדר תר"נ בהאטוואן, נישאה בבודפשט כ"א
אב תרע"ה לגראף לאיוש רוברט מיקלוש אייכלבורג ולהם שני בנים, נפטרה
בבודפשט כ"ד טבת תשכ"א.

משה Moritz ליפע, נולד כ"ח כסלו תרנ"ד בהאטוואן.

~ רחל / Roschella נולדה בנובה מסטו כ"ג אדר ב' תרל"ב. נישאה בבודפשט כ"ט
ניסן תרנ"ו ללאיוש ליגטי (נולד כ"ו אדר א' תר"ל בנאדג'קאלו ליוסף גרינפלד ומארי
זיכערמן, נפטר בבודפשט כ"ד אדר תש"ד מהתקף לב כאשר שמע ברדיו את הדיווח
על הפלישה הגרמנית להונגריה). - ילדיהם :

מריה הנרייטה נולדה בבודפשט ט"ז אדר א' תרנ"ז, נישאה בבודפשט ח' שבט תרפ"ז
עם ד"ר שנדור אישטבן מאוטנר (נולד ב- Oroszló כ"ח תמוז תרנ"ה, נספה ב-1942
בפלוגות העבודה ההונגריות ברוסיה, בנם של אדולף ולאורה מאוטנר).

מריה הנרייטה נפטרה בבודפשט ב-1969 ונקברה בבית הקברות היהודי ברח' קוזמה, קבוצה 17A, שורה 16, קבר מס' 11. - בתם היחידה לוצי (Lucy), נולדה בסביבות 1927, נישאה לברנבאש נאדג' (Barnabas Nagy) ונפטרה ב-2012, ולה בת אחת ונכד אחד.

אאורל ליגטי, נולד בבודפשט ד' טבת תרנ"ט, נישא בבודפשט כ"ז טבת תרצ"ג עם ארז'בט גרוס (נולדה ב- Hajdúszoboszló ט"ז טבת תרנ"ז, בתם של דזיה גרוס ואמיליה ראזענפעלד) ולא ידוע לי מה עלה בגורלם או אם היו להם ילדים.

~ ליבלא / Bardach Laura נולדה בנובה מסטו ו' אדר תרל"ז. נישאה בבודפשט ה' סיון תרס"ד עם הבנקאי שמואל ברד"ח (Berdach Samuel) (נולד בטמשוואר י"ב ניסן תרל"ח, נכד של אברהם ברד"ח אחי דוד ליב). מייד לאחר חתונתם שינו את שם משפחתם לבארוטי (Baroti). לאורה נרצחה בבודפשט בירייה לתוך נהר הדנובה בתש"ד. שמואל נפטר בבודפשט בשנת תש"ו ונקבר בבית הקברות ברחוב קוזמה, קבוצה 1A, שורה 11, קבר 16. - ילדיהם:

וילמוש, נולד בבודפשט ב' אב תרס"ו, נפטר במינכן ט' אדר תשמ"ח ולא העמיד צאצאים.

ברטלאן, נולד בבודפשט ט"ו תשרי תר"ע, נישא בבודפשט בשנת תרצ"ט עם ג'וליה מאן, אמריקאית שהגיעה לבודפשט כדי להתחתן עמו. הזוג היגר לארה"ב על ספינה שיצאה מנמל גנואה באיטליה ב"ג כסלו ת"ש. במהלך התאזרחותו בארה"ב שינה ברטלאן בארוטי את שמו לברטראם באראט. הוא נפטר בפלורידה ג' אב תשמ"ב, ולו 2 בנים וארבעה נכדים.

אברהם / אדולף ברדך וצאצאיו

אברהם ברדך נישא ב-Trencianske Teplice י' אלול תרכ"ז עם ריזל פארגס Terez Porges (נולדה ב-1847 ב-Gbelany לפנחס ורחל פארגס). אברהם נפטר בטירנוי (טרנבה) י' ניסן תרפ"ג ונקבר שם. נוסח מצבתו (צולם ע"י לודמילה פרטושובה מברטיסלבה):

י"פ"נ / הנכבד והנעלה התורני / מו"ה אברהם ברדך
ע"ה / בן מו"ה דוד יהודה ז"ל / ובן בתו של הגאון
מו"ה קאפל חריף זצ"ל / נ' בש"ט יוד לחדש ניסן /
תרפ"ג לפ"ק / אברהם זקן בא בימים / בן פורת
חוסר מגזע חכמים / רדף ובחר בדרכי תמימים /
הגה בדברי תורה ערבים ונעימים / מלחמו נתן לדל
בחסד וברחמים / בעצת נכבדי העדה דבריו נשמעים
/ דרכו ודגלו אהבה וברית שלומים / יתרון ספריו
קרן קימת לעולמים / הוד לזכר נשמתו במרומים /
השלום במלונו עד יקיצו נרדמים / וש"א מאטל /
תנצבה"

ריזל נפטרה בטירנוי בתרצ"ג, ומצבתה שבורה ולא
ברורה מספיק לפיענוח. בראש המצבה: פ"נ ריזל
ברדך אשת מו"ה אברהם בארדאך בת מו"ה פנחס
ע"ה.

ברישומי לידת ילדיהם של אברהם ברדך וריזל
פארגעס, מאויית שם המשפחה לעתים Berdach
ולעתים Berdak, אולם במפקד האוכלוסין היהודי
של שנת 1869 נרשמו בשם Bardach וכך נקראו ילדיהם בבגרותם.

ילדיהם של אברהם וריזל:

~ יעקב קאפל / Karoly, נולד בנאדי-יאץ, 1868, נזכר
במפקד האוכלוסין של 1869 ומעבר לכך לא נמצאו
מסמכים נוספים על קורותיו.

~ Izidor, נולד בנאדי-יאץ, ג' חשון תר"ל, גורש מטירנוי
ללובלין כ"ד ניסן תש"ב וככל הנראה נספה.

~ ליבא / Sarlota, נולדה בנאדי-יאץ, 1870. נישאה
בפרעשבורג ג' אדר תרנ"ב עם משה מוריץ וייס (נולד
1857 ב-Prievally ליאקוב וייס וקטלין ורבווסקי). נפטר
בטירנוי כ"ה ניסן תרע"ח, לידו נקברה אשתו שנפטרה
ט"ו אייר תרע"ח. נוסח מצבתם (צולם ע"י לודמילה
פרטושובה מברטיסלבה): פ"נ / כ"ה משה וייס / בן

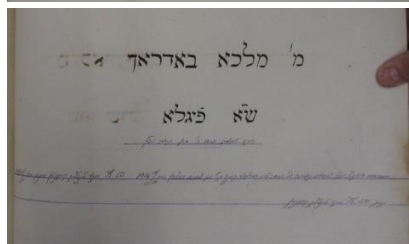
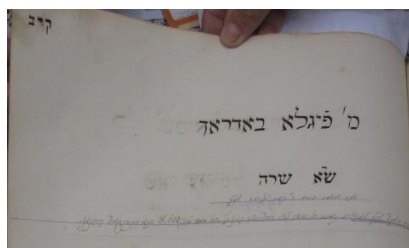
רחל / נפטר כ"ה ניסן תרע"ח / ואשתו / מ' ליבה ע"ה / בת ריזל / נפטרה ט"ו אייר תרע"ח / תנצבה. - בנותיהן :

מטילד, נולדה בטירנוי י"ג שבט תרנ"ג, נישאה בטירנוי ה' תמוז תרפ"ג עם יוסף רייצס (Reitzes), נולד בבודפשט כ"ה חשון תרמ"ו). לא ידוע מה עלה בגורלם או אם היו להם ילדים.

סרנה, נולדה ב- Túrkve ג' אדר תרנ"ו ונפטרה שם י"א אדר תרנ"ח.
~ Zsófie, נולדה ט' אדר א' תרל"ב בנאדי-יאץ, נישאה בפרעשבורג ל' אב תרנ"ו עם נתן לוי (נולד סביב 1863 בראב-Győr לאדולף לוי ובטי שווארץ). בכ"ה אייר תרנ"ז מתועדת הפלה של תינוקת שלהם ב-Barcs, ולא ידוע לי אם נולדו להם ילדים נוספים.

~ Gizella, נולדה בנאדי-יאץ, 1872. נישאה לרודולף כהן (Kohn), נולד ד' שבט תרל"ב ב-Dévaványa לישראל כהן ואסתר שטרן, נפטר שם ב' אדר תש"ה). גיזלה נפטרה ד' כסלו תש"ב.

בנם דוד ליב (Dezső) נולד ב- Dévaványa י"ח אדר תרס"א, נישא בבודפשט א' סיון תרפ"ה עם אלווירה כהן (נולדה בבודפשט ח' טבת תרנ"ח לליפוט כהן ומריה שפילמן). לא ידוע מה עלה בגורלם או אם נולדו להם ילדים.

~ חיים יצחק / Heinrich, נולד כ"ח חשון תרל"ו בנאדי-יאץ, נישא בפרעשבורג י"ג אלול תרס"ג עם פיגלא (פרידה, Fany) קאן (Kann), נולדה בפרעשבורג סביב 1876 לברוך (ברטולד) קאן ושרל (רוזליה) שטיינער). פרידה נפטרה בפרעשבורג ד' אב תרע"ד, היינריך נספה בשואה בשנת תש"ב.

בתם היחידה היתה מלכה (מאטל / Blanca), נולדה בניטרה י"ט אב תרס"ז, נפטרה בפרעשבורג ג' סיון תרע"ה (עפ"י רישומי המטריקה) >ב'ספר החיים' של מחזיקי תורה בפרעשבורג: ד' סיון תרע"ה> וכן בפנקס בית העלמין האורתודוקסי בפרעשבורג מופיעה פטירתה בתאריך ד' סיון, אלא שהשנה מצוין בטעות תרע"ח.

~ Alexander, נולד בנאדי-יאץ, כ"ז חשון תרל"ז, נישא לאמליה באואר (נולדה א' אדר תרמ"ב). אלכסנדר נרצח באושוויץ כ"ט תמוז תש"ב.

~ Helena, נולדה ל' סיון תרל"ח בנאדי-יאץ.

~ Hugo, נולד כ"ט אייר תר"מ בנאדי-יאץ, נפטר בבודפשט כ"ז סיון תרע"ד.

~ יוסף / Gyula, נולד כ"ח טבת תרמ"ה בנאדי-יאץ, נפטר בטירנוי ז' אייר תרנ"ז. נוסח מצבתו (צולם ע"י לודמילה פרטושובה מברטיסלב):
 "יני בן י"ב שנה ביום א' ז' אייר / ש' תרנ"ז לפ"ק
 / פ"נ נער נחמד יניק וחכים / הב' יוסף ע"ה / בן
 מו"ה אברהם בארדאך נ"י / נכד הג' המפ' ר'
 קאפל חריף זצ"ל / יוסף נקראת השם תפארתך
 / בן פורת לכל משפחתך / אבותיך שמחת ביושר
 מדותיך / רק תורה וחכמה היו משאלותיך /
 הפך ששונם לאבל בפטירתך / מנוחה נכונה
 תמצא וערבה שנתך / ת.נ.צ.ב.ה.".

משולם / מוריץ ברד"ח וצאצאיו

מוריץ ברד"ח היה מורה בוינה, ולדברי נינתו לא

ידע

מילה

בהונגרית. הוא נולד סביב שנת 1846 ונקרא על שם דודו משולם רייך בן רק"ח. הוא נישא בבודפשט י"ב אלול תר"ל עם אסתר חיה / אמיליה בראון (נולדה בבודפשט י' אלול תר"י לארנולד בראון וגיזלה גרין). משולם נפטר בבאדן ליד וינה י"א אייר תרצ"ה ונטמן שם. נוסח מצבתו (הצילום מתוך ספר על בית הקברות היהודי שם):

פ"נ / איש גדול בתורה ויראה / מצוין בחכמתו המאירה / מוה"ר / משולם בן מוה"ר דוד יהודה / נכד גאון מפורסם / ר' קאפל חריף ע"ה? / נפטר בשנת תרצ"ה / י"א לחדש אייר / ת.נ.צ.ב.ה. / ש"א מאטל.
 אמיליה נפטרה ט' טבת תרפ"ט ונקברה בוינה בצ"פ שער 4, קבוצה 5, שורה 1, קבר מס' 3. נוסח מצבתה:

"פ"י / אסתר חיה אשת מורינו משולם ברד"ח
/ נפטרה ט' טבת תרפ"א / ת.נ.צ.ב.ה."

ילדיהם של מוריץ ברד"ח ואמיליה בראון :

~ יעקב קאפל / Karoly, נולד בבודפשט ג' תשרי תרל"ב, נפטר בבודפשט ט"ו אלול תרצ"ח. קארוי היה מנכ"ל חברת אניות הקיטור של הדנובה, ובשנת 1890 שינה את שם משפחתו לבארנה (Barna). הוא נישא בבודפשט כ"ג אב תרע"ב עם גיזלה דרי (Déry), גרושתו של דזידר ראשקוי (Ráskay). גיזלה נולדה כ"ג אב תרל"ח לקארוי דרי ואילונה רינדסקאפף, ונרצחה בשואה בתש"ד. קארוי נפטר בבודפשט ט"ו אלול תרצ"ח ונקבר בבית העלמין ברח' קוזמה. לזוג לא היו ילדים.

~ לאורה, נולדה בבודפשט כ"ח כסלו תרל"ג,

נישאה בבודפשט י' אב תרנ"ה עם חיים (Geza) באטו (Bato), במקור וואלפיש, נולד באראד ט"ז סיון תר"כ ליעקב וואלפיש ויוהנה שולהאף). חיים נפטר במהלך נסיעת עבודה בירושלים כ"ו אדר תר"צ ונקבר בהר הזיתים. לאורה נפטרה בבודפשט בתש"ג ונקברה בבית הקברות ברח' קוזמה, קבוצה 22, שורה 33, קבר מס' 38.

לחיים ולאורה נולד בן אחד - טיבור באטו, נולד ט"ו אייר תרנ"ו. טיבור נישא בבודפשט כ"ח אלול תר"פ עם ארז'יבט אילש (Illés), וב-1921 נולדה בתם אווה בטרם התגרשו. בכ' סיון תר"צ נשא את פירושקה הייסלר, אך על רישום המוות של טיבור מבודפשט כ"ו אב תש"ד רשומה אישה שלישית בשם מרגיט בערגער.

~ רחל, נולדה בבודפשט י"א תשרי תרל"ט, שינתה את שמה לבארדי (Bárdi), נישאה בבודפשט י"ג תמוז תרע"ט עם קרוב משפחתה ארנסט ברד"ח, לבלר בבנק מנדלסון ושות' בברלין (נולד בווינה כ"ו ניסן תרמ"ז לד"ר היינריך יואכים ברד"ח ורגינה פרייזליג). [היינריך זה היה אחיינו של יהושע ברד"ח הנזכר לעיל ומצד אמו היה נכדו של יצחק סידאן אחיו של הרב שמעון סידאן מטירנו]. ארנסט ורחל חיו בברלין, אך לאחר שהתגרשו י"ח כסלו תר"צ בבודפשט רחל חזרה להתגורר בווינה ונהיתה סופרת ומשוררת ידועה בטרם נפטרה כ"ט אייר תשכ"ב בבאדן ליד וינה. לא הצלחתי לאתר קבר על שמה בווינה, בבודפשט או בבאדן, אך בציריך, שווייץ קיים קבר על שם רחל ברד"ח התואם את מועד פטירתה.

לאחר גירושיהם, נישא ארנסט ברד"ח בברלין כ"ב אדר תר"צ עם צופיה (סופיה) מארקוביץ (נולדה י"ז תמוז תר"נ בבלגרד). בשנת 1937 הם היגרו לארה"ב ושם נפטרו ללא צאצאים.

קטרינה קנטור

קטרינה נישאה בבאדן לייד וינה ה' אדר ב' תרמ"א ללודוויג קנטור (נולד סביב 1850 ב-Hradiště Mnichovo-בבוהמיה ללאופולד וסידוניה קנטור) הרב המחתיך היה בן דודה של הכלה - ר' בנימין זאב רייך מבאדן.

לזוג קנטור לא נולדו ילדים.

לודוויג נפטר בווינה כ"ג אדר א' תרס"ח ונקבר בצ"פ שער 1, קבוצה 5B, שורה 16, קבר מס' 61.

קטרינה נפטרה ב' אדר ב' תרצ"ח בבית החולים היהודי בווינה, כשבוע בדיוק לפני סיפוח אוסטריה לגרמניה. עקב האווירה האנטישמית המתוחה - לא הגיע כמעט אף אחד להלווייתה. היא נקברה באותה חלקה ביחד עם בעלה, אך בטרם הוחזרה המצבה המעודכנת למקומה התרחש האנשלוס וכתוצאה, המצבה מעולם לא הושבה למקומה.

שרלוטה פולאק

שרלוטה נישאה בבאדן לייד וינה ז' שבט תרמ"ד להיינריך פולאק (נולד ג' אב תר"י ב-Šaštín-Stráže לסימון פולאק ורגינה פליישמאן) גם חתונה זו נערכה על-ידי בן דודה של הכלה ר' בנימין זאב רייך מבאדן.

לזוג נולדו שלושה ילדים:

~ מטילדה פולאק, נולדה בווינה כ"ז אייר תר"נ ולא ידוע מה עלה בגורלה.

~ קארל פולאק, נולד בווינה ו' אייר תרנ"א, תועד כניצול שואה באיטליה בסוף מלחמת העולם השנייה ולבסוף נישא בווינה ט"ו אב תש"ז - לא ידוע עם מי.

~ אליסה פולאק, נולדה בווינה ז' כסלו תרנ"ד ולא ידוע מה עלה בגורלה.

לא נמצאו רישומים לגבי משפחת פולאק מהשואה או אחריה, ואף קברים לא הצלחתי לאתר.

*

בכל הנוגע למשפחת ברד"ח ישנם עדיין קצוות פתוחים רבים - אם מי מהקוראים יודע משהו ויאות לסייע בהשלמת התמונה - התודה לו.

הרב יעקב גולדשטיין
ירושלים

משפחת שלעגעל מק"ק צעהלים עוללות ממשפחת בערגער

ב'עלי זכרון' 35 (עמ' לב ואילך) התפרסם מאמרי אודות ייחוס משפחת זקני הר"ר פנחס זעליג בערגער מלייפניק-צעהלים, והושלם בעלה 43 ענף ממנו (צאצאי הר"ר אלעזר גוטמאן ממאראש-אוייוואר) ע"י הגב' הערץ, תשו"ח לה. ראיתי לנכון להשלים בזה כמה נקודות שהתבררו מאז כתיבת המאמר, ולהרחיב בתולדות משפחת זוגתו, מ' פעסיל לבית שלעגעל מצעהלים.

א

הוספות למשפחת בערגער

ראשית נציין אודות המבואר בסוף המאמר, על ילדים לרפ"ז בערגער שנודעו לנו רק מרישומי המאטריקל של צעהלים ולא נודע גורלם. ציינו שם לבן בשם Salomon שנולד כ"ח אלול תר"ל, והנה נמצא בפנקס הח"ק של צעהלים וכן במאטריקל של העיר, שהילד שלמה בן ר' זעליג בערגער נפטר י"ט תמוז תרל"א. כמו כן אודות הבת Catie גיטל, שנרשמה לידתה כ"ט סיון תרכ"ו, נמצא רישום פטירתה שם ח' שבט תרכ"ח.

אמנם ציינו שם גם ללידתו של הבן חיים Heinrich ביום ה' אד"ב תרכ"ד. הנה נמצא רישום נישואיו בצעהלים, למ' רוזא גערשטל, ביום י"ז אד"ב תרמ"ו, וכעבור שבע שנים ביום ה' אדר תרנ"ג נישא בגראסווארדיין (לא נרשם אם התאלמן או שהתפרדה החבילה) למ' מינה בת ר' ישראל הלוי נעבענצאהל מאונגוואר, נכד הטיב גיטין. נישואיהם נזכרו כבר במאמרו של ר' ראובן נעמעש ב'עלי זכרון' 41 (עמ' ל"ו בסופו), שם מינה היתה אחות זקנו, וציין שלא נודע לו מה עלה בגורלם. גם אני לע"ע העליתי חרס בידי, מלבד לידת בנם יוסף י"ג חשוון תרנ"ח בגראסווארדיין, ונפטר בינקותו י"ח סיון תרנ"ח.

עוד הזכרנו בסוף מאמרו, כי בס' 'כתר תורה' לר' יהושע וייס הי"ד מביהוניאד, שאמו הינדל היתה בת רפ"ז בערגער מצעהלים, נזכר דודו בעל-אחות-אמו ר' משה קליין ב"ר דוב שנלב"ע כ"ב חשוון תש"א, ולא נזכר מקומו, אלא שהתורם להנצחתו היה בנו ר' שלמה קליין, שאף מקומו לא נזכר. לצורך הענין הנחתי תחילה כי ר' שלמה דן הוא ר' שלמה זלמן (שוני) קליין הי"ד שהיה ראש הקהל בביהוניאד מפטירת ר' חנני בערגער (שלפי השערה זו היה דודו) בתרצ"ג עד לשואה ונעקד"ה, מפני ששם אביו של ר' שלמה זלמן קליין היה משה קליין, ואת שם אמו רשמו נכדיו "יוכבת" בערגער מביהוניאד, אמנם לא מסרו פרטים נוספים אודותיה ואנו נאלצים להתחקות אחר עקבותיה.

והנה אחרי שהעברתי מאמר זה לפרסום, מסר לי העורך רמ"ז קינסטליכער נר"ו צילום מציבות מביהוניאד, שהתקבלו ממר שאנדור באטשקאי, ותשו"ח להם איש בשמו יבורך, אשר אישרו את הנחתי זאת. וזה נוסח המציבות:

פ"נ / איש יקר ונעלה עמל בתורה ברוב ענוה / מוה"ר משה קליין ע"ה / בן מוה"ר דוב ע"ה / נפטר זקן ושבע ימים בשב"ק / כ"ב חשון ונקבר ביום א' תשי"א לפ"ק / מ"ה נאה אילן זה אוצר בלום / שינה הרבה והצנע לכת בדרכי שמים / ה'טיב לוולתו תמיד עד אחרית הימים / תנצב"ה.

פ"נ / אשת חיל וצדיקה / יקרה היתה מפנינים / כיבדה הולכי מישרים / טיובתה נודע בשערים / בשיבה טובה עלתה מרומים /

תפארת משפחתה היתה מנעורים / פעולותי צדקו עד ימי זקונים / ניטעה דור ישרים ותמימים / חיסד ואמת גמלה עם אביונים / סילה יאנחו עליה בני ונכדי ה"ה / מרת יכט בת מ' פנחס ז"ל / אשת מ' משה קליין ע"ה / נ' ר"ח ניסן שנת תשי"ג לפ"ק / תנצב"ה.

כמו כן נטמנה שם בתם: פ"נ / העלמה החשובה והישרה / רבקה / בת מוה"ר משה קליין נ"י / נפטרה ו' אדר ראשון ת"ש לפ"ק / ר"ב יגון הניחה לאבותיה / ביעת פרח נפשה שמים / קיינה הרימו עלי קרוביה / הילא רב הי זכותה ברוב חסדיה / תנצב"ה.

הרי לנו, שזוגתו של ר' משה קליין דנן מביהוניאד היא מ' יאכט בת ר' פנחס זעליג בערגער מצעהלים. והרי צאצאיהם שנודעו לי לע"ע:

1. בנם הנ"ל ר' שלמה זלמן קליין הי"ד, ראש הקהל בביהוניאד לאחר פטירת דודו ר' חנני בערגער. ילדיו מזוגתו הראשונה (נלב"ע תרפ"ט): בתו פעסי הי"ד, בנו Ernest בא"י (תרפ"ו-תשכ"ה, זוגתו אווה לאזאר נלב"ע תשע"ו, בתו מ' מרים). ילדיו מזוגתו השניה הי"ד, לבית טערנער מסאטמאר: מאיר הי"ד, מרים הי"ד. 2. מ' לאה הי"ד ז' ר' מאיר זעננזיפ הי"ד. 3. רבקה הנ"ל שנלב"ע בצעירותה. 4. מ' פערל הי"ד, ז' ר'

אברהם יעקב (ב"ר יצחק) קליין הי"ד מקערעצקי. בניהם: יצחק הי"ד, ובא"י: יהודה צבי (אויגען) מאלי (תרע"ח-תשס"ב), חיים קליין (תרפ"ג-תשע"ז), חדוה לדרמן.

ב

משפחת שלעגעל

כמו שכבר הזכרנו, מ' פעסיל בערגער היתה בתם של ר' יצחק אייזיק שלעגעל, וזו גיטל לבית הערצל. משפחת שלעגעל ירשה בצעהלים משנים קדמוניות, ומתוך המאטריקל ורישומי פנקס הח"ק לא ניתן לקבוע מסמרות כיצד הקשר המדויק בין ענפי המשפחה השונים. כאן אבוא רק בקצרה אודות צאצאי ר' אייזיק וזו' מ' גיטל. ר' אייזיק שלעגעל, יליד צעהלים תקמ"ח, נלב"ע א' חשוון תר"ה. זו' מ' גיטל לבית הערצל נולדה שם לערך תק"ס, ונלב"ע י"א חשוון תרכ"ה. רישום קבריהם נמצא בפנקס הח"ק.

בפנקס הח"ק ובספר המאטריקל לא נרשם שם הוריו של ר' אייזיק, אמנם נמצא שמו בפנקס חובות ותשלומים של קהילת צעהלים, המצוי בארכיון המחוזי של בורגנלנד באייזנשטאדט, וצילומו בארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי בירושלים, ושם נכתב בכותרת "ר' אייזק בר' ליזר שלעגל" וכן נרשם בתוך הכרטיס שם אמו חיילה, ונרשמו נישואיו בשנת תקפ"א.

במפקד התושבים של צעהלים משנת תר"ח (848) נרשמה אלמנת לאזאר שלעגעל, מכאן אנו למדים שר' אליעזר נלב"ע עוד קודם לכן, אמנם אשתו עדיין היתה בחיים. בדיקת המאטריקל מגלה כי ביום י"ט שבט תר"כ נפטרה Katie שלעגעל בת 84, בדיקת התאריך בפנקס הח"ק מעלה כי באותו יום נפטרה האשה חיילה אלמנת ר' ליזר ז"ל.

[במוסגר אציין כי חיפוש אחר בני משפחת שלעגעל נוספים, בספר המאטריקל ובפנקס הח"ק, מעלה שלושה ראשי משפחה נוספים: שני אחים, משה ושמואל לייב שלעגעל, בני ר' אברהם שלעגעל, שאביהם נלב"ע עוד קודם תר"ד ולא מצאתי אודותיו לע"ע מידע, ויש לציין כי בנו ר' משה קרא לבנו אליעזר. השלישי הוא ר' גרשון ב"ר פרץ שלעגעל, שגם אודות אביו לא הצלחתי לדלות מידע. שמא יבואו היודעים ויוסיפו].

ואלו ילדי ר' אייזיק ומ' גיטל שנודעו לע"ע:

1. ר' הערצל (heinrich) שלעגעל, נולד בצעהלים תקפ"ב, זו' בזיו"ר מ' גיטל חי נפטרה בצעהלים ו' תשרי תרי"א כבת 27. בזיו"ש נשא ר' הערצל את מ' Julie קופשטיין, ילידת פרעשבורג תקצ"ב, בתו של ר' יעקב קופשטיין המכונה ר' קאפל לאקענבאך מפרעשבורג (נזכר בעלי זכרון 35 עמ' טז), ונרשמו נישואיהם הן בפרעשבורג והן בצעהלים כ"ד תשרי תרי"ג. ר' הערצל נלב"ע בווינער-נוישטאדט כ"ח אייר תרנ"א, ונקבר שם. - צאצאי ר' הערצל שלעגעל (מזיו"ר):

1. בנם Salomon (נו' י"ב תמוז תר"ה).

2. בתם חיי (Johanna) נוי יוה"כ תר"ח בצעהלים, נלב"ע בווינה כ"ו אייר תרפ"ב. מן התימה שנקרא שם הבת כשם אמה, ושמה נוסף השם חיי לאם בחוליה קודם פטירתה. מ' חיי נישאה בוויקערסדארף (ליד ווינער-נוישטאדט) י"ז אד"ב תר"ל לר' מיכאל פרייס (יליד תר"ד, נלב"ע בווינה כ"ב מנחם-אב תרנ"ז). ילדיהם: Ignaz (י"א ניסן תרל"א); Karoline אשת Izidor גולדשמידט (היגרו לארה"ב); Magdalena (נוי תרל"ד, נלב"ע בבודפשט י"ח תמוז תש"ג) היתה נשואה לישעיי (Zsigmond) פריעדלענדער יליד קוסטולאן תרל"ו, ונתפרדה החבילה (צאצאיהם בארה"ב ובהונגריה); Laura (ב' כסלו תרל"ז) נישאה בפרשבורג תרס"א ל-Arpad שור (היגרו לארה"ב וצאצאיהם שם); Moritz (ט"ו אד"ב תרל"ח).

2. ילדה בשם Cecilie, נוי תק"צ, נלב"ע כ"ב אייר תקצ"ד.

3. בתם זקנתי מ' פעסיל בערגער הנזכרת, נוי תקצ"ד, נלב"ע כ"ה אד"ב תרפ"ד. צאצאיה כבר התבארו בארוכה במאמר הנז"ל.

4. בתם מ' אסתר (Netti), נוי י"ז תמוז תקצ"ו, נלב"ע בצעהלים ביום הושענא רבא תרפ"ב, זו' ר' משה סינאי מצעהלים (נוי תקצ"ב, נלב"ע שם כ"ה אלול תרס"ה). - צאצאי ר' משה ומ' אסתר סינאי (חלקם נמנו בנספח לס' קהלת צעהלים וחכמיה לרמא"ז קינסטליכער הי"ו, וכאן השלמנו יתר על דבריו):

1. מ' חנה, נוי תרכ"א, נלב"ע כ"ז שבט תרפ"א בצעהלים. נרשמו נישואיה בכ"ו טבת תרמ"ג לר' משולם קויפמאן (Konrad) פישער, יליד צעהלים תרי"ז, נלב"ע ב' אב תרפ"ט. בניהם: א. מ' Regina, נוי י"ב שבט תרמ"ג. זו' ר' ישראל גרש. שניהם נספו הי"ד. ב. ר' יוסף הי"ד, נוי ז' שבט תרמ"ד, גר בווינה. אשתו Margarete ובנו Rudolf נספו אף הם. ג. בנם Iganz, נוי י"ג אד"א תרמ"ו, נהרג במלחמה הראשונה כ"ה אדר תרע"ה. ד. ר' יקותיאל (Karl) הי"ד, נוי י"ד אדר תרמ"ח. נפטר בגלות סיביר. זו' Theresa קאפעל הי"ד. בנם ר' יוסף ובתם מ' חנה האכהייזער ומשפחותיהם באנגליה. ה. בתם Berta (ב' שבט תר"ו) זו' Philip בראנדעל משאפראן. נספו עם ילדיהם בן ציון וזלמה הי"ד. ו. ר' נפתלי (Heinrich, ט"ו שבט תרנ"ב) הי"ד, זו' מ' פרידה האקער הי"ד, נספו עם כל יו"ח. ז. בתם Pepi (כ"ט שבט תרנ"ד). ח. מ' פרידה (כ"ז חשוון תרנ"ו) הי"ד, זו' ר' קלמן האקער הי"ד, בנותיהם באנגליה ובאוסטרליה. ט. שרה, כ"ז אב-ט' אלול תרנ"ז. י. גיטל, כ"ט סיון תרנ"ט-ל' ניסן תרס"ז. יא. מ' מאשה (Maria, ג' כסלו תרס"ג-ז' סיון תשנ"ב), זו' בן-דודה ר' אורי שווארץ בבני ברק (להלן). יב. ר' משה זאב, נוי ט' באב תרס"ד, נלב"ע בנתניה ז' תשרי תשנ"ה. זו' מ' שושנה נלב"ע כ"ו טבת תשמ"ח. בתם גבי ווטרו בא"י.

2. בנם יצחק, כ"ז אב תרכ"ב - י"א כסלו תרכ"ה.

3. ר' יצחק זאב, נוי י"ג אב תרכ"ד, נלב"ע בצעהלים הושענא רבא תרצ"ד. ביום ט"ז אדר תרנ"ב נשא בשאפראן את מ' ביילא באואר, נפטרה בצעהלים ב' טבת

תרס"ו. בזיו"ש נשא ר' יצחק זאב את מ' Betty גלזאער הי"ד. ילדיו (מזיו"ר):
 א. Bernhard (תרנ"ג), נהרג במלחמ"ע הראשונה. ב. Karl (וי' כסלו תרנ"ה-
 שאפראן כ"ז אלול תרצ"ז), נשא את מ' Gisella הי"ד בת-דודו ר' יצחק סינאי
 (להלן). בניהם בארה"ב. ג. מ' פרידה (י"ג כסלו תרס"א-כ"ד תשרי תשמ"א), זו
 בן-דודה ר' יו"ט ליפמאן שווארץ בבני ברק (להלן). ד. רחל, תרס"ג-כ"ו אד"ב
 תרפ"ד. ה. יוסף, תרס"ה-י"ז אדר תרס"ו.

4. ר' יצחק הי"ד, נוי כ"ח טבת תרכ"ז, נשא א' ניסן תרנ"ד את מ' פיגלא כהן
 (ילידת צעהלים כ"ו טבת תרכ"ט) הי"ד. בניהם: א. בתם Gisella (ט"ו טבת
 תרנ"ח) הי"ד, נזכרה לעיל, זו בן-דודה Karl סינאי. ב. בתם בלהה (ה' טבת
 תרנ"ה) הי"ד, זו ר' גרשון גרינוואלד הי"ד (יליד צעהלים ג' אב תרנ"ב). נספו עם
 ג' מילדיהם. נותרו לפליטה בתם מ' חיה זו יחזקאל רוט בחדרה (בניהם: משה,
 אליהו), בתם מ' גבריאלה יעקב בארה"ב, בנם ליאו בארה"ב, בנם דוד בגרמניה.
 ג. בנם יוסף (י"ג אד"ב תרס"ס-י"א שבט תשכ"א) בחדרה. זו מ' חנה הירשל
 מצעהלים (י"ח אב תרס"א-ב' ניסן תשמ"ה). בתם מ' פנינה שטרנין ובנם משה
 ומשפחותיהם בחדרה. ד. משה, ח' אב תרס"ו-י"ב שבט תרס"ט.

5. מיכאל, י"ד אדר תרל"ב-י"ט אלול תרל"ג.
 6. Regina, נוי כ"ד אייר תרל"ז, נישאה בצעהלים י"ח אד"ב תר"ע ליעקב דויטש
 (יליד י"א סיוון תרמ"ג), לא נודעו עקבותיהם.

7. מ' גיטל הי"ד, נוי ט' ניסן תרל"ו, זו ר' ירמיהו שווארץ הי"ד, יליד ערלוי ה'
 כסלו תרל"ו. צאצאיהם ז"ל ולאוי"ט נמנו בפרוטרוט בנספח לס' קהלת צעהלים
 וחכמיה ונביאם כאן בקיצור: ר' ישראל יצחק ומשפחתו הי"ד, ר' יו"ט ליפמאן,
 ר' אורי, ר' דוד, מ' ביילא זו ר' עקיבא גינזבערג, ר' משולם יהודה, ר' משה מאיר.
 בשולי הדברים יש לתהות על כפילות השם יצחק שלוש(!) פעמים אצל בני ר' משה סינאי,
 שהוא דבר שאינו מצוי כלל. השערתו היא שבנו ר' יצחק זאב (וואלף) נקרא תחילה וואלף
 בלבד, ורק אחרי שנפטר אחיו יצחק כעבור חמישה חודשים הוסיפו לו את השם יצחק,
 ושוב אחרי שנולד לו אח נוסף ונקרא שמו יצחק בלבד.

5. בתם מ' רעכא (Regina), נוי ג' חשוון ת"ר, נישאה בצעהלים י"ח אדר תרכ"ח
 לשמואל פייגלשטאק מלאקענבאך. בהמשך אבאר מבוכה שנפלה לי בנישואיהם
 ובגילאיהם.

6. בנם הבחור משה לייב, נוי י"ב ניסן תר"ד, נלב"ע א' דר"ה תרכ"ב. יש להניח שעל
 שמו נקרא בן אחותו מ' פעסיל, ר' משה לייב בערגער הי"ד מטארצאל, שנולד בסמוך
 לפטירתו.

*

באשר למשפחת פייגלשטאק, כפי שהזכרתי לעיל, יש קצת מבוכה בענין זה, ולהלן
 הצעתי.

ביום י"ח אדר תרכ"ח נרשמה בספרי המאטריקל של לאקענבאך חתונה שהתקיימה בצעהלים. על פי הנוהל המקובל כל חתונה היתה אמורה להרשם פעמיים: גם בספרי עיר החתן, וגם בספרי עיר הכלה. אף על פי שלפי הרישום החתונה התקיימה בצעהלים וגם הכלה משם, הרי שהרישום אינו קיים בספרי צעהלים.

לפי הרישום, החתן הוא סאמואל פייגלשטאק בן 29 (היינו יליד תקצ"ט) מלאקענבאך, שם אביו נרשם M. הכלה היא Hanny שלעגל בת 24 (היינו ילידת תר"ד) מצעהלים, שם אביה נרשם H.

חיפוש בספרי הלידות של לאקענבאך מעלה תחילה כי נושא השם פייגלשטאק היחיד בשנים אלו ששמו מתחיל באות M הוא Marcus פייגלשטאק, ז' מ' Netti קופשטיין. נרשמה שם לידת בנם סאמואל הירש ב"ז סיוון תקצ"ג(!). אין עוד נושא שם המתחיל ב-M, או סאמואל פייגלשטוק אחר שנולד בטווח שנים אלו.

כמו כן, בדיקת ספרי צעהלים מוכיחה בבירור שאין בה שלעגל נוסף ששמו מתחיל ב-H מלבד ר' הערצל בן ר' אייזיק שלעגל, אבל בשום מקום לא נרשמה לידת בת נוספת מלבד בתו ח' ז' ר' מיכאל פרייס שהזכרנו לעיל, ומרישומי הלידות של בני הזוג פייגלשטאק מוכח שלא ייתכן שהיא היא. מלבד כל זאת, לא נרשמה בשום מקום בספרי צעהלים לידת Hanny שלעגל בשנים אלו.

אמנם לאחר מאמץ נוסף הצלחתי לאתר את רישומי הלידות של ילדי הזוג פייגלשטאק, ומהם התבררו דברים נוספים. ראשית, בנם הבכור נקרא יצחק (Ignaz) והוא נולד בשנת תרכ"ח בוויקערסדארף שליד ווינער-נישטאדט, מקום נישואיה של ח' בת ר' הערצל שלעגל מווינער-נישטאדט, בתם השניה נקראה גיטל ונולדה בצעהלים, ושתי בנותיהם הנוספות נולדו בסעט. פאלטן שבאוסטריה. ברישומי הלידות של כל ארבעת הילדים לא נרשם שם האמא Hany אלא Regina. כמו כן, ברישום פטירתו של סאמואל פייגלשטאק בסעט. פאלטן כ"ט כסלו תרצ"ה, נרשם שהוא גרוש מ-Regina שלעגל.

אשר על כן, אני מניח שזוגתו של סאמואל פייגלשטאק היא רעכא-Regina בת ר' יצחק אייזיק שלעגל, שנולדה בצעהלים ג' חשוון ת"ר. הדבר מתיישב היטב עם רישומי הלידה ועם כך שגם בעלה היה מבוגר הרבה מהנרשם בתעודת הנישואין בלאקענבאך, והסיבה שנרשם שם אחיה H היא שהחתונה התקיימה אחרי פטירת שני ההורים, ואחיה היה העומד מצידה. ייתכן גם שמפני כך לא נרשמה החתונה בעיר הכלה צעהלים, ושמה נרשמה בווינער-נישטאדט שלא מצאתי לע"ע את הגישה למסמכיה.

הרב ישראל מנחם מנדל וידר
בני ברק

כתבי סמיכה לשו"ב רבי יעקב יואל באנדא ז"ל

השו"ב רבי **יעקב יואל באנדא** נולד בשנת תרל"א בעיר פשיטיק (פלך ראדום, פולין) להוריו רבי **ישראל משה** ז"ל (נולד תקצ"ג בפשיטיק להוריו ר' פנחס [בנם של ר' הערש ב"ר פנחס שנפטר בן ס"ב בשנת תר"ד, ומרת חנה ב"ר מרדכי] ומרת רחל בת ר' ישראל ומרת צביה? קליקלער) ומרת שרה חנה לבית בוימגארטען (נולדה תקצ"ג

להוריה ר' יצחק בוימגארטען ולאה בת ר' יעקב). נשא בשנת תרמ"ה בביאלאברזיג (פלך ראדום) את זוגתו מרת מלכה שנולדה שם בשנת תרכ"ח להוריה מו"ה **יחזקאל ווייסמאן** (נפטר כנראה בשנת תרנ"ט) ומרת **צארטל** לבית **מאנהייט**.

לאחר כמה שנים מנישואיו עבר להונגריה שם שימש כשו"ב וש"ץ בעיר יאנאש-האלמא ואח"כ ביישובים טארקאן, האלאש [גליל סוברנץ], ריבניצע, בארש-פיש [בגלילות שוראני], ראקאש-פאלוטא. נפטר ביום י"ג אלול תש"א, ומנו"כ בביה"ח גאראנטוש בבודאפעסט.

נוסח מצבתו: פ"נ / איש הירא וחרד

לדבר ה' / גידל בניו וב"ב בדרכי התורה והיראה / תמים במעשיו ובעל מדקדק / הבוחן ובודק היטב הדק / כבד ה' מגרונו שפך כמים לבו ליוצרו / מו"ה **יעקב יואל באנדא** זצ"ל / שהי' שוי"ב מומחה לרבים / ב"ן שנים כולם שוים לטובה / עלה למרום י"ג אלול תש"א לפ"ק / ש"א שרה חנה / ויוחקו פה לזכרון / בנו יחיאל צבי ואשתו וד' ילדיו / בנו מנחם דוד ואשתו וג' ילדיו / בנו בצלאל יוסף ואשתו ובנו / בתו לאה ובעלה וחי' ילדי' / כלתו יטל בת מאכוש / ובתו מאכוש ובנה יצחק חנוך / נכדתו מלכה / ונכדו יעקב יוסף בן מרים לאה תחי' / שהומתו עקה"ש בשנת תש"ד-ה הי"ד / תנצב"ה.

בפנקס הח"ק של בודפסט נרשמה פטירתו: "יעקב יואל בן שרה חנה י"ג אלול תש"א. איש חסיד ות"ח מופלג, ירא שמים מרבים, הי' שוי"ב בכמה קהלות קדושות ואביו

של השו"ב מו"ה פינחס באנדא, ובבואו מן הדרך פתאום נחטף ושל"ח בן שבעים שנה תנצב"ה". ובלועזית נרשם שמו Banda Jakab.

זוגתו מרת מלכה נפטרה ביום א' דר"ה תרצ"ז בק"ק פעלשאגעד [Felsögöd], עיירה קטנה בין בודפסט לווייצן] שם שימש בעלה כבעל תפילה בימים הנוראים, ושם מנו"כ. על מצבתה נחרת: "מנשים באהל תבורך / פ"ט / האשה הצדקת והחשובה / כל כבודה מלך פנימה / עטרת היתה לבעלה ולבניה / המפורסמת לשם ולתהלה / מרת

מלכה ע"ה / בת מו"ה יחזקאל ז"ל /

אשת מו"ה **יעקב יואל באנדא** שו"ב שליט"א / צנועה היתה וטהורה במעשיה / ויראת ד' חופפת על פניה / יומם ולילה את ד' עבדה / בדרך התורה את זרעה הדריכה / אשת חיל כזו מי ימצא / במצות ד' היתה נזהרה ולגמ"ח מזומנה / יראת ד' היתה בלבה נצמדה / לסבול הרבה בחייה נטתה שכמה / דרכי ד' היתה כל תענוגיה / להתפלל לד' ביראה ובחיבה / ינבט"ה בת ע"ב שנים ביום א' דראש השנה תרצ"ז לפ"ק / תנצב"ה / ש"א צארטיל". (צילומי המצבות נתקבלו ממר שאנדור באטשקאי).

רשימת צאצאיו כפי שרשם בעצמו על המשניות שלו:

א[ה] הילדה חיי רחל נולדה לי למזל טוב ביי"א בחדש מנחם אב שנת תרמ"ט.

[אשת רבי חנוך העניך בידער]. ב[ה]בחור אברהם שלמה נולד לי למזל טוב בראש חודש אלול שנת תרנ"ד. [שו"ב בועמקע ובאראד, נפטר י"ט שבט תשכ"ה]. ג[ה]בחור אלטר חיים פינחס מרדכי נולד לי למזל טוב בז' אדר שנת תרנ"ו. [שו"ב בבודפסט ואח"כ בבתי אונגריין בירושלים עיה"ק. נפטר בחודש שבט תשל"ט. ראה עליו בארוכה בספר מירון עמ' 341-342]. ד[ה]בחור יחיאל צבי נולד לי למזל טוב ביום ו' שמונה ועשרים יום לחדש מנחם אב שנת תרנ"ז. [נשא בבאניהאד בשנת תרפ"ב את ערזאבעט בת (יוסף) שאול ופאני שאהן]. ה[ה]הילדה לאה נולדה לי למזל טוב יום ה' מנחם אב שנת תר"ס. ו[ה]הילדה טאבא רבקה נולדה לי למזל טוב בשמונה ועשרים יום לחודש

כסלו שנת תרס"ב. ז] הבחור מנחם דוד נולד לי למזל טוב ביום ה' ב' מנחם אב שנת תרס"ג. ח] הבחור מאיר יהודה נולד לי למזל טוב ביום ג' פ' בראשית בעשרים וחמשה ימים לחודש כסלו שנת תרס"ה. [נשא בפרשבורג בשנת תרצ"ג את יולאן בת ברנהרד ראטה והנריטה רדלינגר, נפטר בטורונטו כ"ב אד"ב תשנ"ה. ט] הבחור בצלאל יוסף נולד לי למזל טוב ביום ב' פ' תשא בחמשה עשר יום לחודש אדר ראשון שנת תרס"ח.

כמו"כ רשם את פטירת הוריו: "על זה דוה ליבי בקרבי על פטירת אבי ז"ל שנפטר ביום י"ד בחדש כסלו שנת תרע"ב 5 טען דעצעמבער והיה ביום ג' וישלח לסדר ויגוע ויאסף תנצב"ה, ואמ"י שרה חנה ז"ל נפטרת בז' שבט תרע"ח".

אח"כ הוסיף בנו רבי אלטר חיים פנחס מרדכי: "על זה דוה ליבי בקרבי על פטירת אבי ז"ל שנפטר ביום ו' פרשת כי תצא י"ג לחדש אלול שנת תש"א תנצב"ה".

לפנינו העתק מתעודות שקיבל מרבני דורו, מסודר לפי סדר קבלתם. תשוח"ח לנכדו הרה"ח ר' יצחק באנדא שליט"א מב"ב שמסר לנו את צילומי התעודות. שלושת התעודות הראשונות נשלחו ע"י רבי יעקב יואל לק"ק קויבערסדארף ע"מ להתקבל שם לשו"ב, והעתקם נמצא בארכיון באייזנשטאט.

תעודת הג"ר משה גינז שלינגר אב"ד ב. קערעסטור

ב"ה

מדי עברו פה עירנו יצ"ו הרבני האברך המופלא ירא ושלם כש"ת מו"ה **יעקב יואל באנדע** נ"י שו"ב דישוב טארקאן יע"א וספרו בידו זה ספר כתב תעודה מאת כבוד ידי"נ הרב הגאון הצדיק הישיש אבדק"ק טארצאל שליט"א אשר עדותיו נאמנה מאד עליו כי מצא אותו נאמן רוח ומלא דבר בכל דיני שחיטות ובדיקות כאחד השוחטים המומחים, וגם נמצא סכיני יפה חד וחלק אשר תיקנו במהירות כחק המומחים הגדולים, וסמך ידו עליו בעין יפה היותו ראוי לעמוד על הזבח בכל קהלה נאה וחסידה, שיחר פני להיות גם אנכי מסכים הולך ע"ז ולתת התעודה בידו, והנה תהיתי על קנקנו ובחנתיו בהרגשת הסכין והשחזתו ותיקנו לאחר שנתקלקל ומצאתיו טוב ויפה ומתוקן עצהיו"ט. וגם ראיתי שהוא בקי בדינים ובהלכות כפי אשר יכולתי לעמוד במסת זמן קצר דאשתהי פה, והן כבר אתמחי גברא לשוחט ובודק מומחה וירא שמים גם ממקום שבתו כעת בקהלה קדושה וישרה. ע"כ גם ידי תכון עמו וזורעי תסמכנו שהנה הוא ראוי לעבודת הקודש הלזו בכל אתר ואתר, יאכלו ענוים וישבעו מזבח כדת של תורה.

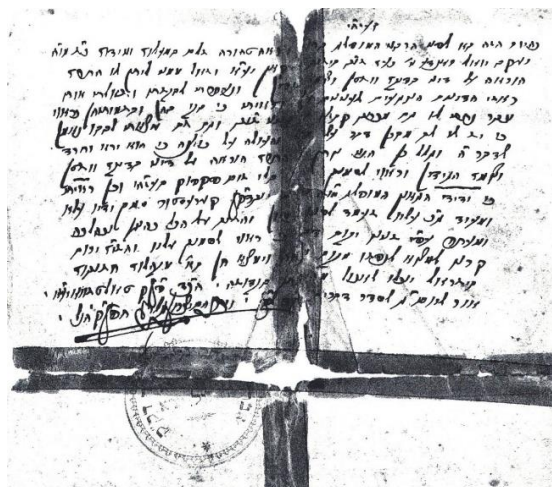
דברי הבעה"ח פה ב' קערעסטור יע"א כ"ט למב"י תרס"ח לפ"ק

הק' משה גינז הרב דפה והגליל

תעודת ה'יד יצחק' מטאלטשווא

בעזה"י

כהיום הזה בא לפני הרבני המופלג בתורה ויראה טהורה שלם במעלות ומידות כ"ש מו"ה **יעקב יואל באנדע** נ"י כעת שו"ב ביישוב טארקאן יע"א ושאל ממני ליתן לו התרת הוראה על דיני בדיקת וושטין וצומת הגידין, ונעתרתי לבקשתו ושאלתי אותו ראשי הדינים הנוגעים לענינים אלו וראיתי כי בקי בהן ובשמותיהן

כראוי, וכבר נתתי לו גם מכתב קבלה על עניני שו"ב וגם שם מצאתי לבבו נאמן כי יש לו לב מבין דבר על בורי", והעולה על כולנה כי הוא ירא וחרד לדבר ה' וגלל כן הנני נותן לו התרת הוראה על דיני בדיקת וושטין וצומת הגידין וראוי לסמוך עליו בלי שום פקפוק בעזה"י, וכן ראיתי כי ידידי הגאון המופלג מו"ה **משה** אבדק"ק קערעסטור סמך ידיו עליו ומעיד ג"כ עליו שעמד לפניו בנסיון והשיב על הכל כהוגן וכהלכה, ומעתה עפ"י שנינו יקום דבר כי ראוי לסמוך עליו. והשי"ת ירום קרנו למצוא לנפשו מקום מנוחה וימצא חן בא' מקהלות חשובות בישראל ויכלו לאכול משחיתתו בקדושה, הכ"ד פק"ק טאלטשווא יע"א אור ליום ג' לסדר דברים תרס"ח לפ"ק

אברהם יצחק גליק חפכ"ק הנ"ל

תעודת ה'בנין דוד' מאוהעל

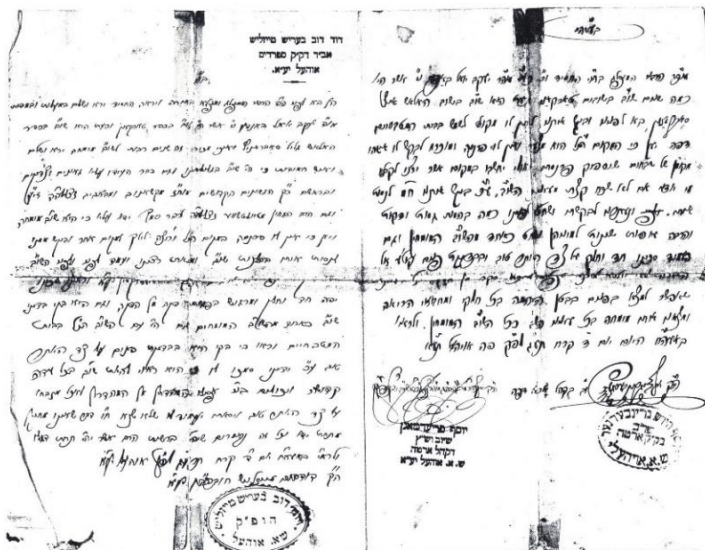
ב"ה

הן בא לפני ה"ה הרבני המופלג ומופלא בתורה ויראה החסיד ירא ושלם במעלות ובמדות מו"ה **יעקב יואל באנדע** נ"י אשר הי' שו"ב בכפר טארקאן וכעת הוא שו"ב בכפר האלאש גליל סאבראניץ, ואנכי מכירו זה שנים רבות לשו"ב מומחה ירא ושלם ואיש חמודות כי הי' שו"ב בגלילתינו, וגם כבר העידו עליו גאונים וצדיקים ובראשם כ"ק הגאונים הקדושים מוח"ז מקשאנוב ומבאבוב וצללה"ה זי"ע וגם הרב הגאון מטאלטשווע וצללה"ה כבר סמך ידו עליו כי הוא שו"ב מומחה, ויען כי אין לו פרנסה

במקום הנ"ל ורוצה לילך למקום אחר, וביקש ממנו לנסות אותו בהלכות שו"ב ומלאתי רצונו ועמד לפני ולפני השו"ב המובהקים מפורסמים לרבים דפק"ק ארטאדאקסינ יע"א וראינו סכיני יפה חד וחלק מרגיש בפגמים דקה מן הדקה, וגם הוא בקי בדיני שו"ב כאחד מהשו"ב המומחים, גם הי' עם השו"ב הנ"ל בבית

המטבחים

וראו כי בקי הוא בבדיקת פנים על צד היותר טוב, ע"כ ידינו שמכו לו כי הוא ראוי להיות שו"ב בכל עדה קדושה ויכולים בניי אפילו המהדרין מן המהדרין לאכול מזבחו על צד היותר טוב, ויראתו יעמוד

לו שלא יצא ח"ו דבר שאינו מתוקן מתחת ידו, וכל זה נאמרים שיהי ברשות הרב אשר יהי תחת דגלו. ולראי באעה"ח יום ד' קרח תרע"ג לפ"ק אוהעל יע"א

הקי דוד דוב מייזליש חובפקה"ק יע"א

תעודת השו"ב דק"ק אוהעל

בעזה"י

מוכ"ז הרבני המופלג בתו"י החסיד וכו' כש"ת מוה"ר יעקב יואל באנדע נ"י אשר הי' כמה שנים שו"ב בישובים טארקאני וכעת הוא שו"ב בישוב האלאש אצל סאבראנץ, בא לפנינו וביקש אותנו ליתן לו מקום לשמש בבית המטבחים דפה יען כי המקום הנ"ל הוא מצער ואין לו פרנסה ומוכרח לבקש לו איזהו מקומן של זבחים שיספיק פרנסתו, ואולי יחשבו במקום אשר ירצו לקבלו מי יודע אם לא שכח קצת מעניני השו"ב, ע"כ ביקש אותנו ח"מ לנסות אותו. ונעתרנו לבקשתו ושחט לפנינו כמה בהמות גסות ודקות והרבה עופות שונות למיניהן ושחט כאחד מהשו"ב המומחים וגם העמיד סכיני חד וחלק על צד היותר טוב ובבדיקת פנים קולע אל השערה לא יחטא

... מפליא? ... דקה מן הדקה וכל ... שאפשר למצא בפנים בבטן הבהמה בכל חלקי ומחבואי הריאה, ומצאנו אותו מומחה בכל עניני השוי"ב ככל השוי"ב המומחין, ולראי' באעה"ח היום יום ד' קרח תרע"ג לפ"ק פה אויהעל תע"א

הק' יוסף גרינבערגער שוי"ב בקהל ארט' דפה

הק' יוסף פר"מ בהרה"ג מוהר"י.. שליט"א שוי"ב וש"ץ דפק"ק

תעודת הג"ר שמעון עהרנפעלד

אב"ד מיהאלאוויטץ

בע"ה

נדרשתי לאשר שאלוני המוכ"ז הרבני החסיד המופלג בתורה ויראת ה' קדומה וכו' כש"ת מו"ה יעקב יואל נ"י באנדער אשר עד עכשיו שימש באמונתו מלאכת שוי"ב בשוב ריבניצע הסמוך לגלילנו ליתן בידו שורות שתיים על תום דרכו וישרו בהיות שהוא רוצה לבקש באיזה מקומן של זבחים מקום רוח יותר לפרנסתו, והנני בזה ליתן עידותי עליו שמלבד מה שהוא אומן במלאכתו מלאכת הזבח כאחד השוחטין המומחין בעם כאשר יעידו ויגידו גדולי הדור בשבח המגיע לכתבים אשר בידו, עוד זאת לו שהוא ת"ח וירא ה' כאשר כל מכיריו יתנו עידיהן, ובכן כל קהלה נאה וחסידה כמות שהיא שתצטרך לשוי"ב מומחה תוכל ליתן עיניה בו ותפק רצון ממנו

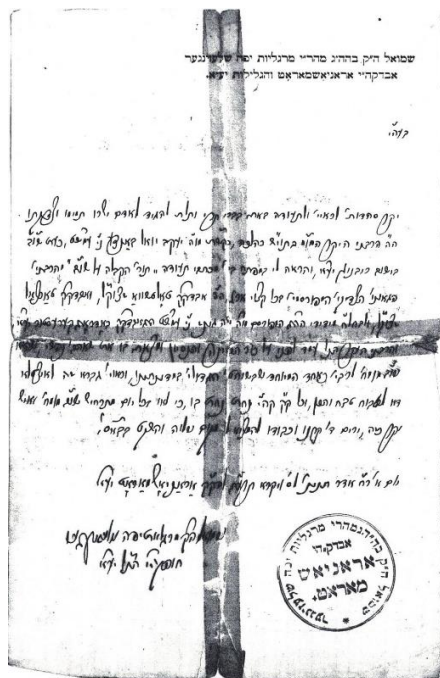
תעודת הג"ר שמעון עהרנפעלד
אב"ד מיהאלאוויטץ
בע"ה
נדרשתי לאשר שאלוני המוכ"ז
הרבני החסיד המופלג בתורה
ויראת ה' קדומה וכו' כש"ת
מו"ה יעקב יואל נ"י באנדער
אשר עד עכשיו שימש באמונתו
מלאכת שוי"ב בשוב ריבניצע
הסמוך לגלילנו ליתן בידו שורות
שתיים על תום דרכו וישרו בהיות
שהוא רוצה לבקש באיזה מקומן
של זבחים מקום רוח יותר
לפרנסתו, והנני בזה ליתן עידותי
עליו שמלבד מה שהוא אומן
במלאכתו מלאכת הזבח כאחד
השוחטין המומחין בעם כאשר
יעידו ויגידו גדולי הדור בשבח
המגיע לכתבים אשר בידו, עוד
זאת לו שהוא ת"ח וירא ה' כאשר
כל מכיריו יתנו עידיהן, ובכן כל
קהלה נאה וחסידה כמות שהיא
שתצטרך לשוי"ב מומחה תוכל
ליתן עיניה בו ותפק רצון ממנו

מכל צד. הכ"ד בעה"ח פק"ק מיהאלעוויטץ ב' לסדר כי ברוך הוא תרע"ג לפ"ק

הק' שמעון בלאאמוהמה"ג זצ"ל אב"ד דפה והגלילות יע"א

תעודת הג"ר שמואל מרגליות יפה שלזינגר אב"ד אראניאש-מאראט (זלאטע-מאראווצע)

בעה"י

יקר סהדותי לראי ולתעודה באתי בברי תרי ותלת להגיד לאדם ישרו ותמימו וצדקתו ה"ה הרבני היקר המו"מ בתו"ש כהלכה כקש"ת מו"ה יעקב יואל באנדע נ"י עמשי"ט כעת שו"ב בישוב ריבניץ יע"א, והראה לי במפתח בי למכתבי תעודה "תורי הקבלה על שו"ב" מהרבני הגאוני הצדיקי המפורסמי בכל קצוי ארץ ה"ה אבדק"ק טאלטשווא זצוק"ל ואבדק"ק טארצאל זצוק"ל ולבלי"ח מידידי הה"ג המפורסם מו"ה משה גינז נ"י עמשי"ט הגאבדק"ק באדראג קערעסטור יע"א. והרבני היקר הנ"ל עמד לפני על כור הבחינה והנסיון ומצאתי בו את שאהבה נפשי שהוא שו"ב מומח' לרבי' כאחד המיוחד שבשוחטי הגדולי במדינתנו, וראוי גברא זה לאיצטלא דיו לטבוח טבח

והכן וכל ק"ק קה"י ינחתו נחת בו כי לאו בכל יום מתרחיש שו"ב מומח' איש יקר כזה, ירים ד' קרנו וכבודו להמציא לו מקום שלווה והשקט בבא"ס.

יום א' ר"ח אדר תנינ' לס' ויקרא תרע"ג לפק"ק אראניאש מאראט יע"א

שמואל הק' מרגליות יפה שלעזינגער

חופקה"י הנ"ל יע"א

תעודה נוספת מהג"ר משה גינז שלזינגר אב"ד ב. קערעסטור

מוכ"ז הרבני המופלא ומופלג בתורה וביראה שלמה כש"ת מו"ה יעקב יואל באנדער נ"י שו"ב מצויין ביישוב טארקאני יע"א אשר זה כמה [שנים] גם אני סמכתי ידי יד כהה עליו בדיני שחיטות ובדיקות בעין יפה, וכעת הוסיף כח גם בדיני ושט וצוה"ג ושיחר פני לתהות על קנקנו ולנסותו בהלכות אלו ולהעיד עליו בזה ונענתי למבוקשו ומצאתיו מלא דבר גם באלה כהוגן וכהלכה וידע להשיב על כל ענין וענין תשובה שלמה ונכוחה, וגם כבר אתמחי גברא בגדול שימושו בבדיקת ושטין בפרטות, ותומת

מכתב הידוע המפורסם...
 שיהי מתון בהוראה ויחזור על משנתו
 תדיר כראוי ויעיין היטב בכל דבר לעת
 הצורך בפנים לקיים מה שנאמר "ואז
 לא אבוש בהביטיו" וכו', ולזאת כל מן
 דין סמוכין להורות בושט וצוה"ג בלי
 פקפוק, ובמקום ובתנאי שאם יארע
 איזה דבר ספק שצריך הכרעת חכם
 בעל הוראה שלמה שלא יסמוך על
 עצמו רק יציע דבריו לפני הרב אשר
 יהי תחת דגלו, ותקותי כי נחת ינחתו
 בו בכל קהלה כמות שהיא קהלה נאה
 וחסודה ולא תצא ח"ו תקלה מתחת
 ידו.
 דברי העה"ח פה ב' קערעסטור יע"א ב'
 הדברים תרע"ד לפ"ק
 הק' משה גינז הרב דפה והגליל יע"א

תעודת הג"ר ישראל רייך אב"ד באטורקעז

בעה"י

לבקשת מוכ"ז הרבני המופלג כ"ש
 מו"ה יעקב יואל באנדע נ"י שו"ב
 בישוב פיש במחוז בארש, הנני להעיד
 בשורות אלו שירד פה בקהלתנו לפני
 התיבה בימים הקדושים שעברו ע"ל
 להתפלל תפלת המוספין ומצאתי בו
 את שאהבה נפשי, כי איתנהו ב"י כל
 המדות שמנו חז"ל בש"צ, כי מתפלל
 באימה וביראה וקולו ערב ונעים ונחת
 נחתו בו כל שומעיו וראוי והגון הוא
 לירד לפני התיבה בכל קהלות ישראל.
 גם אעידה עליו כי לבקשתו ראיתי
 סכיננו ומצאתיו כדינו, וכבר יש בידו

ישראל רייך
 רב בקום באטורקעז העליל

כ"ה

אשר מ"ה ידוע...
 שיהי מתון בהוראה ויחזור על משנתו
 תדיר כראוי ויעיין היטב בכל דבר לעת
 הצורך בפנים לקיים מה שנאמר "ואז
 לא אבוש בהביטיו" וכו', ולזאת כל מן
 דין סמוכין להורות בושט וצוה"ג בלי
 פקפוק, ובמקום ובתנאי שאם יארע
 איזה דבר ספק שצריך הכרעת חכם
 בעל הוראה שלמה שלא יסמוך על
 עצמו רק יציע דבריו לפני הרב אשר
 יהי תחת דגלו, ותקותי כי נחת ינחתו
 בו בכל קהלה כמות שהיא קהלה נאה
 וחסודה ולא תצא ח"ו תקלה מתחת
 ידו.
 דברי העה"ח פה ב' קערעסטור יע"א ב'
 הדברים תרע"ד לפ"ק
 הק' משה גינז הרב דפה והגליל יע"א

ISRAEL REICH, ANYKÖNYV
 RIVATIL BATORKEZ

תכריך כתבים מגדולי הדור נ"י המעידים שהוא בר סמכא בעניני שו"ב בכן ראוי הוא לקרבו ולספחו למשרת שו"ב בכל אתר ואתר.

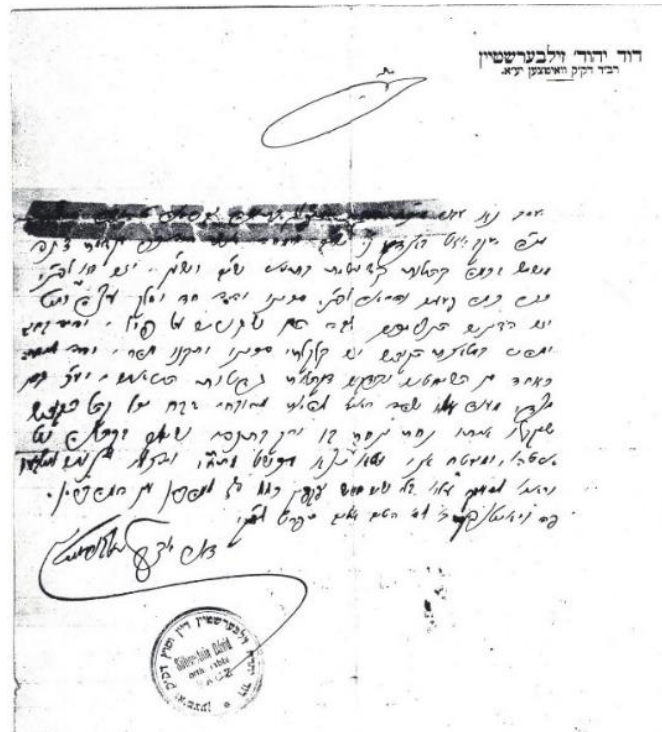
בעה"ח פה באטארקעס מחרת יוהכ"פ עתד"ר לפ"ק

הק' ישראל רייך רב דפה והגליל

תעודת הג"ר דוד יודא זילברשטיין אב"ד וויטצען

ב"ה

יערב נא עבור מוכ"ז הרבני המופלג בתורה וביראה טהורה כש"ת מו"ה יעקב יואל באנדא נ"י שו"ב מומחה אשר הוא כבר מקדמת דנא משמש בכמה קהילות קדושות

בתואר שו"ב ושי"ץ,
וגם בא לפני כבר
כמה פעמים והראה
לפני סכיננו והיה חד
וחלק עצהיו"ט וגם
הדינים הנצרכים
לזה הם שגורים על
פיו, והוא זריז ומהיר
במלאכת הקודש,
וגם קלקלתי סכיננו
ותקנו מהר, והוא
מומחה כאחד מן
השוחטים ובודקים
דקהלות גדולות
היראים, וע"כ גם
מצדי מעיד עליו
שהוא ראוי להיות
מזובחי זבח של קהל
הקודש שיקבלו אותו
נחת ינחתו בו ורק

בתנאי שילך בקהלה של ארטה, ומובטח אני שלא יצא מכשול מתח"י ויאכלו ענוים וישבעו וראוי לסמוך עליו בלי שום חשש ופקפוק כלל אף למהדרין מן המהדרין.

פה וואיטצען ב' לס' הטיב אטיב תפר"ט לפ"ק

דוד יודקה' זילברשטיין

ב"ה

את ידיך במשמרת הקדש ולסמוך עליו בלי פקפוק כלל.

כ"ד הבעה"ח פק"ק נ' שוראן א' שלח ותער"ב לפ"ק

הק' מאיר ליב פרייא אבדק"ק נ' שוראן והגליל

תעודת הג"ר עקיבא קליין אב"ד ב.

טשאבא

ב"ה

מוכ"ז הרבני המופלג בתורה ויראה
כש"ת מו"ה **יעקב יואל באנדע** נ"י הי'
לפני איזה שבועות לפני על נסיון
ומצאתי בו את שאהבה נפשי כי ראיתי
שהוא שו"ב מומחה ומוחזק, קלקלתי
את סכיני והוא הי' מרגיש אפילו
בפגימה דקה מן הדקה וחזר ותקנו
במהירות עצהיו"ט, וגם הי' לי עסק
בדינים בדיני שו"ב והמה שגורים על
לשונו ומשומרים בזכרונו, ויען שרבנים

[illegible]

[Handwritten signature]

גדולים ומובהקים מעידים עליו כי ירא שמים מרבים לכן נענתי למבוקשו ואני נותן לו את השורות האלו לעד ולראי' שמותר לאכול משחיטתו בלי שום חשש ופקפוק, ובכל מקום אשר ישימו המשרה על שכמו נחת ינחתו בו כי הוא אומן נפלא וראוי לעמוד ולשרת אפילו בקהלה גדולה הן מצד מדותיו הן מצד כשרונותיו.

וע"ז באעה"ח פה ק"ק ב. טשאבא יצ"ו יום עש"ק לס' קרח ותערי"ב לפ"ק

עקיבא הק' קליין רב דקה"י דפה

תעודת הג"ר יצחק מיכאל דושינסקי אב"ד ראקוש-פאלוטא

בעה"ת ג' נח תפר"ט

יקר סהדוּתא וכתב יושר דברי אמת תהיינה שורותי אלו לאיש יקר רוח ירא ה' ה"ה הרבני התורני הנכבד מו"ה **יעקב יואל נ"י באנדא** על שעמד על משמרתו משמרת הקדש לטבוח טבח והכן ולירד לפני התיבה להנעים תפלות עם קדש בקהלתי קהל עדת ישורון דפה ששה שנים ומחצה רצופים, כי סמכוהו רבותיו גדולי ישראל נ"י

שנתנו לו רשות לשחוט ולבדוק, ובעת הזאת כמה פעמים השתעשעתי עמו שיעשועי דאורייתא ומצאתי בו שאהבה נפשי, יודע כל דיני שחיטה ובדיקה ע"פ מקורם שו"ע יו"ד ותבואות שור ולבושי שרד שגורים בפיו תמיד, גם בכל עת ובכל פעם אני סר סכיני לפני שהעמידו על כור הבחינה מצאתיו מרגיש בפגימה אפילו דקה מן הדקה וסר הסכין חד וחלק כהלכתו, גם בבדיקת פנים רגיל כמומחה מרבים, ותהלוכו והנהגתו הית' בדרכי היראה טהורה ולא שמעתי עליו אפילו שמץ קלות ח"ו, ועתה שרצונו לרווח בעדו ולמצא פרנסה יותר טובה לא אמנע טוב מבעליו ליתן לו עדותי נאמנת על כל זאת ולסמכו גם מצדי לטבוח טבח והכן ויאכלו ענוים וישבעו מזבחו, וכל רב וקהלה אשר ישימו המשרה על שכמו ימצאו בו נחת. פה ראקאשפאלוטא יצ"ו יום הני"ל

תעודת מיכאל דושינסקי
רב אב"ד קה"י
ראקאשפאלוטא יצ"ו

י"ק סהדוּתא וכתב יושר דברי אמת תהיינה שורותי אלו לאיש יקר רוח ירא ה' ה"ה הרבני התורני הנכבד מו"ה **יעקב יואל נ"י באנדא** על שעמד על משמרתו משמרת הקדש לטבוח טבח והכן ולירד לפני התיבה להנעים תפלות עם קדש בקהלתי קהל עדת ישורון דפה ששה שנים ומחצה רצופים, כי סמכוהו רבותיו גדולי ישראל נ"י שנתנו לו רשות לשחוט ולבדוק, ובעת הזאת כמה פעמים השתעשעתי עמו שיעשועי דאורייתא ומצאתי בו שאהבה נפשי, יודע כל דיני שחיטה ובדיקה ע"פ מקורם שו"ע יו"ד ותבואות שור ולבושי שרד שגורים בפיו תמיד, גם בכל עת ובכל פעם אני סר סכיני לפני שהעמידו על כור הבחינה מצאתיו מרגיש בפגימה אפילו דקה מן הדקה וסר הסכין חד וחלק כהלכתו, גם בבדיקת פנים רגיל כמומחה מרבים, ותהלוכו והנהגתו הית' בדרכי היראה טהורה ולא שמעתי עליו אפילו שמץ קלות ח"ו, ועתה שרצונו לרווח בעדו ולמצא פרנסה יותר טובה לא אמנע טוב מבעליו ליתן לו עדותי נאמנת על כל זאת ולסמכו גם מצדי לטבוח טבח והכן ויאכלו ענוים וישבעו מזבחו, וכל רב וקהלה אשר ישימו המשרה על שכמו ימצאו בו נחת. פה ראקאשפאלוטא יצ"ו יום הני"ל

י"ק סהדוּתא וכתב יושר דברי אמת תהיינה שורותי אלו לאיש יקר רוח ירא ה' ה"ה הרבני התורני הנכבד מו"ה **יעקב יואל נ"י באנדא** על שעמד על משמרתו משמרת הקדש לטבוח טבח והכן ולירד לפני התיבה להנעים תפלות עם קדש בקהלתי קהל עדת ישורון דפה ששה שנים ומחצה רצופים, כי סמכוהו רבותיו גדולי ישראל נ"י שנתנו לו רשות לשחוט ולבדוק, ובעת הזאת כמה פעמים השתעשעתי עמו שיעשועי דאורייתא ומצאתי בו שאהבה נפשי, יודע כל דיני שחיטה ובדיקה ע"פ מקורם שו"ע יו"ד ותבואות שור ולבושי שרד שגורים בפיו תמיד, גם בכל עת ובכל פעם אני סר סכיני לפני שהעמידו על כור הבחינה מצאתיו מרגיש בפגימה אפילו דקה מן הדקה וסר הסכין חד וחלק כהלכתו, גם בבדיקת פנים רגיל כמומחה מרבים, ותהלוכו והנהגתו הית' בדרכי היראה טהורה ולא שמעתי עליו אפילו שמץ קלות ח"ו, ועתה שרצונו לרווח בעדו ולמצא פרנסה יותר טובה לא אמנע טוב מבעליו ליתן לו עדותי נאמנת על כל זאת ולסמכו גם מצדי לטבוח טבח והכן ויאכלו ענוים וישבעו מזבחו, וכל רב וקהלה אשר ישימו המשרה על שכמו ימצאו בו נחת. פה ראקאשפאלוטא יצ"ו יום הני"ל

הק' יצחק מיכאל דושינסקי אב"ד דפה

שרדה גם תעודה שניתנה לבנו רבי אלטר חיים פנחס מרדכי באנדא ז"ל:

ב"ה

השורות הללו תהיינה
לעדות ברוכה ולראי
מהימנא ביד מוכ"ז הרבני
המופלא ומופלג מפואר
ומשובח כש"ת מוה"ר
אלטער חיים פנחס מרדכי
באנדא נ"י שהי' שוחט
עופות וש"צ בקהלתנו קהל
עדת יראים הי"ו זה ארבע
ועשרים שנה ומלפנים עוד
בקהלות קדושות וכולן
שווין לטובה ולברכה, כי
הוא שוחט עופות מומחה
ואיתמחי גברא מרבנים
גאונים וגדולים זי"ע, בעל
תפלה רגיל ופרקו נאה ועשה
עבודת הקודש באמונה בלי
עצלות, כי אם בתם לבבו
בכל כחו בכל נפשו ובכל
לבבו, ואף בימים אשר עברו
עלינו מות יגון ואנחה ימי
צרה וצוקה עמד על
משמרתו ועל ידו הי'
באפשרות אז לאכול בעירנו
בשר כשר לרבים, ומקדמת

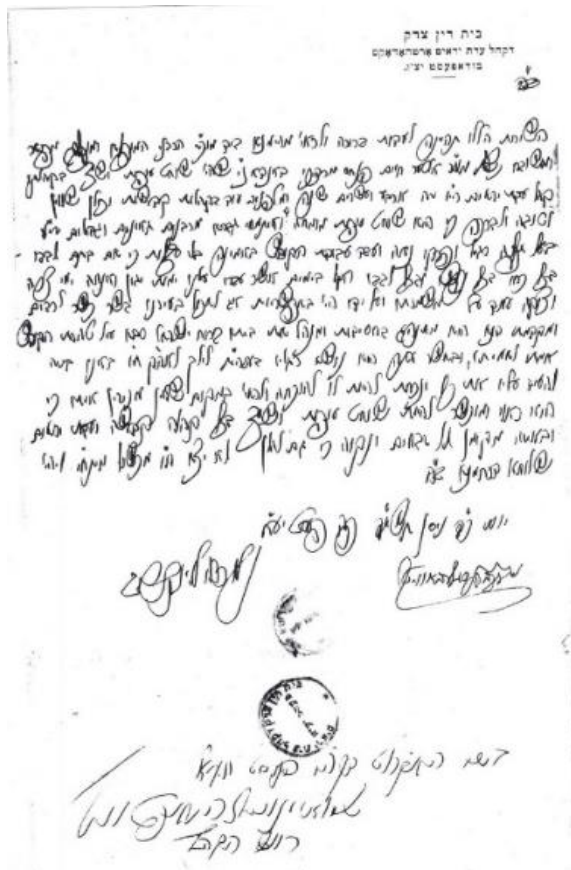
דנא הוא מתנהג בחסידות ומנהל את ביתו ברוח ישראל סבא על טהרת הקודש אמת
לאמיתו, ובאשר עתה הוא נושא רגליו בעזה יי"ת לילך לאה"ק ת"י באנו בזה להעיד
עליו את כל ונכחת להיות לו להוכחה ולראי' במקום שאין מכירין אותו כי הוא ראוי
ומוכשר להיות שוחט עופות וש"צ בכל קהלה קדושה ועדת יראים ובאיזה מקומן של
זבחים, ונקוה כי גם להון לא יצא ח"ו מכשול מתח"י ויהי' שלוחא דרחמנא ב"ה

יום כ"ד ניסן תשיו"ד פה פעסט יע"א

יעקב הק' סג"ל לעבאוויטש

מרדכי?

בשם האקרו"ט דקה"י פעסט תע"א שמואל זנוויל כהנא פראנקל ראש הקהל

הרב שלמה יהודה הכהן שפיצר

מערכת 'עלי זכרון' בני ברק

לפני תשעים שנה (28)

תקציר ידיעות על מאורעות, קהלות ואישים מלפני כ-90 שנה, מתוך העתונות היהודית בשנת תרפ"ז: Egyenloseg (אחדות, בודאפעסט) (להלן בקיצור: Juedische Presse; (Egy. (ידישע פרעסע, וינה-פרעסבורג) (להלן בקיצור: Der Israelit; (J.P. (דער איזראעליט, מיינץ) (להלן בקיצור: Zsido Ujsag; (Isr. (להלן בקיצור: Zs.Uj. (עיתון היהודי. 'ידישע צייטונג', בודאפעסט) (להלן בקיצור: Zs.Uj.)

בודאפעשט - הרב אפרים פישל זוסמן חזר ממסעו בארץ ישראל. תיאור נרחב על המסע. (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 2-3, 12) [ראה להלן המשך לידיעה]

קלויזנבורג - תיאור נרחב על האנטישמיות הגלויה ושנאת ישראל ברחובות העיר המתבטאת בהשפלת ובהכאת יהודים ללא כל הבחנה. (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 4)

בודאפעשט - מאמר על מעמדם בקהילה הניאולוגית של שני רבנים הנושאים את אותנו שם משפחה, ד"ר גיולא [שלום יהודה] פישר רב בית הכנסת דוהאני וד"ר בנימין פישר רב בית הכנסת רומבאך. מהראשון קהילתו מתעלמת ממנו לחלוטין ולא נערכו שום חגיגות לרגל יובל ה-40 לפעילותו ומעדיפים עליו את ד"ר [סימון, צדוק] העוועשי שגם הוכרז כרב הראשי. כמו כן לגבי השני שהצהיר מספר פעמים שעל הקהילה להקפיד יותר על הכשרות ועל העסקת שוחטים יר"ש לא מתיחסים אליו כלל. (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 6)

פאפא - הרב שמואל גוטליב הרב הראשי של טולצ'יב שנבחר לרבה הראשי של הקהילה [ראה 'עלי זכרון' גליון 51 עמ' 50 וגליון 55 עמ' 56] הגיע בר"ח סיון. נערכה לו קבלת פנים חגיגית כאשר כבר בתחנת הרכבת הוא התקבל ע"י ראש העיר וע"י נשיא הקהילה אליעזר ברויאר בברכת ברוך הבא. משם לאורך כל הדרך עד לבית הכנסת נסגרו כל החנויות והרעו לו אלפי תושבים. חצר בית הכנסת קושט לכבודו, שם הוא התקבל ע"י ראשי השלטון ונשא שם נאום בהונגרית צחה. בתוך בית הכנסת הוא התברך ע"י הרב [מיכאל] פרסבורגר ור' ליב דירנפלד בשם חברת הש"ס. אחרי כן דרש הרב הראשי החדש כאשר הצהיר שמטרתו העיקרית היא להשכין שלום ואחוה בקהילה. אחה"צ נערכה ישיבה חגיגית של הנהלת הקהילה בהשתתפות נציגי כל המוסדות ובנוכחות נציגי העיר וראשי הדתות השונות. בערב בסעודה לכבוד הרב - ללא

רבי שמואל גוטליב

נוכחותו, עקב היותו אָבֶל - אמר דברי תורה הרב פרסבורגר ואחריו הרבנים הראשיים [רבי בן ציון] סנידרס (ג'ור) [ראבב], [רבי יצחק] שטיינר (ג'ומורע) [עמרנג], [רבי ישראל] וועלץ (בודאפעסט), [רבי נתן יוסף] רובינשטיין (יאנושהאזא), [רבי אברהם יעקב] סופר (טעט) [רבי שבתי שעפטל] ווייס (שימוני). [ראה להלן הוספות למאמר]. (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 9; J.P. גליון כה כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 171; Egy. גליון 23-24 ד' סיון תרפ"ז עמ' 21 וגליון 25 עמ' 13)

לאקענבאך - אשת החיל מרת ארנסטינה קורנפיין אלמנת ר' איגנאץ [יצחק איציק] קורנפיין נפטרה בגיל 82. הלווייתה היתה ביום שישי [י"ב אייר] בהשתתפות קהל רב בתוכם גם נכרים. הספידה: בנה ארמין [רבי צבי] הרב הראשי של ציריך, בן נוסף אברהם גבאי בחברא קדישא בבודאפעסט, הרב הראשי יודא [הכהן] קראוס בשם הקהילה, ולבסוף אחיינה-בנה החורג משה לדרר מוינה מראשי הקהל של בית הכנסת שיף-שוהל. (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 10; J.P. ג' סיון תרפ"ז עמ' 158; Egy. גליון 23-24 ד' סיון תרפ"ז עמ' 23)

דיאנדיאש - ארגון תפארת בחורים המקומי ערך ביום ה' כ"ד אייר את ישיבתו לצורך בחירות ובמעמד זה נתמנה נאנדור [רבי משה נתן נטע הלוי] יונגרייז רבה הראשי של טוקאי ממייסדי החברה ונשיאה לשעבר כנשיא כבוד של החברה. (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 10; Egy. גליון 23-24 ד' סיון תרפ"ז עמ' 21)

דיאנדיאש - הקהילה חוגגת בחג השבועות את 30 שנות כהונתו של הרב הראשי ל.ה. [רבי יו"ט ליפמן צבי] פייגל. הוא נינו של רבה הראשי של באיא געץ שוורין כהן. למד בישיבת פרעשבורג אצל השבט סופר ושם רכש את הנהגות הרוחנית בכיוון החרדי אע"פ שהוא רבה של קהלת הסטטוס קוו. (Zs. Uj. גליון 23-24 ד' סיון תרפ"ז עמ' 19; גליון 26 כ"ה סיון תרפ"ז עמ' 13)

אונסדורף - לרגל 8 שנות פטירתו של הגאון [רבי שמואל רוזנברג] ז"ל יתאספו תלמידיו ביום י"א סיון היאהרצייט שיחול בשבת לעיירה ואלו שיכולים ישבתו שם. (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 11)

קיראליהאזא - קהילה זו שבסלובקיה, שעד לפני זמן קצר מנתה 30-40 נפש, גדלה לכדי 200 משפחות. בית התפלה וה'קלויז' הספרדי לא הספיקו לקהל לכן בנו בית כנסת מפואר שעומד להתחנך בחג השבועות הקרוב. (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 11)

בערעטי-אויפאלו - אבידה גדולה ! ר' שלום דוב קעפעש איננו. היה מוכר לכל בני הסביבה כאדם יר"ש ואוהב תורה. ייצג את יהדות מחוז ביהאר בכמה ממוסדות השלטון לשביעות רצון הציבור כולו. הלווייתו היתה גדולה שכמותה לא זוכרים בני המקום. הספדים עליו נישאו ע"י הרבנים הראשיים של דעברעצין, פאלדעש, קאבא,

ביהארקערעסעש, דערעצ'קע ושאררעטאודאר. הרב הראשי המקומי [רבי מרדכי פרידמן (איש-שלום)] נעדר עקב היותו בבית חולים בעיר הבירה ובמקומו הספיד הרב [מרדכי] הופמאן. ארבעת בניו אמרו קדיש. (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 11; Egy. גליון 23-24 ד' סיון תרפ"ז עמ' 22)

בודאפעסט - באזכרה לזכרם של החיילים היהודים שנפלו בקרב במלחמת 18-1914 שהתקיימה ב-29 למאי [כ"ז אייר] בבית כנסת קאזינצי נאמו הנשיא אובודאי-פרוידגר אברהם וסגנו דויטש געזא. אח"כ החזן הראשי הרטמן דוד קרא מספר פרקי תהילים. הרב [יונתן] שטייף אמר בהתרגשות את תפילת מנוחה נכונה לפני ארון הקודש הפתוח. (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 11)

קעלן [אשכנז] - בר"ח סיון נערכו כאן נישואי קלמן שלינגר מבודאפעסט עם פרידה ואן קלעף. (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 12) [ראה ידיעה קודמת ב'עלי זכרון' גליון 55 עמ' סג]

בידסענטמיהאלי - פאולה שוורץ מכאן התארכה עם לאופולד שטען מאילוק (יוגוסלביה). (Zs. Uj. גליון 21-22 ה' סיון תרפ"ז עמ' 12)

אונסדורף - כ-300 תלמידים הגיעו לכאן לרגל היאהרצייט של הגאון שמואל רוזנברג זצ"ל. כבר ביום שישי הגיעו מקרוב ומרחוק, רובם מקאשאו ועפריעש [פרעשוב]. ביניהם הרבנים הראשיים שפיצר מסעפעשוואראליא, [רבי שמואל דוד הלוי] אוגור מנאג'יסומבאט [טירנא], [רבי מרדכי הכהן] שטראסער מואגשעליע, שטיין ממארגיטפאלו, [רבי יצחק] שרייבר מנאג'יציאגאנד ו[רבי אברהם] איינהורן מסומבאטהעלי ועוד. הרבי השאיר אחריו יורש ראוי בן בתו היחידי הרב [יוסף יונה צבי הלוי] הורוביץ חתנו של הגאון מואץ. הוא ממשיך את מורשת סבו וכעת יש 200 תלמידים בישיבה חלקם מחוץ למדינה, ביניהם 2 מאמריקה. כאן בא תיאור מפורט על דמותו של הגאון מאונסדורף ועל הישיבה. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 5)

שארבוגארד - לאחרונה ביקר במקום הבישוף של הכנסייה הרפורמטורית. ראשי הקהל ובראשם הרב הראשי ד"ר הרמאן [רבי צבי הירש] אברמסון ביקרו אצלו והביעו את ברכת הקהילה. הבישוף ענה בדברים חמים וציטט מתוך ההפטרה של זכריה. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 5; Egy. גליון 25 י"ח סיון תרפ"ז עמ' 19)

טיניע - הבישוף הנ"ל ביקר גם כאן והרב [אברהם] גוטענפלאן בירך אותו בשם הקהל. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 5; Egy. גליון 26 כ"ה סיון תרפ"ז עמ' 12)

פאפא - הוספות למאמר על הכתרת הרב גוטליב לרב הראשי. תיאור על פרידתו מקהילת טולצ'בה כאשר בשבת לפני כן דרש בבית הכנסת את דרשת הפרידה שלו

למגינת לב הקהל שקשה היה להם עזיבת הרב. בפאפא לפני תפילת הערבית החגיגית בירך את הרב החדש הרב ווידר שלומון [שלמה דוב] ובסעודה נאמו עוד הרבנים [רבי דוד] שיק מנעמשאלוק ו[רבי אברהם] עהרנפלד ממישקולץ ולבסוף נעל את המסיבה בדברי תורה ת"ח מקומי ר' מיכל הורוביץ. בליל שבועות דרש הרב הראשי בבית המדרש של ה'שיעור חברה'. מלבדו נתנו שם שיעורים גם מגיד החברה [רבי אברהם] דירנפעלד והרב [שלמה דוב] ווידר ומנהל הישיבה [רבי עזריאל נפתלי] גשטטר. ביום שני של החג דרש הרב הראשי בבית הכנסת הגדול בפני ציבור גדול. [רבי שמואל גוטליב נפטר כ"ו חשון תרפ"ט ומנו"כ בפאפא. משנת תרצ"ב מילא את מקומו חתנו רבי יעקב הלוי הברפלד תלמיד הדעת סופר, נהרג עקה"ש באוישוויץ י"ז תמוז תש"ד].

(Zs. Uj.) גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 6-7)

פאפא - מאמר על תולדות הרבנות בפאפא מאת קורין דעזי (Egy. גליון 25 י"ח סיון תרפ"ז עמ' 13)

בודאפעשט - קהל רב השתתף בהלווייתה של אלמנת הרב דוד גולדשטיין רבו של בית המדרש 'שומרי שבת' שנפטר לפני זמן מה. היתה בגיל 69 ובת למשפחה מיוחסת. אביה היה [רבי פנחס וויינבערגער] הרב הראשי של נ'ערגעשט (אבאשפעלפאלו) ואחיה [רבי שמואל לוי] וויינבערגער הרב הראשי לשעבר של סערדאהעלי. ליד הקבר הספידו אחיה הרבנים יעקב ושלום רב בית הכנסת של רח' גאראי וחתנה הצעיר ביותר הרב [יצחק צבי] פאנעט וכן ד"ר [צבי הרש] אברמסון המזכיר הראשי של הח"ק. (Zs. Uj.) גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 8)

קונסנטמיקלוש - במסגרת חגיגה מרשימה בהשתתפות קהל גדול, ביניהם גם תושבים לא יהודים, חנכה הקהילה לוח זכרון לכבוד הנופלים במערכה במלחמת העולם. את הנאום המרכזי נשא הרב הראשי ד"ר יוז'עף דוהאני. (Zs. Uj.) גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 8 ; Egy. גליון 25 י"ח סיון תרפ"ז עמ' 21)

בודאפעשט – ביום ראשון י"ב סיון נערכה הקמת המצבה בתום שנה לפטירת שאנדור עהרנפלד שהיה מחשובי הקהל. נוכחו ראשי הקהל והח"ק ושאר מוסדות. את הספדים נשאו הרב [יונתן] שטייף והרב [יאקב] יוסף] גרוס מבודא שהיה גם ידיד קרוב. באותו יום היתה גם הקמת המצבה של גולדזאנד מ. שמואל שהיה במשך 35 שנה ראש הקהל של בית הכנסת ה'ספרדי' שבככר טעלעקי. הספידו רבה של בודא [רבי יאקב יוסף] גרוס ורבה הראשי של שארבוגראד ד"ר הרמן [צבי הרש] אברמסון מזכ"ל הח"ק. (Zs. Uj.) גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 8)

טורנאליא - הרב הראשי מאיר טננבוים מפוטנוק ביקר בקהילה ודרש בפני קהל גדול. הוא הדגיש את מלחמת הציונים נגד החרדים ושיש להתנגד לזה. (Zs. Uj.) גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 8)

סומבאטהעלי - חברת 'תפארת בחורים' ערכה ביום א' סיום על מסכת ע"ז. הרב הישיש [רבי מרדכי מאיר בנט] על אף חולשתו השתתף ונשא דרשה ובה חיזק פעילות החברה. כמו כן נאמו מורי הדת מיללער שמואל והאוזנר גאבור. מבין החברים דרשו בחריפות ובמגידות פריי שאלומון וסגן הנשיא וואזנר מיקשה. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 9)

צעהלים - לאחר ששה עשר חדשים מפטירת בעלה [רבי שלמה שפיגל נפטר בן נ"ה שנה י"א שבט תרפ"ו] נפטרה אלמנת שפיגל שאלומון [מרת חנה (הרמינה) לבית מושקוביץ ביום כ"א אייר תרפ"ז בת נ"ג שנה]. את האשת חיל הספידו הרב הראשי יוסף [אלימלך] כהן [כהנא] ומורה הדת ליפוט [יו"ט ליפמן] גולדמן. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 9)

פושפוקלאדאני – ה"ש"ס חברה' ערכה בר"ח כאן את סיום ה"ש"ס הנלמד במשך שנה ע"י החברים. במסיבת הסיום דרשו הרב המקומי [רבי אברהם הלוי שטרויס] וכן רבה של קהילת קאבא [רבי חיים יהודה ליב טייטלבוים]. ע"פ הצעת ראש הקהל שאלומון קאופמן הוחלט שוב לחלק את ה"ש"ס מבין כל החברים. לשם כך התמנה ר' משה זאב רוזנברג. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 9)

נאג'שאללו - לפני חג השבועות [ביום ל"ב לעומר] הוקמה במעמד כל הקהל מצבה על קברה של האלמנה ח. רובינשטיין שנפטרה לפני 4/3 חדשים. לאחר נאומו של הרב הראשי [יוסף] אבלס דיבר אחיה חבר המועצה המרכזית גאספר ווייס מטיסאפירעד. הוא הזכיר סעיף אחד בצוואתה בו היא מקדישה את ההכנסה ממכירת כל תכשיטיה לקניית ספרים עבור נכדיה. בעלה - עוד בחייו - יסד בית המדרש לזכרה בו ילמדו 30 בחורים בהנהגת הרב אבלס. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 9; J.P. ג' סיון תרפ"ז עמ' 159)

בודאפעשט - לאחר היעדרות של חמשה שבועות חזר הרב ויקטור [פישל] זוסמן ביום ד' ט"ו סיון. הקבילו את פניו ראש הקהילה וה-ש"ס חברה. ביום א' כ"ו סיון הוא ידווח על מסעו ועל התרשמותו מהנעשה בא"י. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 9; Egy. גליון 26 כ"ה סיון תרפ"ז עמ' 11)

טולנא - בשבת ד' סיון נפטר בגיל 77 הרב יואכים ברויאר רושם המטריקל של הקהילה. היה תלמידם של הכתב סופר, של רבה של ציוו [רבי ברוך עקפלד] ושל הרב יואל אוגנר מפאקש. השאיר אחריו כתבי יד רבים בחריפות ובמגידות שיופיעו בקרוב בדפוס. בקהילה שהיתה שייכת לזרם הסטטוס קוו הצליח המנוח לפעול שכל חנויות היהודים יהיו סגורות בשבת, ושיהיה מנין גדול מידי יום ביומו. הקבורה נערכה בהשתתפות קהל גדול, ביניהם נציגי השלטון והדתות השונות, בערב החג אחה"צ. חתנו הרב מ"מ (הניאולוגי) של קאפושואר יוז'עף כ"ץ הספיד אותו בדברים חמים. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 9; Egy. גליון 25 י"ח סיון תרפ"ז עמ' 22)

אירוסין. בריסק מאלבינקה בת הרב הראשי של טיסא-דאדא [רבי דוד יעקב בריסק] עם שמואל בראך בן הרב הראשי המנוח של נירמאדא. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 9)

נישואין. שארולטה דושינסקי בת הרב הראשי של ראקוש-פאלוטה [רבי יצחק מיכאל דושינסקי] עם דוד שפיצר מנאג' טאפולצ'אני ביום ט"ו סיון. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 9)

נישואין. נ. שיק בת הרב הראשי של סיקסו [רבי מנחם מענדל שיק] עם ל. [אריה לייבוש הלוי] יונגרייז ביום ט"ו סיון בסיקסו. (Zs. Uj. גליון 23 י"ז סיון תרפ"ז עמ' 9)

בודאפעט - מכתב חוזר לציבור מאת הנהלת הקהילה בחתימת הנשיא והמזכ"ל אודות הדרישה לתמוך במוסדות הקהילתיים העוסקים בהגברת לימוד התורה, בראש וראשונה חברת 'הזהר' שנוסדה כבר בשנת 1881 [תרמ"א] ות"ת 'תורת אמת' שנוסדה בשנת 1893 [תרנ"ג]. תיאור נרחב על פעילותם וחשיבותם. (Zs. Uj. גליון 24 כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 2)

וואיטצען - רבה הראשי של קהילת הסטוטוס קוו פולק פיליפ [רבי שרגא פייש] חיבר ספר בשם 'תשב'י' ובו דרושים ואגדות ממקורות תלמודיים. הוא צירף לחיבור קונטרס ובו דרשות מאת חמיו [רבי שלמה הכהן] קליין הרב הראשי של זענטה. (Zs. Uj. גליון 24 כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 4)

דיאנדיאט - ביום ראשון האחרון [י"ט סיון] נערך סיום הש"ס בראשות הרב הראשי [רבי אשר אנשיל הלוי] יונגרייז כאשר חילקו את לימוד הש"ס מחדש בין החברים. בסעודת המצווה דרשו מלבד הרב הראשי גם הרבנים גינצלר ב. [רבי זאב וואלף] משאלגוטאריאן ושוורץ ה. [רבי חיים] ממישקולץ. (Zs. Uj. גליון 24 כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 11; Egy. גליון 26 כ"ה סיון תרפ"ז עמ' 16)

טאפולצ'אני - לכבוד פרישתו מההוראה - לאחר כמעט יובל שנים - של מורה הדת ר' חיים [דוב] פירסט [תלמיד רבי ברוך עקפעלד אב"ד טשוס, ראה 'עלי זכרון' גליון 48 עמ' פא], תלמידיו רוצים להוציא ספר יובל לכבודו. על המעוניינים להשתתף בקובץ לפנות לוועדה המארגנת בראשות יוז'עף סופר בבודאפעסט. (Zs. Uj. גליון 24 כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 11; Isr. גליון 26 ל' סיון תרפ"ז עמ' 13; J.P. גליון כה כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 171; Egy. גליון 25 י"ח סיון תרפ"ז עמ' 17)

מונקאטש - עקב הויכוח בין הרב חיים אלעזר שפירא לבין מתנגדיו, ובמיוחד חסידי בעלז, פנו הללו אל רבנים שונים במדינה ומחוצה לה [פולין] לקבל את הסכמתם לפרוש ולייסד קהלה נפרדת. ההסכמה לכך ניתנה. לפי השמועה גם הרב הראשי של

ואף [רבי ישעי' זילברשטיין] נתן את הסכמתו. (Zs. Uj. גליון 24 כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 12 ; Isr. גליון 26 ל' סיון תרפ"ז עמ' 6)

שוראן - בשבת שלפני חג השבועות, פרשת נשא, נערכה כאן הכנסת ס"ת נדבת חבר הנהלת הקהילה ווייס זיגמונד. בעת החגיגה דרש הרב הראשי מ[איר ליב] פריי, ובה הוא הדגיש שישנם עדיין כאלו שמקדישים מהונם להאדרת התורה. הנדבן הוא גם מתומכי הת"ת והמנוה המקומית. בסעודה שלישית שנערכה בביתו תרמו בני הקהילה, וכן האורח מוריץ ווייס ראש הקהל מבודאפעסט, סכומים גדולים עבור המוסדות הללו. (Zs. Uj. גליון 24 כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 12 ; J.P. גליון כה כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 171)

באלאשא-יארמוט - הש"ס חברה המקומית ערכה סעודת סיום על מסכת ע"ז. את ההדרן נשא המגיד שיעור פישר גזה תלמיד ישיבות פ"ב והונסדורף. השתתפו גם הרב הראשי [רבי חיים אהרן] דוד דויטש, וכן אורח הרב הראשי של פאסטו יענו [רבי יעקב משה] דויטש. מלבדם אמרו דברי תורה גם הרב הרשקוביץ, ר' אשר ור' צבי שוורץ [ראה עליהם בעלי זכרון] גליון 21 עמ' כ]. (Zs. Uj. גליון 24 כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 12)

באטורקעז - הרב הראשי ישראל רייך (בנו של הרב קופל רייך) חיבר ספר חידושים על מסכת עירובין [מנחת ישראל]. בעת הצגת הספר דרש המחבר, שאפשר לקרוא לו המומחה המפורסם בהלכות הקשות הללו, בטוב טעם ודעת בפני קהל גדול בענייני דרוש ואגדה. (Zs. Uj. גליון 24 כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 12)

סעמערע - בש"ק פרשת בהעלותך [י"א סיון] נערכה חגיגת הכנסת ס"ת בבית משפחת בוכינגר. לאירוע הגיע הרב הראשי של קהילת האם צ'וז [טשוס] ליאו [רבי לוי שלום] פירסט שדרש בפני הקהל ובפני אורחים נוספים שהגיעו מקהילות הסביבה : קולטא, צ'וז, יאספאלו (או גוזפאלו), בארומלאק וגעל. (J.P. גליון כה כ"ד סיון תרפ"ז עמ' 171)

נישואין. קארולין בת הרב הראשי של טיסאבערצעל גרשון [אברהם] גולדברגר ביום ו' תמוז עם בוקסבאום יוז'עף. (Egy. גליון 26 כ"ה סיון תרפ"ז עמ' 15)

אירוסין. פאשקוס ליביאה מדונאסערדאהעלי עם קראוס שמעון מבונייהאד. (Egy. גליון 26 כ"ה סיון תרפ"ז עמ' 15)

עוללות

משפחת שטיינער מיעמערינג, ר"ל גשטטנר מטשארנא

לעלה 8 - משפחת שטיינער מיעמערינג

הנה אנה ה' לידי צילום משטר חליצה, אשר ממנו אפשר לראות כמה דברים בנוגע לדברים אשר נידונו עליהם בין עמודי העלי זכרון, אמנם היות שכבר עברו שלש שנים מעת אשר נידונו עליהם [בעלה 8 ו 9 141], לכן אעבור על פרשתא דא בקצרה, ושוב אכתוב מה שמצאתי כעת להוסיף עליהם.

בעלה 8 עמ' ל"ו שאלתי על דבר חידוש שהיה נראה לי, דהנה הגאון הגדול רבי נתן געשטעטנער זצוק"ל כשמחשב יחוסו, מתיחס אחר ר' יעקב אליעזר שטיינער מיעמערינג, בן ר' אברהם, שהיה חתן ר' נפתלי זינגער מראשי הקהילה בימערינג, והנה דו"ז ר' נפתלי ווייס ע"ה אמר לי שזקני ר' דוד בן ר' אברהם שטיינער נשא את רחל בת ר' נפתלי זינגער, ואם שאין זה תימה שיהיו שני אחים חתנים אצל איש אחד, מכל מקום דבר שאינו מפורש הוא, ושאלתי מהכותבים ובעיקר מהכותב הב' עמרם בנימין וידר האם יש מקום להביא ראיה או פירכא להנ"ל.

ובמאמר של הב' עמרם בנימין וידר בעלה 9 מעמ' נ' האריך לבאר שאכן ר' יעקב אליעזר ור' דוד היו שני אחים, שכן שניהם היו בני ר' אברהם ומרת אידל שטיינער, אמנם כתב שלכאורה אפשר לומר שר' דוד לא היה חתן ר' נפתלי זינגער, שכן במצבת רחל אשת ר' דוד נחרט שם אמה הינדל, ואשת ר' נפתלי הענדל שמה, ועוד שמצא שני מסמכים מהחתונה בראשון מט"ו אב תרי"ח, שנרשם שם אבי הכלה ב"נ, ובשניה מ"ז אב תרי"ח שם אבי הכלה יוסף, ולכן רוצה לומר שהיה חתן אצל יוסף זינגער ומאריך להביא תולדות הך ר' יוסף זינגער, יע"ש.

ובעלה 14 עמ' פז נדפס תשובה ממני לענין הנ"ל, שכפי הנראה לי מרשימת היארצייטן של דו"ז ר' נפתלי ווייס ע"ה, שאכן היה ר' דוד שטיינער חתן ר' נפתלי הנ"ל, והינדל והענדל חד הוא, יע"ש.

והנה לאחרונה התקשר אתי ש"ב מו"ה עמרם נתן ווייס הי"ו ואמר לי שיש לו ברשותו שטר חליצה מזקני ר' דוד הנ"ל, בחתימת הגאון בעל מחנה חיים שהיה בתקופה ההוא אבד"ק יעמערינג, שאפשר להביא לראיה נוספת שאכן ר' דוד היה חתן ר' נפתלי זינגער, ונתן לי רשות להעתיקו ולפרסמו, וזה נוסח השטר :

ח"ו יעדר וימות אחינו הנ"ל בלי ג"פ [-גט פטורין] ותהיה אשתו זקוקה לחלוץ, אזי איזה אח מאתנו אחים שתתבע אותו לחלוץ לה מחוייב הוא לפוטרה בחליצה כשירה בחנם שלא יקח ממנו או מכל ב"כ [-באי כחה] אפי" ש"פ [-שוה פרוטה] בעולם תיכף ומיד אחר כלום ג' חדשים להעדרו של אחינו הנ"ל ח"ו כשתהי' ראוי לחלוץ, ובלבד שהיבמה תלך אחר היבם. וכל זמן שלא יפטרנה בחליצה כנ"ל תהא היבמה ניזונית מנכסי מיתנא ומחזקת בהן.

כל הא קבלו עליהם האחים הנ"ל בח"ח ובשד"א וב"ב [-בחרם חמור ובשבועה דאורייתא ובביטול] כל מודעות ובפיסול כל עדי מודעות בעולם בכל לשנא דאמרי רבנן דמבטלי בהון מודעות, ושטר חליצה זה לא יפסול ולא יגרע כחו בשום ריעותא וגריעתא בעולם מכל מה שהפה יוכל לדבר והלב לחשוב ולהרהר, ויהא הכל נידון ונדרש לטובה לזכות וליפוי כח בעלת השטר וידה על העליונה ויד המערער על התחתונה, ויהא כח לשטר זה כאלו נעשה בב"ד חשוב דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי וקנינא מן האחים ח"מ [-חתומי מטה] למרת רחל בת החבר ר' נפתלי שהיא אשת ר' דוד בן החבר אברהם ז"ל בכל מה דכתב ומופרש לעיל במנא דכשר למקני' ב"י הכל שריי וקים

הק' יעקב אלט עד

הק' ליב חזן עד

בפני חתמו הנהו תרי סהדי עד הראשון ר' יעקב אלט ועד השני ר' ליב חזן ומדידעתי דדי' הוא חתימת ידיהו אשרתיו וקיימתיו כדתרי. היום ג"פ

עקב תרח"ל הק' חיים סופר

ק' יצחק שטיינר

אליעזר שטיינר

בפני חתמו הנהו תרי אחים כ"ה יצחק נ"י וכ"ה אליעזר נ"י היום ג' פ'

עקב תרח"ל הק' חיים סופר

היוצא מהנ"ל שאכן ר' דוד שטיינר אחי ר' יעקב אליעזר שטיינר היה חתן אצל ר' נפתלי, והחתונה היה ביום ט"ו אב תרי"ח, ואגב יכולים לדייק מתוך השטר שר' אברהם שטיינר כבר לא היה עוד בין החיים בעת חתונת בנו ר' דוד.

זוגתו השנייה של רבי ליב גשטטנר מטשארנא

בעלי זכרון עלה 53 במאמר אודות משפחת שטיינער משער הרב סיימון שמרת פינקל בת ר' יעקב יודא דור שישי להפנים מאירות, היינו בת ר' ליב געשטעטנער מזיווג שני.

והעיר עליו הרב יצחק נחמן שטראה, בעלה 55, שלא מצינו שהזיווג שני של ר' ליב געשטעטנער היתה מצאצאי הפנים מאירות, ועוד הרי צאצאי ר' ליב געשטעטנער היו דור חמישי להפנים מאירות.

והנה שמעתי מכבר מהרב כלב זאפיר הי"ו, שאמר בשם אמו, והוסיף שאמר הדברים להגה"צ ר' נתן געשטעטנער זצוק"ל בעל להורות נתן, ואמר לו שכנים הדברים, שמרת שרל זיווג השני של ר' ליב געשטעטנער היתה בת אחות או בת אחי מרת יטל הזיווג ראשון.

ואם אמנם שהדבר היתה תמיה בעיני, שאם אכן ידע מכך הבעל להורות נתן זצוק"ל, למה אינו מזכיר מזה בשום מקום בתוך ספריו כשחושב היחוס של משפחת געשטעטנער, אמנם בהנ"ל לא קשה כלל הדברים שהעיר הרב שטראה, שלפי האמור הרי גם הצאצאים של הזיווג שני היו מצאצאי הפנים מאירות, והם היו דור שישי, שכן היא היתה בת אחות הזיווג ראשון.

ניסן ווייס – מאנסי נ. י.

לעלה 55 – משפחת ווייזער

א. אשר העיר הרב בן ציון גרינפעלד מברוקלין בעלה 55 על מאמרי בעלה 54, כי אמו של רבי משה לייב ווייזער היתה מ' סאסי.

הנה החליף בין ב' אנשים בשם רבי משה לייב ווייזער מאותה משפחה. – כי רבי משה לייב בן סאסי, הוא רבי משה לייב ב"ר צבי ב"ר אלעזר ב"ר בעריש מסיסקאב, אשר שם אמו של רבי משה לייב הנ"ל אכן היה 'סאסי'. ור' משה לייב הנ"ל אכן היה משב"ק אצל בעל המלבוש מזידיטשוב, והיה בן דודו.

אך נשוא מאמרינו הוא – רבי משה לייב ב"ר בעריש ומ' האדיא מסיסקאב – שהיה דודו זקנו של רבי משה לייב בן מ' סאסי, ודודו זקנו של בעל המלבוש מזידיטשוב, ואין להחליף ביניהם.

ובכלל יש לדעת כי היו באותה משפחה לכל הפחות ג' אנשים דהוו מתקריין רבי משה לייב ווייזער, א] רבי משה לייב ב"ר בעריש ווייזער [נשוא מאמרינו], ב] רבי משה לייב ב"ר עקיבא (ב"ר אלעזר ב"ר בעריש), ג] רבי משה לייב ב"ר צבי (ב"ר אלעזר ב"ר בעריש מסיסקאב). – יתכן כי היו עוד אנשים במשפחה זו בשם רבי משה לייב ווייזער, אך אלו הם הידועים לי.

ב. ואשר להערת הרב יצחק צבי מארגירעטען בענין שם חתנו של רבי בעריש מסיסקאב, אם שמו היה רבי מאיר או רבי יחיאל מיכל ליכטנשטיין, וכתב שהרב יו"ט ליפא ראקאוו כתב בס' 'ארחות ישרים' בשם רבי אפרים פישל הערשקאוויטש אב"ד האליין שחתנו של רבי בעריש היה רבי מאיר ממונקאטש.

הנה יעו"י בס' 'דבש לפי' שהו"ל רבי יצחק הערשקאוויטש [בנו רבי אפרים פישל הני"ל] ושם בהקדמת הספר בתולדות המחבר מזכיר מפורשות את רבי יחיאל מיכל ליכטנשטיין [חותנו של האמרי יוסף מספינקא] כחתנו של רבי בעריש מסיסקאב, הרי מפורש משמו של רא"פ הערשקאוויטש ששמו היה רבי יחיאל מיכל ליכטנשטיין, וכפי שכתב בספר 'בית אבות' להרב רוטנר.

ג. ואשר העיר עוד בענין המעשה מה'קפידא' של בעל העט"צ מזידיטשוב, הנה כל סיפור המעשה הני"ל צ"ע טובא לענ"ד, וזאת כי מאז ומעולם היתה דרכם של הצדיקים להתבטל לגמרי זה לזה ברוב ענוה, והיו רק שמחים ומתכבדים בכבודם של צדיקים אחרים, ובודאי שלא היה נגרם חס וחלילה חלישות הדעת לצדיק זה ממה שמכבדים לצדיק אחר, וכאשר כן פשוט לכל בר דעת. – וראה בס' רחמי האב (ערך חסידות) וז"ל, ושמעתי מרבינו הגאון הקדוש רבינו חיים מצאנז שאמר אם אשמע מאחד מאנשיי שיאמר שדוקא רבו הוא הצדיק ותו לא אעבירו משורשו כי יש הרבה עבדים למלך הכבוד ואילו היה שלום בין הצדיקים והחסידים כבר היה בן דוד בא ולמה יפסול אחד עבודת חברו ויקפיד אם אחד מחסידיו נוסע אל צדיק אחר, עכ"ל.

אשר על כן, כל הענין הני"ל לא מסתברא לענ"ד כלל וכלל. – אלא דאי איתמר אולי הכי איתמר, שאפשר והיה בהכרזתו הני"ל פגיעה [שלא במתכוין כמובן] בכבודו של הרב מאפטא [אך בלא שום 'קפידות' וחלישות דעת' חלילה מצד הרב מאפטא], ומכך אולי נגרם שנסתלק בדמי ימיו, אף שהיה זה שלא במתכוין – אך כאמור בלא 'קפידא' מצד הצדיק אשר נותר לבדו, ופשוט, וגם זה עדיין צע"ג. – סוף דבר, כל המעשה האמור צ"ע מעיקרו, ומבטן מי יצאו הדברים המוזרים הללו, ובכלל, מאן ספיין להחליט כי סיבת פטירתו היתה בשל איזו קפידא.

אליעזר גפן – מודיעין עילית

משפחת גרינוואלד מטעגלאש, צאצאי ר"ש מקאליב

משפחת גרינוואלד מטעגלאש - תיקון טעות

בעלה 51 כתבתי אודות משפחת גרינוואלד מטעגלאש, וביררתי ע"פ המאטריקל שמרת ריקל אשת ר' משה יעקב גרינוואלד (הראשון) היתה בת ר' שלמה זלמן גרינוואלד מלעוועלעק המכונה ר' זלמן לעוועלעק. אמנם כך היה נראה בבירור מהמסמכים, אך לאחר שמצאתי את תעודת הנישואין של בנם ר' משה יעקב (השני) בנאנאש התברר כי מרת ריקל היתה בזיוו"ש אשת ר' יוסף גרינער והתגוררו אז בטאש, ונפטרה בטעגלאש בשנת תרס"ה, ראה במאמרי שם שהעתקתי את רישום פטירתה בלי לדעת מי היא. לפ"ז נראה שר' משה יעקב (הראשון) היה בעצמו בן ר' זלמן לעוועלעק ולא חתנו, וכפי שחשבתי בתחילה. ומרת רבקה אשת ר' יהודה ליב

הכהן ענגעל הקבורה בטעגלאש היא בת נוספת של ר' זלמן ולא היתה אשת ר' משה יעקב אלא אחותו.

צאצאי ר"ש מקאליב

כבר כתבתי כמה פעמים בעלי זכרון אודות צאצאי הרה"ק ר' שאול מקאליב, אשר לא היה ידוע כמעט על צאצאיו, ולאחרונה התברר כי הוא העמיד משפחה עניפה ולו צאצאים רבים.

כעת התווספו עוד ידיעות חשובות על צאצאיו, ובפרט על צאצאי בנו הרה"ח ר' אביגדור גרינצווייג ז"ל מקאניא. התודה לגב' ש. יוסט על המידע ההערות החשובות בנושא.

ר' מאיר רוזנברג מוידראני

במאטריקל וואראנוב נרשם בתאריך 29 אוקטובר 851 נישואין בטוט - קאניא : החתן מאיר הערשקאוויטש רווק בן 25 מלמד, נולד ב..., גר בוואלקא בן מאן הערשקאוויטש ולעני זילבער מוואלקא. הכלה רחל גרינצווייג רווקה בת 18, ילידת בענקאטץ, גרה בטוט קאניא, בת ויקט. גרינצווייג ועליקע שאנבערג ... בטוט קאניא. העדים : משה קויפמאן ויודא? ניימאן. הרב : אברהם שפירא [אב"ד ווראנוב].

כיוון שללא ספק מדובר בבת של ר' אביגדור גרינצווייג, וכאן נמסר שם אשתו עליקע שאנבערג, בעוד שהיתה לו גם בת בשם עליקע, א"כ מתברר מזה לכאורה שהוא נשא שתי נשים ממשפחת שאנבערג [אולי אחיות], וכנראה קרא את שם בתו מזווי"ש על שם זוגתו הראשונה.

והנה במפקד משנת תרכ"ט בוידראני מופיע בין התושבים : מאיר רוזנברג יליד ואלקא תקפ"ב, זוגתו רחל [ראהליא] לבית גרינצווייג ילידת טוט קאניא תק"ץ. גם במאטריקל דשם נרשמו לידות ילדיהם. כיון שרוב הנתונים זהים כמעט לגמרי לזוג

הנ"ל, נראה לכאורה שאכן מדובר באותם אנשים, אם כי עדיין אין בידינו הסבר לפשר שינוי שם המשפחה.

במאטריקל נרשם פטירת ר' מאיר בגיל 70 ביום 26 ינואר 890 דהיינו ה' שבט תר"נ. אמנם בבית החיים במעזילבאריץ נמצאת מצבה שעליה נחרט : פ"נ / איש תם וישר / כל ימיו הלך בדרך זך / תם וישר מופלג בתורה

/ וירא ה' מנעוריו / והיה מפרנס עצמו / במעשי ידיו / מו"ה מאיר במו"ה / יהודה מנחם ז"ל / נפטר בש"ט / ר"ח שבט תר"נ / תנצב"ה.

נראה שזו מצבת ר' מאיר רוזנברג (וראה להלן שהיה לו בן בשם יהודה מנחם) וכנראה רשמו את פטירתו כמה ימים אחר כך.

לפי רשימה שהתפרסמה ע"י אחד מצאצאי המשפחה, היתה לר' מאיר וזו' רחל בת בשם עלקא שנישאה לר' אברהם גרינצווייג בנו של רבי אביגדור מקאניא, שלפי האמור לעיל היה דודה אחי אמה. ר' אברהם ומרת עלקא היגרו לארה"ב, שם נולדו להם כמה ילדים. ר' אברהם נפטר בברונקס ביום ח' אלול תרצ"ד, וזוגתו נפטרה במנהטן ו' כסליו תרפ"ח, (צילום מצבתם התקבל מהגב' ש. יוסט).

בנו של ר' מאיר הוא הרה"ח ר' יודא מנחם מאניש רוזנברג ז"ל מטאקאי, ראה עליו בעלה 32 עמ' מ"ה – מ"ו. אגב, לרשימת צאצאיהם שם יש להוסיף את בנם אביגדור שנפטר בילדותו ונקרא כנראה ע"ש זקינו ר' אביגדור גרינצווייג. בנם ר' יואל זוסמאן הנזכר בעלי זכרון שם זהה לזולטאן רוזנברג שנשא בטעגלאש בשנת תרס"ז את בת רבי יהושע אריה קרויס משם (ראה במאמרי בעלה 51 עמ' מ"ח).

לפי הרשימה הנ"ל, גם ר' מאיר גרינצווייג בנו של ר' אביגדור, שנולד בקאניא בשנת תרי"ד, היגר לארה"ב, ונפטר במנהטן ביום 12 ספטמבר 891.

מרת אסתר שרה מאנדל בת ר' אביגדור ואשת הרה"ח ר' ישי מאנדל, היתה נשואה מקודם לר' מרדכי [מארקוס] וויינברגר בן ר' נ. וויינברגר מקליינווארדיין. נישואיהם התקיימו בשנת תרמ"ב ב-וואמוש אויפאלו, ואח"כ גרו בלאניא ובדעמעטשער. היתה לה בת מבעל זה שהתגוררה בארה"ב.

ר' חיים דוד גרינצווייג ממונקאטש

במונקאטש התגורר יהודי בשם ר' חיים דוד גרינצווייג. זוגתו מרת קיילא ילידת מונקאטש, בת ר' מנחם ואסתר קליין נפטרה במונקאטש 15 נובמבר 902 בגיל 62. בעלה נפטר כנראה אחריה. חלק מילדיהם נרשמו במאטריקל הלידות של מונקאטש: מנשה, יליד תרכ"א. אברהם, יליד תרכ"ה. עלקא פייגא ילידת תרכ"ח, אשת יוסף קליין, נפטרה במונקאטש ביום 30 דצמבר 902. יעקב יודא, יליד תרל"ב. טשעבע, ילידת תרל"ה. הילד אביגדור, יליד תרל"ז. מנחם, יליד תרל"ח. הילדה ליבא רחל, ילידת תרמ"ג.

לפי השמות אביגדור, ליבא רחל וטשעבע מסתבר מאוד שר' חיים דוד הוא בנו של ר' אביגדור גרינצווייג מקאניא [כנראה מזוגתו הראשונה], אם כי לא מצאתי רישום לידתו במאטריקל ווראנוב.

ר' מאיר סאפיר מטערצאל וצאצאיו

בעקבות מאמרי על צאצאי רבי שאול מקאליב הגיעה אלי תגובה מהרב מנחם בויער ממאנסי ולפי דבריו ככל הנראה היתה לרבי שאול בת נוספת ה"ה מרת שרה אשת ר' מאיר סאפיר מטארצאל. עיקר הדבר הוא ע"פ מה שנחרת על מצבת בנם ר' זרח סאפיר בטארצאל "נכד ה' הצדיק ר' שאול זללה"ה מקאליב". בנוסף, במפקד

התושבים משנת תרכ"ט בטארצאל נרשמה אלמנת מאיר זאפיר לבית שאל [שאול?] ילידת 803 בקאליב. כך גם ברישומי הלידות של טארצאל נרשמו לידות ילדיהם של מאיר זאפיר ושרה שאול, כך שאין ספק שהיא בתו של רבי שאול מקאליב.

מהני"ל אף קיבלתי רשימה ענקית של כל צאצאי ר' מאיר סאפיר וזוגתו, שנערכה בידי ר' שמואל יוסף טובי הי"ו. להלן רשימה חלקית של כמה מצאצאיהם.

א[בנ] בנם ר' זרח סאפיר הני"ל. נולד בשנת תקצ"ד. זוגתו רחל לבית בראנד, נולדה בפעלשא – רעגמעץ ונפטרה בקערעסטיר ביום 14 אפריל 929. על מצבתו בטארצאל

נחרט: אבן מקיר תזעק / על פטירת האי גברא יקרא / מתנהג בתום ודרך הישרה / אוהב ומכבד לומדי תורה / מצו את בניו וביתו אחריו / ביראת השם הטהורה / מו"ה **זרח סאפיר** נכד / ה' הצדיק ר' שאול זללה"ה מקאליב / נפטר בש"ט כ' כסליו תרנ"ה לפ"ק / תנצב"ה.

צאצאיו: 1. בתו רבקה, נולדה בטערצאל בשנת תרי"א, ונפטרה בקערעסטיר ביום 21 אפריל 883. בעלה ר' יחזקאל [ב"ר יחיאל מיכל ובריינדל] טובי ז"ל יליד מונקאטש תקצ"ח, נפטר בקערעסטיר ביום ה' שבט תר"פ. מיו"ח, בתם עטל אשת ר' מנחם מענדל שווארץ מסענטמיהאלי.

2. קאטאלין, ילידת טארצאל תר"כ. נפטרה בדעברעצין ביום 7 פברואר 932. בעלה ר' דוד שווארצקאפף נולד בראצפערט בשנת תרי"ז להוריו ר' אייזיק שווארצקאפף והאני בערגער.

3. ליבא. בעלה ר' שאמואל קאהן יליד טיסא – לוק תרי"ג, נפטר בדעברעצין ביום 12 ינואר 919.

4. טויבא, ילידת תרכ"ג. נפטרה בקערעסטיר ביום ט"ז אייר תש"א. היתה אשת ר' יחזקאל טויב הנ"ל בזיווגו השני.

5. אסתר, ילידת תרכ"ד. נפטרה בדעברעצין ביום 17 ינואר 935. בעלה ר' יאקאב בערלינער, יליד קליינווארדיין תרט"ז.

6. ברטה, ילידת תרכ"ז. אשת ר' מאיר רפפורט יליד מיטשקע תרט"ו, בן יוסף רפפורט ולעני פישער.

7. בנו ר' מאיר סאפיר, נעקד"ה באושוויץ. זוגתו מרת טויבא בת ר' משה גליק, ילידת סיקסא.

8. ר' שאול סאפיר, יליד תרל"ב. זוגתו האנה בת הענריק טיגערמאן וטערעז ווייסבורג, ילידת Szirmabesenyő תרל"ו. התגוררו ביישוב הנ"ל.

9. ר' ליפא סאפיר, יליד תרל"ו. זוגתו סידוניה בת איגנאץ ניימאן ורעגי הערץ, ילידת אילק. נפטרה בדעברעצין ביום 9 ינואר 947.

[ב] בתם קאטאלין, ילידת תקצ"ח.

[ג] בתם עטל, ילידת תר"ז.

שמחה סיימון – בני ברק

לעלה 50 – משפחת פיקסלער

כהערה על מה שמשער ר' י"א טעסלער בעלה 50 דף ע' שזקיני רבי שמואל צבי ווייס-פיקסלער רשם א"ע 'פיקסלער' ע"ש משפחת חמותו, והעלה כן כי גם רבי אליעזר אלימלך הלוי הורוויץ מוסיף בספריו שהדפיס התואר ש"ב על כמה מבני משפחת פיקסלער, ולא מסתבר שכולם היו צאצאי רבי שמואל צבי הנ"ל, וגם באיזור של ביסטרא נרשמו הרבה בני משפחת פיקסלער, עיי"ש

אמרתיו להוסיף מה ששמעתי מש"ב מוה"ר שלמה יעקב גליק הי"ו, כי זוכר שפעם הופיע אצל שמחה בבית זקני ר' מאיר שמה שפיטצער ז"ל, יהודי בשם ר' אהרן הכהן פיקסלער ז"ל, והציג עצמו לו ולאמו זקינתי ע"ה בתו של הרה"ח ר' חיים גדלי פיקסלער ז"ל בתור קרוב משפחה ממשפחת פיקסלער.

וזה תמיהה כי הלא רבי חיים גדלי' פיקסלער, נצר ממשפחת ווייס-גריסגאט לא היה 'כהן', ואולי אכן היה משפחת פיקסלער שהיו כהנים, ורבי שמואל צבי (או בנו רבי חיים גדלי') שהיו מצאצאי אותו משפחה (ע"י אשת רבי יעקב הלוי הורוויץ, חמותו של רבי שמואל צבי, או ע"י אופן אחר) קראו לעצמם ע"ש אותו משפחה שהיו בני משפחת פיקסלער הכהנים, ודו"ק. ואכן ראיתי בספרים ש נרשמו כמה 'כהנים' ממשפחת פיקסלער באיזור ביסטרא ומיידאן.

שמואל צבי שפיטצער - קרית יואל מאנרא

לעלה 42 – רבי זעקיל כ"ץ מו"ץ בקלדי

השלמה לעלי זכרון 42 מכ' טבת תשע"ח: בעמוד סז שם הובא אודות הביקור בבית החיים דק"ק קלדי (koladi - kolodeje) בצכייה שם מנוחת כבודו של הגאון ר' **זעקיל כ"ץ** שישב שם על כסא ההוראה כעדות בנו הגאון ר' **אליעזר לאזי כ"ץ** ריש מתיבתא בק"ק גאטיין בהקדמת ספרו קיצורי דינים (נדפס בתוך ספר ממלכת כהנים לאאמו"ר הג"ר טובי' יואל שטיינער זצ"ל בני ברק תשנ"ד - עמ' רסא - שסה) וז"ל בחתימתו: הק' לאזי בא"א מוהר"ר זעקיל כ"ץ נר"ו היושב על כסא ההוראה בק"ק קלדי במדינת פיהם".

בעלי זכרון שם רשמנו את ביקורינו שם ושגם אחרי החיפוש לא מצאנו את מצבת קברו של הגאון ר' זעקיל, תודות לקל לאחרונה חשף אחד מהנכדים את ציון קדשו ור' שמואל סאבוי נ"י מבודאפסט נסע במיוחד לשם וצבע את המציבה כמצורף פה.

וזה נוסחה: פ"נ / כ"ח תמוז ונקבר ער"ח אב / קנ"ג [קנ"ג לפרט] התורני המופלא / מוהר"ר **משה יצחק זעקיל** / כ"ץ [כהן צדק] מ"ץ [מורה צדק] זצ"ל חד זקן מבני / ח"ק [חברה קדישא] וג"ח

[וגמילות חסדים] ג"צ דני"ת [גבאי צדקה דנר תמיד] קרא ושנה / הרבה וכל ימיו עמלו / בתורה ומע"ט [ומעשים טובים] זכותו הטוב / יעמוד לנו ולכ"י [ולכל ישראל] א"ס [אמן סלה] / ת נ צ ב ה

בספר ממלכת כהנים הנ"ל (עמ' ד) כותב אאמו"ר "שנת הסתלקותו של ר' זעקיל לא ידוע לנו, אך זאת נדע שבשנת תקמ"ד עדיין ישב על משמרתו בק"ק קלדי" ובהערה שם שכן בפתח ספר קיצורי דינים הנ"ל (ח"ב) שנכתב בשנת תקמ"ד מברך אותו בנו בברכת החיים כמובא לעיל, ואכן מתאימים הדברים כפי מה שנודע עתה ששנת פטירתו הוא תקנ"ג, וכמו כן במצבת הרבנית "א"ח מרת רבקה חוה" (שהובא בעלי זכרון שם) מצוין שנת פטירתה תקס"א ושם מוזכר כבר ר' זעקיל בתואר זצ"ל "אשת התורני מהור"ר זעקיל כ"ץ זצ"ל".

יצוין שזאת היה ידוע לנו שזעקיל הוא כנוי ליצחק כמבואר בספר נחלת שבעה שטרות סי' מו סוף אות זיין, ושיערנו שודאי היה שמו "יצחק זעקיל" אך עתה נודע לנו שמו המלא "משה יצחק זעקיל" זיע"א.

אברהם לייב שטיינער - אשדוד

לעלה 51 – רבי צבי עהרנפעלד מטעגלאש

אודות זקני הרב הגאון החסיד רבי הערשל עהרנפעלד שו"ב ומו"ץ טעגלאש ושם מנו"כ, מוזכר בעלי זכרון 51 עמ' נ"ז - נ"ח. הכתב על מצבתו בעיר טעגלאש פוענח שם באיזה חסירות ויתירות פנויים, בעז"ה פיענחתי את כל כולו, כדלהלן: פ"נ / הרב מהו' **צבי** במה' **זאב** ז"ל / צדיק וחסיד בדרכיו / בחכמה ובתבונה כל ימיו / ישב על התורה ועל העבודה / בר לבב ונקי כפים הי' / נצח יבורך בקהל עדתו / זכה וברה הי' עבודתו / איש חיל וגבר יקר / במלאכתו רוב ימיו חקר / נפטר ג' דחה"מ פסח תרמ"ה לפ"ק / תנצבה.

יש לציין שבנוסח מצבתו מודגש אודות 'עבודתו ומלאכתו' בקודש 'בקהל עדתו', וגם מתארו 'הרב'. שנראה מכל זה שאכן כיהן כרב ומורה דרך בתוך עדתו כמובא ב'עלי זכרון'.

יואל לעבאוויטש – קרית יואל מאנרא

לעלה 14 – רבי מאיר גשטטנר מטשארנא

קשרי המשפחות קניגסברג - גשטטנר מטשארנא, זהות חותן ר' שלום גשטטנר

אודות ענפים שונים ממשפחת געשטעטנער מפאראד-טשארנא (שתי עיירות הסמוכות זו לזו), צאצאי ר' יעקב יהודה געשטעטנער, האריכו מספר כותבים במשך השנים האחרונות, מעל גבי עלי זכרון. אבקש להתייחס כאן לעניין אחד, שהועלה כבדרך אגב ולא זכה לתשומת הלב הראויה.

אחד מבני ר' יעקב יהודה געשטעטנער מטשארנא (המכונה בשו"ת חת"ס ר' לייב שארני), מזיווגו הראשון למ' ייטל נכדת הפנים מאירות, היה ר' שלום געשטעטנער מפאראד. זוגתו של ר' שלום, מ' ייטל, נלב"ע ח' ניסן תרל"ב, וקבורה גם היא בפאראד, על מצבתה נחקקו שורות ספורות מבלי ציון צור מחצבתה ושם הוריה.

בעלי זכרון 14 עמ' פ"ה-פ"ו האריך ר' ניסן ווייס הי"ו בפרטי משפחת זקינו ר' שלום געשטעטנער הנ"ל, והביא שם רשימת יאהרצייטן שקיבל מדודו זקינו הרב נפתלי ווייס הי"ו. ברשימה זו נכתב כך: "ייטל בת משה (גינז אחות רעק"א) ה' ניסן תרל"ב". יש להניח שהאמור בסוגריים היא השערת הכותב, ואכן בהמשך דבריו העלה הרב ווייס צדדים לנסות לאשש את ההשערה הזו, העוברת במשפחתם מדור לדור.

עוד העלה שם הרב ווייס נידון, בשאלת זהותה של מ' בלימלא, אם זקנו ר' מאיר געשטעטנער, זוגתו של ר' שלמה ב"ר שלום געשטעטנער, אשר על פי מסורת משפחתו היתה ממשפחת קעניגסבערג מצעהלים.

כפי שכבר ציינו כותבים אחרים, בספר המאטריקל של טשארנא (ופאראד בתוכה) חסרות מספר שנים ברישומי הפטירה, ובהן השנים הרלוונטיות לנושא זה, כך שממנו לא יבוא הפיתרון. בנוסף, ברישומי הנישואין והמוות נטה הכותב לא לרשום את שם האם, וכן ריבוי הגעשטעטנערס והשמות החוזרים במשפחה זו שם מקשה מאד על הבנת המבנה המשפחתי. בס"ד בשורות הבאות ייפתרו שתי השאלות כאחת, אמנם נבוא כאן על אחרון ראשון ועל ראשון אחרון.

בעת האחרונה עסקתי מעט בצאצאי משפחת קעניגסבערג-קעניגסבערגער מצעהלים, ובראשם הרבני מו"ה יצחק אייזיק (ב"ר עוזר) קעניגסבערגער, שהיה גם הוא חתן במשפחת מרן בעל הפנים מאירות, ובס"ד עוד אאריך בעניינים, אך מפני שהתברר

שכו"כ מבני משפחת קעניגסבערג מצעהלים הגיעו גם לטשארנא, נפיתי לעיין בספרי המאטריקל שם.

הנה הפנה את תשומת ליבי ה"ה מתן שגב-פרנק (תשו"ח לו), לשלוש חתונות שנרשמו בספרי טשארנא אחת אחרי השנייה, על דף אחד, בשנת תרי"ג, ושלושתן ממשפחת געשטעטנער. החתונה הראשונה אין בה חידוש לענייננו, היא חתונת ר' אביעזר ב"ר שלמה (ב"ר יעקב יהודה) געשטעטנער, עם מ' רעזי פיגדאר. החתונה השנייה היא חתונת האלמן שלומון בן שאמואל געשטעטנער מפאראד עם האלמנה נעטי לאווענשטיין בת איזאק קעניגסבערג מצעהלים. החתונה השלישית היא חתונת איגנאץ בן איזאק קעניגסבערג מצעהלים עם צעצילא בת שאמואל געשטעטנער מפאראד. סריקה יסודית של ספרי טשארנא והשוואתם למידע הידוע לנו מעלה כי כמעט תמיד שאלאמאן הוא שלמה, ואילו שאמואל הוא שלום.

קצרים של דברים, זוגתו השנייה של ר' שלמה ב"ר שלום געשטעטנער, היתה בת-דודו ר' אייזיק קעניגסבערג. אמנם עלינו לוודא כי אכן אלו הם הורי ר' מאיר געשטעטנער זקנו של הרב ווייס. כאמור במאמרים הקודמים, ר' מאיר בן בלימלא נלב"ע אייר תרנ"ה, ועל מצבתו נחקק שהיה בן מ"א שנים, הוי אומר הוא יליד תרי"ד, שנה אחרי החתונה הנזכרת לעיל. אף על פי שרישום לידתו לא נמצא, הרי שברשימת המאטריקל נמצאו בשנת תרל"ט נישואי מיקשא בן שאלאמאן געשטעטנער עם אילקא בת דוד שטיינער. החתן הוא יליד תרי"ד, ושם אמו בעטי (ולא נעטי, שם זה מקביל בהחלט לבלילמלא). בשולי הדברים רק אוסיף כי נראה לשער באופן קרוב לוודאי שבעלה הראשון של מ' בלימלא היה ר' בצלאל (לאזאר) לאווענשטיין מרעכניץ, ויש צאצאים גם מנישואין אלו.

אשוב על הראשונות, לעניין מ' ייטל זו' ר' שלום געשטעטנער. כאמור, החתונה השלישית משנת תרי"ג במאטריקל של טשארנא הוא של נישואי מ' צעצילא בת שאמואל געשטעטנער (לבן דודה) איגנאץ קעניגסבערג.

כאן נפיתי לעיין במאטריקל הפטירות האזרחי של טשארנא מאחרי שנת תרנ"ה, שהתבטל הרישום הנפרד ליהודים והחלו לרשום את כלל האזרחים בעירייה. רישומים אלו מלאים ומפורטים בהרבה מהרישומים היהודיים הנפרדים, ואכן כאן נמצא גם רישום פטירתה של מ' צעצילא קעניגסבערג לבית געשטעטנער >נפטרה בטשארנא בת 75 ביום 19 אפריל 906<, וגם רישום פטירת אחותה קאטאלין >נעלא< ליכטענשטרן >נפטרה בת 96 בטשארנא ביום י"ב שבט תרס"ח, בעלה ר' אברהם ב"ר נתן ליכטנשטרן נפטר כ"ט תמוז<. בשני הרישומים נכתב שהן בנותיו של שאמואל געשטעטנער מפאראד ואשתו יוליאנה (ייטל) לבית וויילער. מפני שכבר הזכרנו שברשימת היאהרצייטן שהביא הרב ווייס נרשם "ייטל בת משה", הרי לנו ששם אביה הוא משה וויילער, ואם כנים הדברים שמי' ייטל היא ממשפחתו הקרובה של

מרנא הגרעק"א, הרי שאפשר להניח בזהירות הדרושה שהיא בת אחות הגרעק"א מ' שרל זו ר' משה אהרן וויילער מאייזנשטאט, שניהם בני ר' משה גינז וגם חשבון השנים עולה יפה. >השם געלא מעיד אף הוא על שייכות למשפחת רמ"א וויילער ששם אמו היה געלא> (יש לציין עוד במוסגר, שבספרי המאטריקל של טשארנא ישנם עוד מבני משפחת וויילער שמקורם כנראה באייזנשטאט, ויש לברר את עניינם).

יעקב גולדשטיין - ירושלים

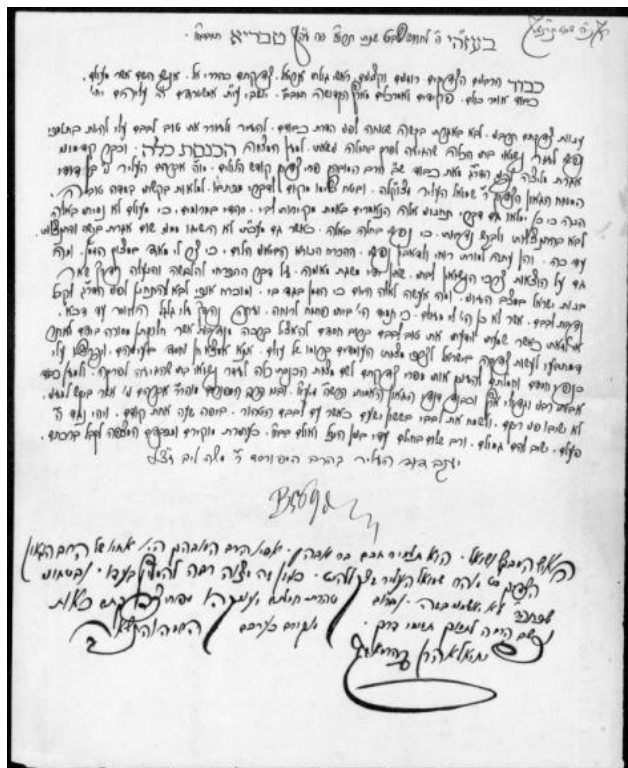
לעלה 55 – רבי יעקב דוד העליר

מכתבים ממנו ומאחיו ר' אלעזר

בי'עלי זכרון' מס' 55 עמ' ע"ה-ע"ו הועתק מכתב המלצה עבור דו"ר רבי יעקב דוד העליר משי"ב רבי אברהם יצחק העליר. מצאתי גם את מכתבו של רבי יעקב דוד עצמו לארגון פקוא"מ ששלח אחרי ג' חדשים ממכתבו של בן דודו, ואחרי דבריו הוסיף חתן

אחיו זקני רבי יחיאל אהרן שרייבער ובו מאשר את דברי דודו בהיותו גבאי ארגון פקוא"מ. וז"ל המכתב:
בעזה"י ה' לחודש שבט
שנת תרנ"א פה עה"ק
טבריא תובב"א

כבוד הרבנים
הצדיקים רוזנים
וקצינים ראשי
גולת אריאל
צדקתם כחררי אל
אנשי השם אשר
מעולם כבוד אומר
כולם פקידים
ואמרכלים מארץ
הקדושה תוב"ב
יושבי עי"ת
אמשטרדם ה'
עליהם יחי

ענוות צדקתם תרבני לבא באגרת בקשה שטוחה לפני הדרת כבודם להעיר ולעזור את טוב לבבם עלי להיות בתומכי נפשי לעזר נשואי בתי הכלה שהגיעה לפרק בתולה

נישאת למען המצוה הכנסת כלה וכבר קדמוני אגרת מליצה לפני הדר"ג מאת כבוד ש"ב הרב המובהק פרי צדיק קודש הלולים מו"ה **אברהם העליר** נ"י בן דודי המנוח הגאון הצדיק ר' **שמואל העליר** זצוקל"ה ובטח ישימו מקום לדברי מכתבו למלאות בקשתי במדה טובה הנה כי כן ימלאו גם דברי תחנוני אלה הנאמרים באמת מקירות לבי סהדי במרומים כי מעולם לא נסיתי באלה לבא בהתנצלות ולבקש נדבות כי נפשי בחלה באלה כאשר גם מעכ"ת לא השיגו ממני שום אגרת בקשה והתנצלות עד כה והן עתה למורת רוחי ולדאבון נפשי ההכרח הנורא הביאני הלום כי צר לי מאד במצוק הזמן ומה גם על הוצאות צרכי הנשואין לבתי שאין ידי משגת מאומה על דבר ההכרחי להלבשה והנעלה כדרך שאר בנות ישראל במצב העיוני ומה אעשה לאלה היום כי הזמן בגד בי ומוכרח אנכי לבא להתחנן לפני הדר"ג לקבל נדבת לבבם אשר לא כן ה' לי מעולם כי תמיד ה'יתי פתוח לרוחה ועתה נהפך עלי גלגל החוסר עד דכא אי לזאת כאשר שמעתי וידעתי את טוב לבבם ברוב חסדם להאציל ברכה מנדבות אשר חלוקתן מסורה בידם לאתר דמתבעי לעשות צדקה בישראל לצרכי מצות העומדים ברומם של עולם אנא אמצא חן וחסד בעיניהם ויפרשו עלי כנפי חסדם וחמלתם להעניק אותי מפרי צדקתם לשם מצות הכנסת כלה לעזר נשואי בתי שהגיעה לפרקה ולמען כבוד אבותי רבני וגדולי ארץ וכבוד דודי הגאון האמיתי **הרש"ה** [=הרב ר' **שמואל העליר**] זיע"א ובנו הרב המפורסם מוהר"ר **אברהם** נ"י אשר ביקש למעני לא ישיבו פני ריקם ולשמח את לבבי בששון ישעם כאשר עם לבבם הטהור ביפה שעה אחת קודם ויהי נגד ה' פעלם ישיב להם גמולם ורב שלום בחילם עדי בנין היכל ואולם בב"א כעתירת מוקירים ומכבדים המצפה לקבל ברכתם

יעקב דוד העליר בהרב המפורסם ר' **משה ליב** זצ"ל

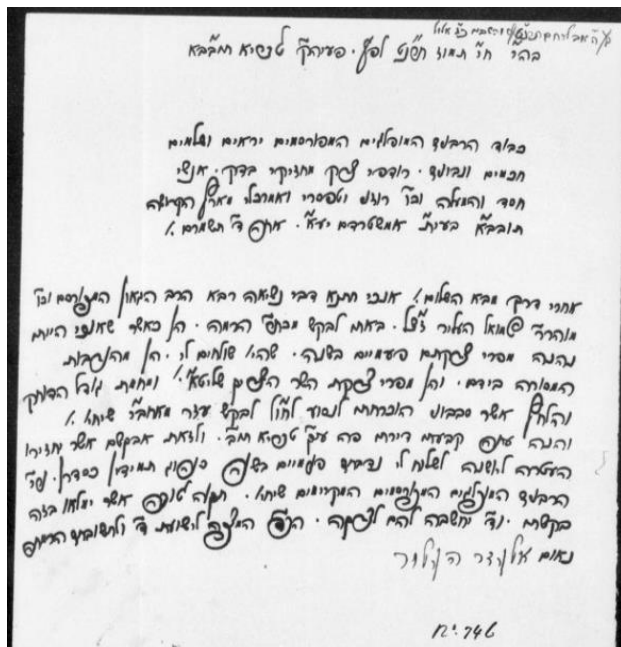
האיש המבקש ושואל הוא תלמיד חכם בר אבהן אב"י הרב המובהק [רבי משה ליב] ה' אחיו של הרב הגאון הצדיק כו' מוה"ר שמואל העליר זצקללה"ה, כגון זה מצוה רבה להמליץ בעדו ובטחוני שכתה"ר לא יאשמני בזה וברוב טהרת חמלתם יעניקוהו מפרי צדקתם כאות נפשם הרמה לתמוך תמימי דרך מוקירכם כערכם הרמה והנשאה

יחיאל אהרן בהרמ"א ז"ל

מצאתי גם מכתב של אחיו דו"ז רבי **אלעזר נחום העליר** (יש להעיר ששנת פטירתו הנכון: תרס"ד, ולא כמופיע על מצבתו – ראה ב'עלי זכרון' מס' 49 שם) שהיה חתן דודו הגה"ק רבי **שמואל העליר** רבה של צפת אל ארגון פקוא"מ. ממכתבו נראה שגר קודם בצפת ואח"כ עבר לטבריה, וז"ל המכתב:

בה"י ח"י תמוז תרנ"ט לפ"ק פעה"ק טבריא תובב"א

כבוד הרבנים המופלגים המפורסמים יראים ושלמים חכמים ונבונים

רודפי צדק מחזיקי
בדק אנשי חסד
והמעלה וכו' רוזני
וטפסרי ואמרכלי
מארץ הקדושה
תובב"א בעי"ת
אמשטרדם יע"א
אתה ד' תשמרם.

אחרי דרך מבא השלום
אנכי חתנא דבי נשיאה
רבא הרב הגאון
המפורסם וכו' מוהר"ר
שמואל העליר זצ"ל
באתי לבקש מכת"ר
הרמה הן כאשר שאנכי
הייתי נהנה מפרי צדקתם
פעמיים בשנה שהי

שולחים לי הן מהנדבות המסורה בידם והן מפרי צדקת השר הצדיק [רבי **משה מונטיפיורי**] שליט"א, ומחמת גודל הדחק והלחץ אשר סבבני הוכרחתי לנסוע לחו"ל לבקש עזר מאחב"י שיחי', והנה עתה קבעתי דירתי פה עי"ק טבריא תו"ב, ולואת אבקשם אשר יחזירו העטרה ליושנה לשלוח לי נדבתם פעמיים בשנה כנהוג תמידין כסדרן ע"י הרבנים המופלגים המפורסמים המקיימים שיחי' תקוה טובה אשר ימלאו בזה בקשתי וד' יחשבה להם לצדקה, הכ"ד המצפה לישועת ד' ולתשובתם הרמתה

נאום **אלעזר העליר**

עמרם בנימין וידר – בני ברק

לעלה 49 – זהות חותנו של רבי משה ליב העליר

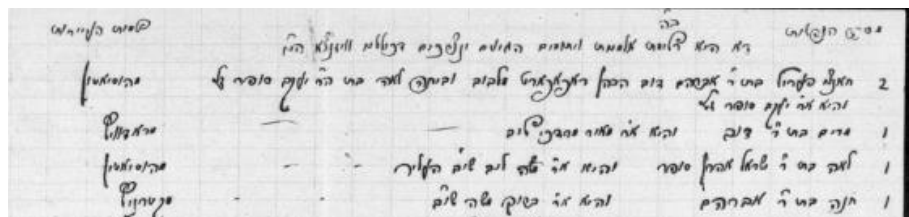
בעלה 49 עמ' ב במאמרם של האחים ישראל מנחם מענדיל ועמרם בנימין וידר על תולדות הגה"צ רבי משה יהודה לייב העליר זצ"ל, אחיו של הגה"צ רבי שמואל העליר זצ"ל.

האריכו אודות זוגתו של רבי משה לייב וכי היה חתנו של רבי עמרם חסידא, וכתבו כי זה ידוע שאם כל צאצאיו של רבי משה לייב מרת לאה שמה ושנולדה בשנת תק"פ

לערך, אך אין ידוע אם מרת לאה היא בתו של רבי עמרם חסידא, או שמא היא אשה אחרת שנשא אחר פטירת זוגתו הראשונה בתו של רבי עמרם חסידא, ומקום הספק כי לא התייחסו עצמם צאצאי רבי משה לייב אחר רבי עמרם חסידא, עעו"ש.

בס"ד אינה לידי מסמך אשר נפשט על ידו ספק זה, כי אכן מרת לאה לא היתה בתו של רבי עמרם חסידא, רק היא זיווג שני של רבי משה לייב, ומסתבר מה שכתב שם העורך שבת רבי עמרם חסידא נפקדה בשנת תקצ"ז בעת הרעש.

המסמך הוא מארכיון הפקוא"מ באמשטרדם, והוא רשימה מכולל וויזניץ בטבריה מתאריך ר"ח אב תרמ"ב. המסמך כולל רשימת תלמידי חכמים, רשימת עניים מהוגנים ונצרכים, וגם רשימת אלמנות ויתומים מהכולל. וברשומה זו האחרונה מופיע: "1 [נפש אחת]; לאה בת ר' ישראל אהרן סופר, והיא א"ר משה ליב שו"ב העליר, מהוסיאטין".

בשנת תרמ"ב היתה אכן מרת לאה אשת ר' משה לייב אלמנה, כי ר' משה לייב נפטר י"ג טבת תר"ל ומרת לאה נפטרה ב"ב תמוז תרנ"ד.

מזה מתברר לנו כי אכן מרת לאה לא היתה בתו של רבי עמרם חסידא, רק היא אשה אחרת שנשאה בזיוו"ש, ומתברר לנו גם שם אביה רבי ישראל אהרן סופר, ומקום מוצאה מהעיר הוסיאטין.

מדברים אלו נוכל ללמוד על הזהירות הנדרשת מהסקת מסקנות חפוזות בקביעת יחס וזיהוי אנשים ע"פ שיווי שמות גרידא בלי עיון מעמיק.

מנחם מענדיל דוד פעלדמאן - אשדוד

תוספת פרטים על הנ"ל:

רבי ישראל אהרן סופר זצ"ל מהוסיאטין-טבריה נזכר במפקד הרבנים האשכנזים בטבריה משנת תקצ"ט מופיע שמו: "החכם השלם הכולל ר' ישראל אהרן סופר". נפטר לפני שנת תר"א.

צאצאיו: א) מרת לאה ע"ה אשת הגה"צ רבי משה ליב העליר זצ"ל.

ב) הרה"צ רבי יעקב סופר זצ"ל מטבריה, עלה לארה"ק בשנת תרי"ג, נפטר ביום כ"ה תמוז תרמ"א ומנו"כ בביה"ח הישן שם, וזה נוסח מצבתו: "פ"נ ר' יעקב ב"ר, ישראל אהרן, סופר ז"ל נ' כ"ה, תמוז תרמ"א, תנצב"ה". זוג' הרבנית מרת חאנצי פערל ע"ה

בת רבי **אברהם דוב הכהן ראפאפארט** ז"ל מלבוב, נפטרה ט"ו שבט תרנ"ז ומנו"כ שם, וזה נוסח מצבתה: "פ"נ א' **חנצי פעריל** א' ר' **יעקב סופר** ז"ל נ' ט"ו שבט תרנ"ז תנצב"ה".

צאצאי רבי יעקב סופר וזוגי מרת חאנצא פערל: (1) מרת לאה ע"ה נפטרה כ"ד טבת תרמ"ז ומנו"כ בטבריה. באותו יום נפטרה עם נפל.

(2) מרת **רבקה** ע"ה נפטרה כ"ד שבט תרצ"ב ומנו"כ בטבריה, וזה נוסח מצבתה: "פה נטמנה האשה הכבודה מרת **רבקה סופר** בת הר"ר **יעקב** ז"ל...", בעלה רבי **דוד רובינשטיין** ז"ל מטבריה, נפטר לפני שנת תרנ"ד. צאצאיהם: (א) ילדה, נפטרה ר"ח טבת תרמ"ב (ע"פ פנקס הח"ק). (ב) ילד, נפטר כ' תמוז תרמ"ז (ע"פ הני"ל). (ג-ד) השאירו אחריהם עוד שני יתומים חיים.

(3) הגה"צ רבי **ישראל אהרן סופר** זצ"ל מגיד ודרשן בטבריה, מחסידי וויז'ניץ וממונה "כולל וויז'ניצא" שם. נולד תר"ז לערך ונפטר כ"ח כסלו תרע"ד ומנו"כ בווינץ. זוגי בזיווי"ש מרת **אלטא רבקה חנה** ע"ה בת רבי משה ברונפלד ז"ל מצפת, נפטרה ביום ט"ו טבת תש"ג ומנו"כ שם, וזה נוסח מצבתה: "פ"נ הא' הצוה"ח **אלטא רבקה חנה סופר** בת הר"ר **משה** נ' יום ד' ט"ו טבת תש"ג תנצב"ה". צאצאיהם: (א) רבי **אריה אשר סופר** זצ"ל נפטר ט' אב תשמ"ו וזוגי מרת **גאלדא באשע** ע"ה בת רבי משה בן ציון ברגמן ז"ל (צאצאיהם: 1) מרת חיה אשת הרה"ח ר' אהרן יוסף ריזל. (2) מרת אסתר אשת רבי יוסף הלוי הורוויץ ז"ל מטבריה. (3) רבי יעקב יצחק סופר ז"ל מירושלים. (4) הרבנית מרת מרים ע"ה אשת הגה"צ רבי אליעזר דוד פריעדמאן זצ"ל רב דחסידי מכנובוקא בעלזא לונדון. (5) מרת חוה לבית רבינוביץ. (6) הרבנית מרת אילה חוה אשת הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל. (7) ילד, נפטר ט"ז חשון תרצ"ה (ע"פ פנקס הח"ק). (ב) מרת **יענטא** ע"ה, נפטרה בשנת תשכ"ג, אשת הגה"צ רבי **יעקב פנחס פריעדמאן** זצ"ל בזיווי"ש. שימש כדיין ושו"ב הקהילות בצפת (ראה עליו באריכות בגליון 'קשר איתן', מס' 78, תמוז-אב תש"פ, עמ' 60-54). (ג) מרת **רחל** ע"ה, נפטרה ג' טבת תרע"ג, וזה נוסח מצבתה: "פ"נ האשה **רחל** ב"ר **ישראל אהרן סופר** נ' שלשה לחי' טבת תרע"ג תנצב"ה", אשת רבי **שמואל ברנר** ז"ל מטבריה. (ד) רבי **משה סופר** ז"ל מטבריה. (ה) מרת **לאה** ע"ה אשת רבי **אשר מרגליות** ז"ל. (ו) מרת **חוה** ע"ה אשת רבי **יחזקאל ליפשיץ** ז"ל מטבריה, נפטר כ"ג חשון תשל"ג ומנו"כ שם. (ז) ילדה, נפטרה י"ז שבט תרנ"ד (ע"פ פנקס הח"ק). (ח) ילד, נפטר כ' אלול תרס"א (ע"פ הני"ל).

עמרם בנימין וידר – בני ברק

מערכת עלי זכרון

מיסודו של הרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער זצ"ל

© כל הזכויות שמורות